

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כה: כו.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה מ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 התילים מו (ט) לכו הוזהר
 מפעלות ידך אשר שם
 שמות בארץ:
 בראשית ב (ט) ויצר ידך
 אלהים מן האדמה כל הית
 השדה ואת כל עוף השמים
 ויבא אל האדם לראות מה
 יקרא לו וכל אשר יקרא לו
 האדם נפש היתה הוא שמו:
 שמות כי תשא לא (יז) בני
 ובין בני ישראל אות הוא
 לעולם כי ששת ימים עשה
 יקרא את השמים ואת הארץ
 וביום השביעי שבת וינפש:
 פ

זה נברא, דהיינו שיכולין ישראל להעמיק עיונם ולדעת ולהתבונן בפרטי הבריאה בתבנית האברים ובנין וקומה ודמות וכו' של כל דבר ודבר להתבונן בהם גדולות הבורא ית' [א] ולעבדו ית' עייזו וכן למעלה מעלה עד התכלית ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא שע"י דבר זה יכולין להשיגו ית' ולעבדו עד אותו התכלית ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כ"א להעמיק עיונו בזה לדעת ולהכיר גדולת הבורא בכל דבר ודבר בתבניתו ודמותו בפרטיות אבריו ובניינו וכיוצא בזה ולעבדו ית' בזה עד אשר יבא לבחי' התכלית של אותו הדבר שהוא בחי' שבת עולם הנשמות וכו' (הקדמת הוזהר דף א: וזהר תרומה קלו.). והנה הבעלי שכל שיש להם שכל גדול הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום שכולנו במדרגה פחותה מאד בבחי' רגלין איך אפשר לנו לבא לידועה זו. וע"כ יש לנו לכסוף ולהתגעגע ולהשתוקק מאוד, מי יתן והיה לנו מנהיג הדור רועה נאמן שיהיה לו זה הכח שיוכל להאיר אפי' בנו בבחי' רגלין ידועה והשגה הנ"ל שנוכה לבא אל התכלית. כמו משה רבינו ע"ה שמגדול עוצם מעלתו היה יכול להאיר אפי' בפחות שבפחותים אפי' בשפחה כשארז"ל [מכילתא בשלח [2] ופירש"י שם, ועיין וזה בשלח נה: [1] ויקרא כב:]: ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. הרי שאפי' יחזקאל שהיה נביא גדול כזה לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה מהחמת גדול עוצם מעלת המנהיג [3] שהיה משה רבינו המנהיג, והוא יכול להאיר אפי' בבחי' רגלין שאפי' הרגלין שרהוקים מהמוח אעפ"כ גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית ע"י מפעלות ה' אשר ברא בעולם השפל הזה כנ"ל. כי ע"י גדולת המנהיג יכול להמשיך המוח אפי' להרגלין, ואז יוכל להיות שהרגלין אלו הם גדולים ממוח אחר וזהו לכו חזו לכו דייקא היינו בחי' הרגלין שהם כלי ההליכה גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ היינו פעולות ה' אשר שם בארץ הוזהר דהיינו בזה העולם השפל שע"י מפעלות ה' שבארץ הזאת השפילה יכולין לדעת ולהשיג התכלית וזהו אשר שם שמות בארץ היינו שהתכלית שהוא בחי' שמות ר"ת תכלית לועשה לשמים וארץ בבחי' [1] נפש חיה הוא שמו [וכשארז"ל ברכות ז ע"ב אל תקרי' שמות אלא שמות] דהיינו עולם הנשמות שהוא התכלית, הוא מלוכב ונאחו בארץ השפילה הזו, שע"י עולם הזה השפל, דייקא על ידו מוכרחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חידוש נפלא ונורא מאוד שהשגת התכלית שהוא דבר גבוה כזה להשיג אותו ית', הוא תלוי דייקא בכריות עולם השפל, וכל הנשמות מוכרחין לעבור בזה העולם כדי להשיג התכלית כי אין משיח בן דוד בא עד שייכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות סב ע"א) [1], כי כולם מוכרחין לבא לזה העולם השפל כדי להשיג התכלית על ידו כנ"ל: נמצא שכולם הם בחי' נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם להשיג התכלית על ידם כנ"ל:

וראוי לנו לומר זאת בכביה בדמעות שלישי, לבכות ולהתגעגע לבקש ולהתחנן לפניו ית' מתי נזכה לזה שיהיה לנו זה הדעת שנוכל לדעת ולהכיר הבורא ית' מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה פחותה שלנו עתה, וכולנו אין פנינו יפות כלל [א], אנו צריכין שירחם עלינו הש"י ליתן לנו מנהיג רועה נאמן שיוכל להאיר בנו ידיעה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו ית' כראוי ולבא אל התכלית כנ"ל:

הששת ימים הם ההתחלה שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובוודאי יש חילוק בין הבריות, כי בוודאי יש חילוק בין מה שנברא קודם ובין מה שנברא בשישי שהוא סמוך יותר לשבת. ואיתא בספרים [2], כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [2]. שגם הששת ימים בעצמן נבראו, והם בסוד עגולה אל הנקודה פנימיות שהוא שבת [2], אך אעפ"כ יש חילוקים:

מה שארז"ל (עירובין יג ע"ב) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וכן מ"ש (קהלת ד) "וזמב משניהם את אשר עדין לא היה, הדבר תמוה, וא"כ על מה נברא. ובוודאי אין הדברים נאמרין כ"א בעוה"ז שכפי צרות עוה"ז והיסורין שסובלין בני אדם בזה העולם כ"א ואחד, בוודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל אבל בעוה"ב בוודאי טוב יותר מה שנברא כי עייזו דייקא באין אל התכלית כנ"ל. וגם אפי' בעוה"ז, יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העולם הבא ואבות פ"ד:

ניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב.) [1], ואז ממנין כל המלכים למעלה [2], ובוודאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם יתברך יתן לנו גם כן מלך ומנהיג רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו וכו' כנ"ל [2]. ואנחנו הם העם אשר ברגליך [2] ההולכים אחר עצתך [2] שמתנהגים אחר המנהיג. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבינו עליו השלום וכו' כנ"ל [2] (כ"ז שידך לסי' לט):

כו [2] שיודע מארץ ישראל שמעם באמת מעם ארץ ישראל, הוא יכול להכיר באחר אם היה אצל צדיק על ראש השנה אם לאו, ואם אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן, ואם הוא צדיק אמיתי אם לאו, או אם הוא בעצמו צדיק. כי מעם ארץ ישראל יכולין לצייר לפני מי שיודע מעם שכל. כי רק מי שהוא איש בור אי אפשר לו לידע זאת, אבל מי שיודע משכל כגון לומדים שמרגישים מעט מעם השכל כפשט וקושיא כדרך הלומדים או חכמים בחכמות אחרות שמרגישים מעם שכל יכולין להבין מעם ארץ ישראל, כי אוירא דא"י מהכים [2] (כ"ב) קנה. ובוזרה פנחס רמה: [2] ובתיקון כב [2] [2]. ומעם החכמה והשכל בוודאי יקר מאוד, אך עיקר מעלת קדושת ארץ ישראל [2], רק על ידי השגחת השם יתברך, ומהמת

2 עיין חיי מוהר"ן סימן קד שרבינו גולד בניסן
 3 שמות יא א'
 4 * פירש"י שם
 5 נוסף בתקפא
 6 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן אות נד
 7 בתקפא השאיר כאן ריוח לציין מים ולא ציין ובתורלד ציין (כ"ב דף קנח) ובתורלו הוסיף כנ"ל
 8 עיי"ש ברע"ט ובגרסת הוזהר שלנו זה כתוב בסוגרם (ובביאור המתוק מדבש אינו) אבל עיי"ן באור יקר שהיא גרסת הרמ"ק ועיי"ש

11 בתקפא - השטט
 12 גם בדפוס יתורלד - שהוא ומתורלו - שהיא
 13 * וזהו ויקהל רד. [עין לקמן תורה מת]
 14 בדפוס י' וטוב. בתקפא ו' מתוק ונשאר נקודה חלשה. בתורלד - טוב, ומתורלו - טוב (בפוסק - טוב)
 15 בתקפא (ראש השנה א) ובתשכס תקון (כידוע שאין דף א בגמ'. ואולי מוהר"ת כיוון לפוק א)
 16 בעש"ט עה"ת פרשת בא אות ג' (בא ועיי"ש מקור מים חיים אות ה').

הענין. ועיין בעש"ט עה"ת יתרו את כט.
 1 בדפוס ההליכה. בתקפא-הה לכה
 2 * בראשית ב'
 3 הכתוב בסוגרם היא הוספת מוהר"ת בתקפא ואינה בדפוס. בתורלד הותיק כמו בתקפא. ומתורלו הותיק את הכתוב בסוגרם בלי הסוגרם וסגרו רק את הצינור מ"ט (בכרות ע"ב)
 4 מתורלו - אל תקרא
 5 ובדף סז: עיין פירש"י שם ד"ה גוף. ועיין ע"ו ה. ונדה יג: וזהו דברי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן הכמטא. ועיי"ש בהמשך כל
 6 כען זה עיין בתורה א' קמא ותורה זו אות א' קמא וספר המדות דעת ח"ב אות א' וחיי מוהר"ן סימן עו
 7 בתקפא ותורלד השאיר כאן ריוח כדי לציין בו הים ולא ציין מכליתא דרבי ישמעאל בשלח פרשת שירה פרשה ג' עה"פ זה אלי ואנוהו
 8 * עיי"ש דף ט. ודף סד:
 9 עיין וזהו ויקרא דף כב: ביומיו דרבי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן הכמטא. ועיי"ש בהמשך כל
 10 עיין בס' ת"ת הרשב"א המיוחסות

תורה אור

דברים עקב יא (יב) ארץ אשר יקוק אליהו דש אתה תמיד עיני יקוק אליהו קה מרשית השנה ועד אחרית שנה: **כ**
 בראשית ג (ו) ותפקחה עיני שניהם וידעו כי ערפם הם ויתפירו עלה תאנה ויעשו לקם תגרות: **כא**
 ישעיה מט (ג) ויאמר לי עבדי אמה ישראל אשר נק אתפאר: **כב**
 ישעיה לג (יז) מלך בפינו תהינה עיניך תראינה ארץ מרחקים: **כג**
 קהלת ז (כג) כל זה נסיתי בהקמה אפרתי אהקמה והיא רחוקה מפני: **כד**
 איוב כב (כה) ונתה שדי בצדק וקסף תועפות לך: **כה**
 תורה מא
 דברי הימים א טו (יב) וקרד נפלאתיו אשר עשה מפתי ומקשפתי פיהו: **כו**
 תורה מב
 שמות בשלח טו (כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ידוך אליהו ותישר בעיני תעשה והאונק למצותיו ושמרת כל תקיו כל הפחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ידוך רפאך: **כז**
 תורה מג
 דברים כ (ח) וקספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש תירא ודך חלב ידך וישב לביתו ולא יפס את לבב אהיו פלכבו: **כח**
 תורה מד
 תהילים פט (ב) חסדי ידוך עולם אשידה לך ודך אודיע אמונתך בפי: **כט**

אזי הוא ג"כ מקבל מן ההתפארות הזאת ונעשין אצלו ג"כ בחי' תפילין מוחין כנ"ל ואזי נעשין עיניו ג"כ כנ"ל בבחי' עיני ה' ואזי גם בכל מקום שהוא מסתכל נעשה ג"כ בחי' ארץ ישראל בחי' אוירא דא"י מהכים כי הוא מהכים האויר על ידי הסתכלותו בעיניו הנ"ל שנעשין מן ההתפארות כנ"ל [1]. וזה פ"י (ישעיה לג), מלך בפינו תהינה עיניך היינו כשתזכה לראות מלך בפינו, דהיינו הצדיק בפינו ותפארתו דהיינו בעת הקיבוץ שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל עיניך תראנה ארץ מרחקים [2] בחי' א"י בחי' אוירא דא"י מהכים כי ההכמה נקרא מרחקים כמ"ש (קהלת ז) אמרתי אהכמה והיא רחוקה [2]. היינו שעייזו שתראה את הצדיק בפינו ותפארתו כנ"ל, עייזו בכל מקום שתראה בעיניך יהיה נעשה בחי' אוירא דא"י מהכים כנ"ל. וזהו עיניך תראנה ארץ מרחקים כנ"ל. נמצא מי שיש לו תאוה והשתוקקות לא"י בפרט מי שמעם מעם האמת של א"י, כשפונע ומתוועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתי על ר"ה, הוא מהויב להרגיש אז מעם א"י, כי עייזו האיש נעשה גם זה האויר בבחי' א"י כנ"ל, וראוי שיתעורר לו עתה השתוקקות וגיעועין לארץ ישראל כ"א לפי בחינתו [2]. ועיקר הדבר שיהי באמת ובתמימות:

ויש בזה עוד ענינים, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו (מ"ר קהלת א [1]). נמצא שאין ממלא תאוותו ורצונו בממון לעולם, כי תמיד חסר לו כנ"ל. אבל יש בחי' שפע כפולה, בחי' (איוב כב) **וכסף תועפות לך** שהוא לשון כפול [3]. נמצא שבזה השפע נתמלא רצונו מאחר שהיא כפולה. [4] (ולא סיים) [5]:

מזא [6] **לפעמים** עושה מופתים על ידי בעלי הפוסקים בבחי' (ד"ה טז) **מופתיו ומשפטי פיהו** שעיי משפטי פיהו שפוסק שיהי' כך נעשה מופת. כי מהמת שנתקבל לבעל פוסק וכשפוסק באיסור והיתר וכיוצא מקבלין דעתו, כמו כן כשפוסק באיזה ענין מקבלין דעתו ונעשין מופתים על ידו וזהו בחי' המופתים שמספרין מהגאונים שהיו כדורות שלפנינו:

מב [7] (שמות טז) **כי אני ימי רופאך** ר"ת **אמן כן יהי רצון**. [8] (ועי' במ"א ביאור ענין זה) [9]: **מזג** [10] **עיי** חלישות הלב נופלים פהדים עליו. כי הגבור אין לו שום פחד ועיקר הגבורה הוא בלב [11] דהיינו מי שלבו חזק אינו מתיירא משום דבר ורץ לתוך קשרי המלחמה [12] ומתגבר עיי חוזק ואומץ לבו. וכן להיפך רכי לבב הם מתפחדים וז"ש (דברים כ) **איש הירא ורך הלבב**, פרש"י **הירא וכו'**, כי עיי רך לבב עייזו הוא מתיירא כנ"ל [13]:

מד [14] **האמונה** תולה כפה של אדם, בבחי' (תהלים פט) **אודיע אמונתך בפי** היינו עיי שמדברין האמונה כפה זהו בעצמו אמונה, וגם עייזו באים לאמונה [15]. ומחמת זה צריך לזוהר מאד מדיבורים של כפירה ואפיקורסית [16]

שהש"י מסתכל בא"י תמיד כ"ש (דברים יא) **תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית [8] השנה ועד אחרית השנה**, עייזו א"י מקודשת ואוירה מהכים [2] כי עינים ע"ש ההכמה כי התפתחות ההכמה נקרא בחי' עינים כ"ש (בראשית ג) **ותפקחה עיני שניהם** ופירש"י על שם ההכמה נאמר. ומחמת שעייני ה' בא"י שמסתכל בה תמיד עייזו אוירא דא"י מהכים, אך מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל הש"י דהיינו בחי' עינים להשגיח כנ"ל, זה נעשה עיי נשמות ישראל, שהש"י מתפאר בהם בבחי' ישראל אשר נק אתפאר (ישע"י מט) ועיי ההתפארות נעשין בחי' תפילין שנקראין פאר [7] והתפילין הם בחי' מוחין [7] ונכנסין לפנים ובוקעין בעינים ומוזה נעשה השגחה הש"י כביכול שעייזו נעשה קדושת א"י בחי' אוירא דא"י מהכים כנ"ל. ועל שם זה נקרא ארץ ישראל שמקבלת קדושתה מבחי' ישראל אשר נק אתפאר כנ"ל. אך בוודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להש"י כי לפעמים ח"ו יש שנתרחק א' מהש"י [7] ואזי אדרכא השכינה צועקת קלני מראשי קלני מזרועי (סנהדרין מו) היינו שצעקתה שנתקלקל ונפגם בחי' ההתפארות שאינו יכול להתפאר בהם ונפגם בחי' התפילין שנעשין מן ההתפארות כנ"ל וזה קלני מראשי קלני מזרועי, מראשי מזרועי דייקא בחי' תפילין [7] ומניחין על הראש ועל הזרוע, וכנ"ל. רק כשא' מישראל נתקרב להש"י ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו ית', וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו ית', שהוא ית' מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו ועייזו ההתפארות נעשין תפילין מוחין ומוזה נעשה קדושת א"י בחי' אוירא דא"י מהכים עיי עיני השגחתו כנ"ל: אך מי שיוכל לראות זאת ההתפארות שמתפאר הש"י בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחי' פאר ומוחין מן זאת ההתפארות שרואה ונעשין אצלו ג"כ בחי' תפילין ונכנסין לפנים כנ"ל ובוקעין בעינים כנ"ל, ואזי נעשין עיניו ג"כ בבחי' עיני ה'. ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה נעשה שם ג"כ בחי' אוירא דא"י מהכים, כי עיקר קדושת א"י הוא רק מבחי' עינים הנ"ל. אבל מי הוא זה שיוכל לראות את הש"י שיוכל לראות התפארותו ית', אמנם מי שרואה את הצדיק האמת שהוא מקרב בני אדם לעבודתו ית' והוא עיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר הש"י בעמו כי על ידו כל ההתקרבות וההתפארות. אזי מי שמסתכל בו ועיקר הדבר בעת הקיבוץ בעת שמתקבצים אליו העולם הבאים לשמוע את דבר ה', וביותר בר"ה שאז הוא הקיבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר מהמת שמתקבצים הרבה בני אדם החפיצים להתקרב אליו ית', ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויופי הצדיק כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל אזי מי שמסתכל באמת בזה הצדיק האמיתי

¹⁶ עיין חיי מוהר"ן גג. - תקס"ח סמוך לראש השנה נסענו עמו מחץ לעיר אג"י ותבר"י רבי נפלא, וספר שקולם לו באשר שקיו משימים שטרפואה היא מהשם [תק"ך לבד, כי אג"י ה' רופאך. ורק השם [תק"ך וכול לרפאות, ואמרו מי יודע שיהם יתברך ורצה? וצ"ח אהד משיגו, ולא רצה להגיד מי תאמר, "כי אג"י ה' רופאך" מורה על זה, כי הוא ראשי מבות אמן פן יתי רצון פגדפס בלקוטי' תג"א סימן מ"ב: **כ**
 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁷ עיין לעיל תורה רמט ועיין לקמן סוף תורה מז תנינא
¹⁸ לשון המשנה בסוטה מד. עה"פ הירא ורך הלבב ר"א שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ונזכר לעיל תורה ה תנינא אות טו
¹⁹ עיין פל"ה שעיקר הכוונה למלחמה ביצה"ר שיש ללמוד עליה ממלחמות הגשמיים.
²⁰ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. ועיין מכתבי מוהר"ן מכתב יב
²¹ עיין שיחות הר"ן סימן קמב שיהא מכת"י החברים השיכת לכאן. ועיין לק"ה סוכה ב' ד' ו"ג והכלל שתיקון הברית ואמונה וכו' והלכות בית הכנסת ו' כו. (הענין מבואר ביסוד העבודה לרבי אברהם מסלונים ח"ב מכתב ז' וכו)
²² גם בדפ"ר ותורלד - אפיקורסית, ותורלד - אפיקורסות

²³ עיין תורה לה ח"א אות ו' ולקמן תורה פג תנינא ועיין ע"ה שער לב פ"א מ"ח (ד"ה ושורש ביאור) בשם הוהר"ה עה"פ ותנצב אחותו מרחוק. ועיין שער הפוסקים פ' תולדות בסוף הביאור עה"פ ויבא לו יין ושת.
²⁴ עיין חיי מוהר"ן סימן נד
²⁵ קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. לעיל תורה כג אות ה' ותורה רכא
²⁶ שמות כה טו ושם לט ט' כפול תרגמו עיי, ועיין חוקניו במדבר כג כב, ופרש"י וזכיה ה' א'
²⁷ הערה זו בסוגרים נמצאת כבר בדפ"ר
²⁸ עיין חיי מוהר"ן סימן תקפה. ועיין לק"ה ברכת המזון ד' טו, שמבאר כי תאות ממון בחי' גנם העינים הנ"ל שהם בחי' א"י וכשיוצא ממנה זוכה לשפע של א"י כפול שאין בו חסרון עיי"ש. (והיינו שהוא כפול הגשמי עם הכוונה שהוא הסתפקות ושמח חלקו ששומע עליו שלא יהיה עשק שמור לעמו, שנעשה חסר על ידו) ועיין תורה כג.
²⁹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
³⁰ נאמרה בשנת תקסח סמוך לפני ראש השנה
³¹ הערת מוהר"ן בתפ"א

³² בפסוק כתוב מרשית בלי א' ועיין לעיל תורה ה' תנינא אות יד [דף י.] תורה ח' תנינא אות ה' ואות י' [דף יח.ז:]. שרינו בכל מקום בלק"מ כתוב מראשית עם א'
³³ גם בדפ"ר ותורלד - השנה, ותורלד - שנה (כלשון הפסוק. לעיל בשני המקומות שהביא פסוק זה כתב שנה)
³⁴ ב"ב קנה: ועיין לעיל תורה מד [דף נד:]. ובהערה שם
³⁵ יחזקאל כד יז * סוכה כה
³⁶ ה' לק"ה תפילין הלבב ה' אות כה
³⁷ * עיין זוהר בשלח א' ב' [אולי הכוונה דף סב ע"א ע"ב ע"ש ד"ה ומאן דשאל מוניי בכל יומא ויומא וכו' ישראל אשר נק אתפאר עיי"ש]
³⁸ הוספה זו אינה בדפ"ר ולא בתקפא אלא נוספה בתורלד ובתורלד בתוך הספר בלי סוגרים ותורלדו הוקפ בסוגרים (אולי מלוח השמטות שהיה נאבד מאתנו)
³⁹ עיין פל"ה גנם היום נוהג הענין הזה עיי הסתכלות על אנ"ש הבאים לצינו הקדוש וכו' עיי"ש
⁴⁰ גם בתורלד - תחונה, ותורלד - תחזינה (כמ"ש בפסוק)
⁴¹ גם בתורלד - תראנה, ותורלד - תראינה (כמ"ש בפסוק)
⁴² א' המשך הפסוק הנ"ל

מאמר טעם ארץ ישראל

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר כאן מהיכן נמשך קדושת ארץ ישראל, בארץ ובחוץ לארץ. ומבאר שזה נמשך מההתפארות של הקב"ה מעמו ישראל, וההתפארות הזו היא התפילין של ית', כי תפילין נקראים פאר. ותפילין הם מוחין ונכנסים במח ובוקע מהעינים, מבחי' עיני ה' המשגיח תמיד על הארץ והסתכלותו ית' מקדשת את הארץ בבחי' אוירא דא"י מחכים. והצדיק האמיתי כיון שעל ידו מתקרבים ישראל להקב"ה הוא בעצמו ההתפארות והתפילין של הקב"ה, גם הוא זוכה לעיני ה' וגם הסתכלותו מקדשת את האויר בבחי' אוירא דא"י מחכים אפילו בחוץ לארץ. ומי שנמצא אצל הצדיק האמת בשעה שמתאספים אצלו הקבוץ כגון בר"ה אזי ע"י שרואה את הצדיק שהוא ההתפארות והתפילין של הקב"ה גם הוא זוכה לבחי' עיני ה' שהיכן שמסתכל נעשה בחי' אוירא דא"י מחכים, ומי שאינו בור אלא יודע ללמוד קצת אזי כשהוא מתוועד עם זה שהיה אצל הצדיק כנ"ל הוא יכול להרגיש זאת כי מתעורר בלבו השתוקקות חזקה לא"י.

שיחות השייך לתורה זו

דבר עמנו מענין התורה הנדפסת בליקוטי-תנינא סימן מ', המתחלת: "מי שיודע מארץ-ישראל, ששעם באמת טעם ארץ-ישראל", ואמר שהוא היה יודע זאת מכבר, כי הלא נסעתי לארץ-ישראל, ומסתמא היה לי מקום תאודה והשתוקקות לנסע לארץ-ישראל, וגם חלם לי ארץ-ישראל. ופעם אחת היה אצלי איש אחד ודברתי עמו, והתחיל להתעורר אצלי תשוקה וחמדה גדולה לארץ-ישראל, ואחר-כך שאלתי אותו, אם היה אצל צדיקים על ראש-השנה, וספר לי, שהיה אצל כמה צדיקים גדולים אמתיים על ראש-השנה, ומחמת זה היה לי השתוקקות גדול כשדברתי עמו, כמבאר בהתורה הנזכר-לעיל. ואמר לי, שאף-על-פי שידע ענין זה מקדם, אבל לא היה יודעו כלל כמו עכשו, כי אז לא היה יודע רק זה לבד, שמחמת שמדברים עם אחד שהיה אצל הצדיק על ראש-השנה ראוי שירגיש ארץ-ישראל, מי שמתחיל לארץ-ישראל, אבל ענין הדבר מהיכן נמשך זאת לא היה יודע כלל כמו עכשו, כי עכשו זכה שנתגלה לו הענין בשלמות: (- חיי-מוהר"ן, סימן נ"ד).

אמר המעתיק: עין בליקוטי תנינא סימן מ': מי שיודע מארץ-ישראל וכו', בסוף המאמר מובן שם ששפע של ארץ-ישראל היא בחינת שפע כפולה, שעל-ידי זה נתקן תאנות ממון. וכן מבאר בליקוטי הלכות, הלכות ברכת-המזון, הלכה ה', אות טז, עין שם. ועין בליקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ, רצונו לומר נגון של ארץ-ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו ששים אחר-כך: ובסוף משנה קחו בידכם, בחינת שפע כפולה הנזכר-לעיל: (- חיי-מוהר"ן, סימן תקפ"ה).

שמעתי, שפעם אחת ספרו לפניו מנסיעת הרב הקדוש מברדיטשוב וזכרונו לברכה ליאס, ואיך שאסף שם ממון הרבה. אמר: נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ-ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחין בעל תאנות ממון, שעליו דרשו רבותינו-זכרונו-לברכה (ברכות נד.): "ובכל מאדך" (דברים ה, ה) - יש לה אדם, שממנו חביב עליו מגופו, אף-על-פי-כן אם היו מראין לפניו נגון של ארץ-ישראל, היה נתבטל אצלו כל תאנותו אל הממון.

בסוף התורה מי שיש לו תאודה והשתוקקות לארץ-ישראל, בפרט מי ששעם טעם האמת של ארץ-ישראל, בשפוגע ומתועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתים על ראש-השנה, הוא מחיב להרגיש אז טעם ארץ-ישראל, כי על-ידי-זה האיש נעשה גם זה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, וראוי שיתעורר לו עתה השתוקקות ונגעו עין לארץ-ישראל, כל אחד לפי בחינתו ועקר הדבר-שיהיה באמת ובתמימות:

ממה שאומר שכשמתוועד עם מי שהיה אצל צריך מחוייב שירגיש טעם א"י כי על ידו נעשה אוירא דא"י ועל כן ראוי שיעורר לו השתוקקות לא"י מבואר שטעם ארץ ישראל גורם השתוקקות אליה, בפשטות נראה כיון שטועם רק טעם, לכן משתוקק לאוירא דא"י בעצמו ששם זה הרבה יותר חזק, כי מי שהיה אצל צדיק אמיתי שהוא בחי' טופח על מנת להטפח עי"ז אצל זה שראה אותו זה בחי' טופח שלא עמ"נ להטפח, והמתוועד עמו רק מרגיש השתוקקות גדול/י.

^א יו בסלו תשטט יו חשון ה' בסלו תשטט

^ב צ"ע אע"פ שזה מסתבר, אבל רק כאן מצינו מפורש כעין זה שטעם מבחי' אויר מחכים מעורר השתוקקות לאויר המחכים בעצמו שנמצא בארץ. ואולי באמת זה מסוגלת ארץ ישראל דייקא, עיין תורה כ' שע"י א"י זוכה ללכת מדרגה לדרגה בלי להפסיד את מה שבין המצוות ועפ"י תורה כב ותורה נט תנינא מתבאר שם דהיינו געגועים וכיסופים למדרגה הבאה, והבאיבי הנחל מבאר שם הענין שע"י א"י נשאר מחובר להש"י תמיד גם בשעת השוב. ועיין תורה ו' לעשות דרך בים הפירוש להיות תמיד בברית וקשר עם הקב"ה בכל מצב,

ליקוטי הלכות השייך לתורה זו

או"ח ח"ב דף עד ברכת המזון ד' כד אותיות (ב) התפארות בחי' שמחה בחי' יין המשמח בחי' שיר ושבח (ג) ברה"מ להמשיך קדושת א"י ועל כוס כי כוס של ברכה בחי' מלכות והיין שבה בחי' התפארות וע"י שנותן בה עיניו ממשך קדושת א"י (ד) התגלות מלכותו ע"י ההתפארות שלו וזה בחי' שבנין המלכות ע"י התפארת עיקר התפארותו ית' היא בשעת סעודה דקדושה של ישראל אבל זה רק אחר התפילה ולכן אסור לאכול קודם התפילה כי התפארותו היא בהתפארותו בו בתפילה ולכן רק אחר התפילה אפשר לאכול בקדושה (ה) התפארותו ית' בנו נקראת בלשון אכילה ההארת פנים שזוכין ע"י אכילה בקדושה היא מההתפארות שלו ית' בנו בשעת אכילה וכל ההתפארות מתקבצת ביין של בהמ"ז שע"ז הוא יין המשמח בשמחה התפארותו ומוזה התאדמות הפנים ע"י היין שהיא בחי' התדמות פני התוקע (ו) עיקר תיקון האכילה בקדושה היא ע"י שמחה ובפרט מזהיר הכתוב ברה"מ לקיים זאת (ז) וזה בחי' וע"ז התאדמות פני התוקע (ח) עיקר תיקון האכילה בקדושה היא ע"י שמחה ובפרט מזהיר הכתוב ברה"מ לקיים זאת (ט) וזה בחי' סעודות מצווה וכן שבת וי"ט כי כל ההתפארות מהמצוות הן מתגלות בשעת הסעודה דייקא (ט) וזה בחי' חנוכה התפארותו ית' בנו ממנו אור הנר של חנוכה וכן כל האורות והאור בחי' אור עינים עיקר הדלקת נר חנוכה היא כדי להורי למטה את אור ההתפארות הזו כדי לזכות לראות את ההתפארות כדי לזכות ע"ז להרגיש טעם המתוק של א"י כמבואר בתורה הנ"ל. כי חנוכה צריך לתקן חטא המרגלים שפגמו בא"י שמן של חנוכה בחי' שמן על ראשך אל יחסר בחי' מוחין תפילין משמע שטעם א"י הוא ההשתוקקות אליה ע"י ש כי מבואר שע"י הסתכלות באור הנר ממשך אור ההתפארות למטה וע"י היכן שמסתכל נעשה בחי' א"י ואזי חוזר ומשתוקק לא"י ובוזה יתקן פגם המרגלים (י) הנשיאים הם צדיקי הדור הביאו אבני האפוד שהן הגוונין של ישראל בחי' ההתפארות והן הגוונין של גילי השבטים שיצאו בהם למלחמה כי כבישת א"י היא ע"י שגילוי את התפארות הש"י בנו שע"י המשכו אריותא דא"י וקדושת א"י לשם (יא) ג' מדרגות בהדלקת נר חנוכה איש וביתו זה בחי' קדושת א"י שע"י עיני הש"י בעצמו ומהדרין נר לכ"א זה בחי' שב"א מסתכל על הצדיק ורואה ההתפארות ומהדרין מן המהדרין מוסיף והולך זה בחי' אור ההתפארות של הצדיק בעצמו שכלול מכל ההתפארויות ועל ידו עיקר קדושת א"י עיקר ההתפארות היא דייקא מחידוש דהיינו מהתפארות חדשה דהיינו התקרבות ותשובה וככל שיותר מרחוק כן יותר ההתפארות כי ההתפארות בחי' לבושים ועיקר ההתפארות היא בבחי' לבושים חדשים וזה בחי' יוסף (יב) עיקר התפארותו ית' בנו היא בעקשנות והענות על דבר שבקדושה וזה בחי' מעשה המנורה (טז) מבאר ענין שפע כפול הנזכר בסוף התורה (כ) מבאר באריכות גודל מעלת הכיסופין אפילו יותר מהמעשה עצמו שבזה עיקר התפארותו בנו במה שאנו עקשנים ולא מתייאשים אלא כוספים ומשתוקקים לקדושה תמיד (כא) שעת הסעודה הוא עידן קרבא לכן צריך זימון כי ההתפארות בהרצון ע"כ קודם המצווה אנו מוזמנים עצמינו לקיים אותה שזה בחי' התגלות הרצון וע"י מסלקים הס"א (כד) אברהם גילה קדושת א"י כי היה נדיב לב וכל עבודתו בחי' רצון וכיסופין כמבואר בתורה קמב כי קדושת א"י נתגלה ע"י ההתפארות שעיקרו הרצון בנ"ל.

הקדמה

הקדמה להקדמה

להבין מה הקרקע שעליו בנויה התורה שלנו כדי להבין מה מחדש כאן רבנו

הרבה שבחים נאמרו על ארץ ישראל, היא מרכז העולם וממנה הושתת העולם וממנה נמשך החיות לכל העולם. וכתוב בה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה וכו'. והיא נמצאת במקום המכוון כנגד ארץ ישראל של מעלה, ועל כן לא יכול היה אברהם אבינו להגיע למדרגתו עד שנכנס בתוכה (זוהר לך לך ע"ט).

עוד מבואר בב"ר י"ט ז' שהעולם נברא כשהשכינה בארץ ובחטא אדה"ר נסתלקה לרקיע א' ובחטא קין נסתלקה לרקיע ב' וכן נסתלקה בחטאי אנוש והמבול והפלגה וסדום והמצרים שבימי אברהם עד לרקיע השביעי/י"א. וע"י אברהם אבינו חזרה ירדה לרקיע השישי וע"י יצחק יעקב לוי קהת עמרם/י"ב ירדה עד לרקיע

שהעיקר בזה הוא הכיסופין דהיינו הרצון, כי במעשים יש מניעות וע"י יש עליות וירידות אבל את הרצון א"א לקחת מהאדם, וזה החבל הקושר את כל המהלך של כל העליות שיש לו, שאע"פ שיש ביניהן ירידות החבל הזה של כיסופין קושר הכל למהלך התקדמות אחד מדרגה לדרגה.

¹ בראשית רבה י"ט ז' – וישמענו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום (בראשית ג, ח). אמר רבי חלפון שמענו שיש הלוח לכול, שנאמר: וישמענו את קול ה' אלהים מתהלך בגן, והלוח לאש, שנאמר (שמות ט, כג): ותהלך אש ארצה, אמר רבי אבא בר כהנא מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך, מקפץ ועולה. עקר שכינה בתחתונים דיתה, כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, חטא קין נסתלקה לרקיע השני, דור אנוש לשלישי, דור המבול לרביעי, דור הפלגה לחמישי, סדומיים לשישי, ומצריים בימי אברהם לשביעי. וכנגדן עמדו שבעה צדיקים, ואלו הן, אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה, עמד אברהם והורידה לשישי, עמד יצחק והורידה מן ששי לחמישי, עמד יעקב והורידה מן החמישי לרביעי, עמד לוי והורידה מן הרביעי לשלישי, עמד קהת והורידה מן השלישי לשישי, עמד עמרם והורידה מן השישי לראשון, עמד משה והורידה מלמעלה למטה.

² עיין חגיגה יב: – אמר רבי יהודה שני רקיעים הן שנאמר הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים ריש לקיש אמר שבעה ואלו הן וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות. וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחירת ויוצא ערבות בכל יום מעשה בראשית שנאמר הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת. רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין שנאמר ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים שנאמר ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול וגו'. זבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן שנאמר בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. ומנלן דאיכרי שמים דכתיב הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך. מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחסות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי..... ומנלן דאיכרי שמים שנאמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים. מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד ועליית טללים רעים ועליית אגלים וחררה של סופה וסערה ומערה של קיטור ודלתותיהן אש שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב..... ומנלן דאיכרי שמים דכתיב ואתה תשמע השמים מכון שבתך. ערבות שבו צדק משפט וצדקה גנוי חיים וגנוי שלום וגנוי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו מתים. .... ומנלן דאיכרי שמים אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא סולו לרוכב בערבות וכתוב התם רוכב שמים בעוזך.

³ דהיינו ג' אבות שכלול בהם כלל ישראל וד' משבט לוי המיוחד בשבטים.

הראשון וע"י משה רבינו (כשהקים את המשכן¹) ירדה השכינה שוב לארץ. (נמצא שהלכה ונסתלקה באלפים שנות תוהו עד רקיע השביעי, וחזרה וירדה עד הארץ בשש"ה שנים מהעקדה ע"י אברהם אבינו עד הקמת המשכן ע"י משה רבנו). אבל ארץ ישראל תמיד היתה מכוונת כנגד הארץ העליונה ותמיד עיני ה"א בה רק המרחק היה משתנה עד הקמת המשכן².

עיינן חסד לאברהם מעין ג' נהר ב' מבואר כיצד ירדה השכינה ע"י משה רבנו בזכות האבות ע"י הקמת המשכן שרק מעל המשכן במדבר נעשה פתח בכל הרקיעין הנ"ל עד היכל לבנת הספיר³ אבל כנגד שאר העולם נשארו המחיצות, והיה הפתח הזה הולך עמהם מעל המשכן עד שבאו לארץ ישראל ואז היה מתרחב כנגד כל הארץ וכך נשאר לעולם.

נמצא שגם בחיי אברהם אבינו⁴ השכינה נתרחה ונסתלקה לרקיע חמישי ושישי ושביעי, ורק אח"כ אברהם אבינו חזר והורידה לרקיע שישי. נמצא שאע"פ שהיה בו כח להורידה אח"כ לא הועילה זכותו שלא תסתלק לפניו כן, ואפילו מצוות מילה לא הועילה לזה. שהרי נימול לפניו שסודם נהפכה, וכ"ש לפני הסתלקות השכינה לרקיע שביעי ע"י חטאי המצרים⁵. עיינן עץ יוסף על ב"ר הנ"ל בשם יפה תואר שהכוונה לפרעה שלקח את שרה אמנו אע"פ שידע שהיא אשת איש⁶ וביאר שלא זכה אברהם אבינו להשלים מדרגתו רק בניסיון העשירי של העקדה ורק כשהיה בן מאה שלשים ושבע אז הוריד את השכינה לרקיע השישי, (ואולי אפ"ל שעל זה קטרג כ"כ הס"מ ולקח לו את אשתו)

עיינן דרך ה' להרמח"ל⁷ שהקב"ה ברא את העולם עמ"נ להשרות שכינתו בכל העולם על כל האנושות, וע"כ בכל הדורות היו צדיקים שניסו להחזיר את העולם בתשובה, ולא הועילו, ובדור הפלגה (סוף אלפים שנות

¹ ראיתי בספר ארץ הצבי שכתב שהיה זה ביציאת מצרים כמ"ש "כחצות לילה אני יוצא", ופירשו בהגדה אני ולא מלאך. אבל בחסד לאברהם כתב שזה היה בהקמת המשכן. ועיינן ויקרא רבה א' ג' משה רבנו הוריד תורה והוריד שכינה וראיתי מפרשים שהכוונה לאותו הזמן. וכן בספר עדות בישראל כתב שהכוונה לזירד ה' על הר סיני והיה בשבועות ע"כ מקריבים בו שני לחמים מחטה כי בו נתתן חטא אדה"ר שבחטאו בחטה סילקה לרקיע א' ומשה הורידה משם חזרה לארץ.

² צ"ע שבימי אברהם ירדה רק עד הרקיע השישי, ואע"פ מבואר בפרש"י (בראשית יז כב) ויעל מעל אברהם – לשון נקיה הוא כלפי שכינה ולמדנו (ב"ר) שהצדיקים מרכבתו של מקום: ונראה הכוונה שירדה מרקיע שישי לארץ לאותה שעה בלבד. אבל צ"ע דכתיב (בראשית מו ד') ביעקב אנכי ארד עמך מצרימה" דהיינו שהשכינה ירדה עמו וכיצד הרי היא ברקיע רביעי. וצ"ל שעל צדיקים תמיד שורה השכינה אלא בזמנים שמסתלקת כגון כב שנים מיעקב ומה שלא זכה יעקב להורידה אלא לרקיע רביעי הכוונה בדרך קבע בהסתלקותה ממנו ואחרי הסתלקותו.

³ היכל התחתון מו' היכלות שהם ז' ספירות ז"א שבבריאה, היכל שביעי הוא כחב"ד דז"א והיכל לבנת הספיר יסוד ומלכות, ספיר הוא היסוד ולבנת היא העטרה שהיא מלכות ונוק'. (שער הכוונות על יוצר אור)

⁴ עונש דור הפלגה היה כשאברהם אבינו היה בן מח ואז נבנתה סדום ואחרי נב שנים כשאברהם בן 99 נהפכה.

⁵ צ"ע כי מבואר בנפש החיים א' ד' שגוי לא פוגם בעליונים, ואולי זה התחדש במתן תורה, כמבואר במקום אחר שישראל רק במתן תורה התחדש שפוגמים בעליונים. ונראה שבמתן תורה התחדשו שניהם שגוי לא יכול לסלק את השכינה וישראל כל תיקון או ח"ו פגם שלהם משפיע בכל העולמות.

⁶ וצ"ע לפ"ז מה שאמר רבנו אם אפשר לקלקל אפשר לתקן, דלא מסתבר שהמצרים אם היו חוזרים בתשובה היו מורידים את השכינה חזרה לרקיע שישי. והראייה שאדה"ר וקין עשו תשובה ולא הועיל להוריד השכינה. כי תשובה לא שייכת בגוי ומה שמצינו באנשי נינוה ביאר בקובץ הערות (אגדות סימן ג') שזה רק על המרד אבל לא פגמו בעליונים. ועיינן בזה בספר חבצלת השרון עה"ת מדוע לא הואילה תשובתו של אדה"ר.

⁷ גם צ"ע כי דור המבול והפלגה היו בבבל ולא בארץ נמצא שסילקו את השכינה משם דקשה לומר שחטאיהם שם סילקו אותה בארץ ישראל. וזה יש להקשות גם על המצרים שבימי אברהם שחטאו במצרים ולא בישראל. גם צ"ע במה המצרים פגמו יותר משאר גויי העולם.

⁸ גם צ"ע מדוע חטאי נמרוד שהמריד את העולם לא גרמו לשכינה להסתלק? ובאמת עיינן רד"ל ב"ר יט הנ"ל שציינן לגרסת התנחומא פקודי פ"ו שבמקום המצרים כתב אמרפל וחבריו. וכן נראה גרסת הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות מאמר חקור הדין ה' ה'. שכתב שע"כ נמרוד וחבריו שסילקו לשכינה קראו להקב"ה אלקי השמים ואברהם שהורידה קראו אלקי הארץ. אבל צ"ע גם בזה, כי בחולין פט. שנמרוד הוא שנתן העיצה לדור ההפלגה הבה נבנה לנו עיר ומגדל (בראשית יא ד') ועיי"ש ספורנו – זאת היתה עצת שרי הדור להמליך את נמרוד על כל המין האנושי: וא"כ הוא כבר נכלל בהם.

⁹ המהר"ז שם הקשה שלקחת שרה ע"י פרעה היה לפני הפיכת סדום, ומצא גרסת בפסיקתא שהכוונה לאבימלך שלקח את שרה. וקשה שהרי לא ידע שהיא אשת איש, ונראה לומר שאע"פ שהפיכת סדום היה לפני לקחת שרה ע"י פרעה, חטאי סדום כבר סילקו את שכינה לפני כן ורק נעשו אח"כ.

¹⁰ דרך ה' להרמח"ל – ח"ב פ"ד אות ג' – בענין ישראל ואומות העולם – ... והיה הזמן הזה מאדה"ר עד זמן הפלגה. והנה כל אותו הזמן לא חדלו צדיקים דורשים האמת לרבים, כגון, חנוך מתושלח שם ועבר, ומוהירים אותם שיתקנו את עצמם. וכיון שנתמלא סאתם של הבריות, בזמן הפלגה, שפט במדת משפטו ית' היות ראוי שייגמר זמן ההשתדלות השרשי, ויהיה קצם של הדברים, שיקבע מה שראוי ליקבע בבחינת השרשים, לפי מה שכבר נתגלגל ונדיה עד עת הקץ ההוא. ואז השגיח ית"ש על כל בני האדם, וראה כל המדריגות שהיה ראוי שיקבעו בהם האנושים ההם כפי מעשיהם, וקבעם בהם בבחינת השרשיית כמ"ש. והנה כפי מה שהזכרנו, כן נגזר עליהם שיהיו מוציאים התולדות, כפי מה שכבר שוער שהיה ראוי לשרש ההוא. ונמצאו כלם מינים קבועים בעולם, כל אחד בחוקו וטבעו, ככל שאר המינים שבבריות, וניתן להם להוציא תולדותיהם בחקם ובחינתם ככל שאר המינים. ואמנם נמצאו כלם לפי המשפט העליון, ראויים

תוהו) נתמלאה סאתם, ונלקח מהם הבחירה לזכות להשראת השכינה, ונתחלקו תחת ע' שרים לע' לשונות וע' ארצות, ונבחר אברהם וזרעו להשרות השכינה עליהם. ומאז גוי יכול להצטרף לעם ישראל רק ע"י גרות. ואעפ"כ עדין עד מתן תורה עוד היה להם בחירה להחזיר העניין לקדמותו אם היו מקבלים את התורה שעל כן שאל אותם אם מוכנים לקבלה. (שם אות ה')

ועיין זוהר לך לך עח.¹² כיצד אברהם אבינו חיפש היכן הארץ שאליה שלח אותו הקב"ה וידע חילוק הע' ארצות וע' שרים המשגיחים בכל ארץ והבין לשלול אותן ארצות, עד שהשיג את מקום מרכז העולם שממנו

לישאר במדריגת האנושית השפלה שהגיעו לה אדה"ר ותולדותיו מפני החטא, ולא גבוהים מזה כלל. ואברהם לבדו נבחר במעשיו ונתעלה, ונקבע להיות אילן מעולה ויקר, כפי מציאות האנושית במדריגתו העליונה, וניתן לו להוציא ענפיו כפי חקו. ואז נתחלק העולם לע' אומות, כל אחד מהם במדריגה ידועה, אבל כלם בבחינה האנושית בשפלותו, וישראל בבחינת האנושיות בעילוי. והנה אחר הענין הזה נסתם שער השרשים, והתחיל הגלגול וההנהגה בענפים, כל אחד לפי ענינו. ונמצא שאע"פ שלכאורה נראה עניניו עתה וענין הקודמים שוה, באמת איננו כך. אלא עד הפלגה היה הזמן שרשי האנושיות, ונתגלגלו הדברים בבחינה זו. וכשהגיע קץ זמן זה, נקבע הדבר כפי המשפט, והתחיל זמן אחר שהוא זמן הענפים, שעודנו בו עתה:

י' זוהר לך לך עז. – ויאמר ה' אל אברהם לך לך, אמר רבי אלעזר, לך לך פירוש לגרמך לעצמך להנאתך ולטובתך, והיינו לאתקנא גרמך כדי לתקן נפשך ע"י קיום המצות בארץ ישראל, לאתקנא דרנא דילך וכדי לתקן המדרגה שלך שהיא המלכות שנתה בתחלת גרותך אתה אחוז בה, ועוד לך לך, לית אנת פדאי למיקם הכא בין חייבין אלין אינך כדאי ר"ל אין זה לטובתך לעמוד כאן בין רשעים הללו תחת רשות הקליפות, כי החברה הרעה פוגמת בנפש אעפ"י שלא ילמוד ממעשיהם, ורנא דמלה לך לך וסוד הדבר מה שאמר הקב"ה לאברהם לך לך, (דף עז ע"א) דהא קדשא בריך הוא יהיב ליה לאברהם רוחא דחכמתא כי הקב"ה נתן לאברהם רוח חכמה, ונהו ידע ומצריך סטרי דיישובי עלמא והיה יודע ומצריך בחכמתו אשר נתן לו אליהם כל הכחות והטבעים הנמצאים בד' רוחות של ישוב העולם, ונקט לשון מצריך כי היה עושה כצורך הזה שמצריך הכסף מהסיגים, כן היה משוטט בדעתו ובחכמתו, וכמה כחות חיצונים נזדמנו לפניו והיה משליך הסיגים הם והולך ונכנס להשיג פנימה בקדושה, עד שהשיג תחלה את הסוד של שבעים שרים הממונים על העולם כדמפרש ואזיל, ואסתכל בהו ואתקל בתיקלא והתבונן בהם ושקל במאזני שכלו גוי גוי וארצו ונחלתו בארץ, וידע עד היכן מגיע חלק כל גוי כנגדו ברקיע, לפי שידע כי כמדה התחוננה מדת הארץ, כן תהיה מדה העליונה חלק השר השולט עליה, וידע חילין די ממנן על סטרי יישובא עד שידע והשיג בחכמתו את כחות השרים הממונים על כל ארצות הישוב. (מ"מ ו"א ו"כ"ט)

פד מטא לגו נקודה דאמצעייתא דיישובא כשהגיע בהתבוננות שכלו לתוך נקודה האמצעית של הישוב שהיא ארץ ישראל שהיא טבור העולם, תקיל בתיקלא ולא הוה סליק בדידה שקל במאזני שכלו לדעת אותה לאיזו אומה שייכת, וגם מהו ענין חלק הרקיע המשמש בא"י, ולא עלתה בידו משום שהקב"ה לבדו משפיע בהרקיע שעל א"י, וזאת זה לא השיג עדיין כדמפרש ואזיל (ועי' ו"ס"ק ויקהל טט סע"ט), אשגח למנדע חילא די ממנא עלה ולא יכיל לאתדבקא ברעויותיה גם השיג והתבונן לדעת את השר הממונה עליה ושולט בה ולא היה יכול להשיגו במחשבת לבו, תקיל כמה זמנין וחקמא דהא מתמן אשתיל כל עלמא שקל עוד במאזני שכלו כמה פעמים עד שראה כי שם היא אבן השתייה שממנה הושתת העולם, והיא נקודה האמצעית של כל העולם ובה יסוד וכלל כל הנמצא בכל חלקי הישוב, כיון שהשיג את זה אשגח וצריך ותקל למנדע השיג והתבונן וצריך ושקל עוד לדעת מי הוא הממונה עליה, וחקמא דהא חילא עלאה דעלה לית ליה שעורא וראה בחכמתו שכח העליון הממונה עליה אין לו שיעור מפני שהוא סיבת הכל שאי אפשר להשיגו, עמיק וסתים והוא עמוק וסתים, ולא איהו כגוונא דסטרי דיישובא וזאת השיג שמדרגת א"י אינה כמדרגת שאר חלקי ישוב העולם, ואי אפשר לדמות ולהקיש זה לזה כי כמה מעלות טובות יש לארץ ישראל על מעלות שאר חלקי הישוב, אשגח ותקיל וידע, דהא כמה דמהייתא נקודה דאמצעייתא דיישובא מניה אשתיל כל עלמא לכל סטרי ועוד השיג והתבונן ושקל במאזני שכלו ועלתה בידו לדעת, כי כמו שמאזנה הנקודה האמצעית של הישוב ממנה נתיסד ונתפשט העולם לכל קצוותיו, הכי נמי ידע דהא חילא דשרי עלה, מתמן נפקו כל שאר חילין דממנן על כל סטרי עלמא, וכלהו ביה אחידן כמו כן ידע והשיג כי הכח העליון השורה עליה, ממנו יצאו כל שאר כחות הממונים על כל רוחות העולם, וכולם בו אחוים, כדן ויצאו אתם מאור פשדים כדי לצאת מאותם חכמות החיצוניות שהיו עוסקים בהם הכשריים, לקלחת ארצה כנען והשב שבהליכתו ובהתקרבותו לארץ כנען נתגלה לו איזו השגה בדרך מענינה של ארץ ישראל ויכול ליכנס בתוכה, וכיון שלא נתגלתה אליו שום התגלות, לכן עוד אשגח ותקיל וצריך למיקם על בריא דמלה דההוא אתר עוד השיג והתבונן ושקל וצריך בשכלו לעמוד על ברור הדבר של אותו המקום, ר"ל שרצה להשיג מהות הארץ ומנהיגה, ולא הוה ידע, ולא יכיל למיקם עלה לאתדבקא אבל לא היה יודע ולא היה יכול לעמוד עליה להשיגה, כיון דחקמא תוקפא דהאי אתר ולא יכיל למיקם עליה כיון שראה תוקף וחוזק מקום ההוא שהוא למעלה מהשגתו ולא היה יכול לעמוד עליו, מיד ויבאו עד חרן וישבו שם כי ירא ליכנס בארץ בלי ידיעת הנהגת השר השולט בה. (מ"מ ו"א ו"כ"ט)

ומוסיף לפרש מאי טעמא דאברהם שנשאר בחרן יחד עם תרח ולוט, ואמר אלא דאיהו הוה ידע וצריך בכל אנון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרי דיישובא אלא הוא אשר כבר ידע וצריך והשיג ככל אותם שלטונות של ע' שרי האומות שהם מנהיגי העולם בכל קצוות הישוב, והוה תקיל וצריך אנון דשלטין בסטרי דיישובא מדברי כוכביא ומזליהון וגם היה שוקל ומצריך בשכלו אותם השרים השולטים למעלה מעל הישוב שהם מנהיגי הכוכבים והמזלות, מאן אנון תקיפין אלין על אלין וידע מי הם ועד כמה הם חזקים אלו על אלו, והוה תקיל כל ישובי דעלמא והוה סליק בידוי והיה שוקל בשכלו את כל ישובי העולם ועלתה בידו והשיג אותם, פד מטא להאי אתר חמא תקיפו דעמיקין ולא יכיל למיקם ביה אבל כשהגיע למקום הזה אל שער השמים ראה בחכמתו תוקף ועומק המקום הזה, וידע כי הוא עמוק עמוק מי ימצאנו ואי אפשר להשיג בדרך חקירה את השר הממונה על ארץ ישראל, כי היא השכינה מלכותא קדישא, לכן נשאר בחרן והיה מתירא ליכנס לארץ עד שיתודע לו מהות השר ההוא. (מ"מ ו"א ו"כ"ט)

ועומק הדברים מבואר בע"ח (ש"מ"י פ"ט), כי למעלה ברקיע יש שער גדול ששיעורו כנגד כל ארץ ישראל, ונקודת אמצעיתו מכוונת כנגד בית המקדש, וסביב שער זה יש ע' חלונות שמהם יורד השפע לע' שרי האומות, ואברהם ידע והשיג הכח של כל אחד ואחד מהע' שרים לפי שהיה בקי בכל אותם החלונות שמהם מושפעים הע' שרים, וגם את השער הגדול שהוא כנגד כל ארץ ישראל שדרכו יורד אור גדול בדרך ישר לארץ ישראל, שמקורו מהיכל לבנת הספיר המכוון כנגד בית המקדש רצה להשיג בשכלו לדעת מעלת האור ושיעורו היורד דרך שם, אבל לא עלתה בידו למצוא לו שיעור מוגבל כשנת כל הארצות. (בכ"מ"י)

כיון דחקמא קדשא בריך הוא אתערותא דיליה ותיאובתא דיליה כיון שראה הקב"ה את התעוררות שלו והתשווקה שלו לדעת את עניני ארץ ישראל, מיד אתגלי עליה מיד נגלה עליו הקב"ה, ואמר ליה תרחק מלחקור בכל החכמות לדעת את חלקי ישוב הארץ ושר שלהם, אלא לך לך, למנדע לך ולאתקנא גרמך לך לחקור ולדעת את שורש נשמתך מאיזה מקום נחצבה ולתקנה ולהשלימה ולהחזירה אל שורשה, נמצא שכל מה שהולך ומשתלם הוא הולך ומתקרב אל ידיעת עצמו, ר"ל ידיעת נשמתו והיינו למנדע לך, וכשתשיג ידיעת עצמך ותתקן נשמתך אז תשיג מה שקודם לא יכולת להשיג, והיינו שגלה לו הקב"ה סוד ספר יצירה, שמשם השיג בריאת עצמו ושורש נשמתו ואבריו והעולם, ומשם השיג אלקותו ויתברך וסוד ספירותיו וכל המרכבות והנהגה העליונה, וככל שתקין

הושתת כל העולם וממנו מקבלים כל הע' שרים את כוחם אבל לא הצליח להשיג מי המשגיח וכיצד השגחתה עד שנגלה אליו הקב"ה וגילה לו. (לפי רמח"ל הנ"ל זה היה שנים מעטות בלבד אחרי שנתחדש העניין של ע' אומות וע' ארצות)

ועיי"ש מתוק מדבש שכתב ועומק הדברים מבואר בע"ח (שמ"ג פ"ב), כי למעלה ברקיע יש שער גדול ששיעורו כנגד כל ארץ ישראל, ונקודת אמצעותו מכוונת כנגד בית המקדש, וסביב שער זה יש ע' חלונות שמהם יורד השפע לע' שרי האומות, ואברהם ידע והשיג הכח של כל אחד ואחד מהע' שרים לפי שהיה בקי בכל אותם החלונות שמהם מושפעים הע' שרים, וגם את השער הגדול שהוא כנגד כל ארץ ישראל שדרכו יורד אור גדול בדרך ישר לארץ ישראל, שמקורו מהיכל לבנת הספיר המכוון כנגד בית המקדש רצה להשיג בשכלו לדעת מעלת האור ושיעורו היורד דרך שם, אבל לא עלתה בידו למצוא לו שיעור מוגבל כשאר כל הארצות. (הרמ"ז)

ונראה מהנ"ל שארץ ישראל מתחילת הבריאה היתה מכוונת כנגד הארץ העליונה, ובמשך אלף שש מאות חמישים ושש שנים עד המבול, כשהשכינה כבר ברקיע רביעי, ורוב האנושות בבבל עדיין היה שפה אחת והשגחת ה' על כולם¹⁷.

ורק באלף תשע מאות תשעים ושש לבריאה אחרי שלש מאות ארבעים שנה סמוך לסוף שנת אלפיים של תהו, בדור הפלגה בחיי אברהם אבינו (שהיה אז בן ארבעים ושמונה) נחלקו יושבי תבל לשונם ועיי"ז לארצותיהם והארצות להשגחת ע' שרים.

כב שנה אח"כ היה הברית בין הבתרים ואחרי עוד חמש שנים נצטווה אברהם אבינו לך לך (תוס' ושל שבת י:) ובא לארץ וקנה אותה בהליכה לאורך ורוחב¹⁸. ובשנת ב' אלפים תמט נבנה המשכן והשכינה ירדה ע"י משה רבנו לארץ והלכה עמהם במדבר. ובשנת אלפים תפח נכנסו ישראל לארץ והתחילו לכבשה שבע שנים.

בתורה זו בסוף עמ' כה: כשמבאר רבנו העניין שאוירא דא"י מחכים, ואומר שטעם החכמה ושכל בודאי יקר מאד אבל עיקר מעלת קדושת א"י היא רק השגחתו של הקב"ה בה, שעיי"ז נעשה אוירא מחכים. משמע שההשגחה גורמת לעוד הרבה מעלות ורק אחת מהן היא אוירא דא"י מחכים. וצ"ע לאיזה מעלות מתכווין, ועיין תורה קנה שמה רבנו היה בוער לבו להיכנס לארץ כדי לזכות למדת אריכות אפים שבה, שזה מאיר בה כיון שמאיר בה אמת ואמונה. וצ"ע האם זה תוצאה של אוירא מחכים, וא"כ נמצא שהיה מחכים קודם שנכבשה ע"י ישראל, או שזו מעלה נוספת שהיה בה קודם. עוד עיין תורה מז שהארץ נוזנת מבחי' יעקב, ומאיר בה מדת ואמת שעל ידה ההסתפקות והשבע. עוד עיין תורה קט/טו¹⁹ שא"י היא ארץ אמונה והנמצא בה נאכל על ידה ונעשה כמוה וגם זוכה שגופו ומדותיו נאכל לדעתו. וכן מבואר בתורה ז' שהיא ארץ אמונה וניסים.

עצמו יותר השיג שם ביותר, ומש"כ מארצ' פירוש מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה לך מלחקור חלקי הישוב שהיית מתדבק בו, כי אין לך שיכות עם כל ארצות ושרי הגוים שאתה מתחכם לדעת ישובם וטבעם, וממולדתך פירוש מההוא חכמה דאת משגח ותקיל תולדתא דילך ולך מלחקור אותה החכמה של אצטגנינות וחכמת המולד והמזל שאתה משגיח ושוקל התולדה והשורש שלך. ורגעא ושעתא וזמנא דאתיילידת ביה ובההוא כוכבא ובההוא מזלך ולך מלחקור על הרגע והשעה והזמן שנולדת בהם, ועל הכוכב והמזל ששלטו אז, כי אין לך צורך לדעת את התחייבות המזל באותו הזמן שנולדת בו, כי דע שאין מזל לישראל אלא הכל הוא כפי גזרת חכמתו יתברך, ומבית אביך, דלא תשגח בביתא דאבוך שלא תשגיח בבית אביך, פי' בשביל הירושה שאתה ראוי לירש, ואי את לך שרשא לאצלה בעלמא מביתא דאבוך וגם לא תשגיח אם יש לך שורש להצליח בעולם מחמת שורש בית אביך, בגין כך לך לך מהחכמה דא ומאשגחותא דא ובשביל כך לך לך מהחכמה זו ומהשגחה והתכוונות זו.

תא תזי דהכי הוא בא וראה שכן הוא, דהא נפקו מאור פשדים והו' בחרן שהרי יצאו מאור כשדים וכבר היו בחרן, אמאי יימא ליה אם כן למה אמר לו הקב"ה לאברהם לך לך מארצ' וממולדתך הרי כבר יצא מארצו וממולדתו, אלא עקרא דמלתא כמה דאתמר אלא עיקר הענין הוא כמו שנאמר לעיל שהכונה להוציאו מחקירותיו בענין ידיעת חלקי הארץ וידיעת תולדה שלו, ועיי"ש שתחקור כמה שנצטווית תגיע אל הארץ אשר ארצך פירוש ארצך מה דלא יכילת למיקם עליה ולא יכילת למנדע אראה לך בארץ ההיא מה שלא יכולת לעמוד עליו ולא יכולת לדעת כי לא נכנס בגדר חקירה אנושית, והיינו תיילא דההיא ארעא דאיהו עמיק וסתים הכח של ארץ ישראל שהוא עמוק וסתום ולא ידע אנוש ערכה. (ימ"ק וס"א וכו')

¹⁷ תימה שהמבול מחק את כל האנושות ולא נשארו אלא נח ובני ביתו ואעפ"כ נשארה השכינה ברקיע הרביעי, ולא ירדה לנח ובני ביתו אע"פ שלא היו בעולם רשעים שהרי הרשעים מתו.

¹⁸ אע"פ שנחלקו בוה בב"ב ק. לר"א הועיל לקנין ולרבנן רק סימן לבניו שתייהיה נוחה לכבוש, אבל עיין ע"ז גג: מבואר שעשה בה קניין, ועיין ריטב"א על ההגדה של פסח והחזו"א בע"ז שם היה קניין פירות בלבד. ועיין בוה מנחת אהרן לך לך (טו יח) ביאר לפי הרמ"ה ב"ב קיט שהיה קניין שלאחר זמן.

¹⁹ תורה קט - ...וזהו אכלת יושביה, כי כשנכנס לארץ, שהיא בחינת אמונה, נאכל אצלה, הינו שנתהפך למהותה. הינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו, שהוא בחינת ארץ, נאכל להצדיק ונתהפך למהות הצדיק ממש: וכן ארץ ישראל בעצמה, יש לה גם כן הכח הזה. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (כתבות קיא): 'כל היושב בארץ ישראל שריו בלא עוון' שנאמר: "העם היושב בה נשוא עוון", כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה, ונתהפך למהותה הקדוש. ועל כן אפלו 'המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא' כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה שם: וזהו גם כן ענין המבאר במקום אחר (לעיל בסימן ק"א) על פסוק: 'בקרוב עלי מרעים לאכל את בשרי'. שכלל הענין שם, כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין, אני צריך לאכל את בשרי, הינו להכניע החמר. וזהו: 'לאכל את בשרי', 'לאכל' דיקא. שצריך שהנפש תאכל הבשר, שתתהפך למהותה. וזהו (שיר השירים ה): 'אכלו רעים', הינו תרין רעין דלא

החיוב לישוב בארץ

הוא נושא רגיש אצל הקנאים שנאמנים לדעת אדמו"רי סאטמער, והיום הרבה מקורבים לברסלב יש מחסידות זו שמלבישים את דעת סאטמער על רבנו, וגם הרבה חסידי ברסלב שלא מבררים את דעת רבינו בענין זה, מפחד הקנאים שיכנו אותם ציונים, איני נכנס כלל לנושא הכיבוש, אבל נראה פשוט שדעת רבינו שא"א להגיע לשלימות בלא ארץ ישראל גם היום, והחיוב גם על מי שאין ביכולתו להתיישב בארץ עכ"פ להשתוקק לזה מאד ולנסות בכל יכולתו לשבר את המניעות על זה¹⁷.

ועיין לשון רבי אברהם בן נחמן שכתב כמו שאין ביכולת לקבל מאדמו"ר ז"ל זולת באמצעות מורנ"ת ז"ל, כי בו לבד נשפע מנשמת ודעת רבינו ז"ל להיות ביכולת לקבל מאתו. כן בענין ארץ ישראל, כי בה לבד נשפע וניתן מאור ודעת אדמו"ר ז"ל, להיות ביכולת לקבל מאתו:

ועיין ספר זמרת הארץ לטשערינר-רב כיצד מוכיח מכל תורה בליקוטי מוהר"ן דעת רבינו על גודל מעלת הארץ והתיישבות בה.

ועיין תורה כ' שהיא ביאור על גודל המניעות לבוא לארץ ישראל וכיצד מתגברים עליהן, ובליקוטי הלכות מבאר מוהרנ"ת דעת רבינו בזה ע"ש/י¹⁸

ועיין גליון טעם זקנים כ"ד בלשון הקדש שם שאלו אם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שי"א שקדושת ארץ ישראל כבר לא קיימת והשיב להם מדוע אתה צריך לחזור על דבריהם? הרבי אומר הרי אחרת. ובאר שם שהיא קיימת תמיד אבל היום היא נעלמת וצ"ע שם לתורה נה שבה מבואר כיצד לגלות אותה גם היום בגלות. ואמר יש ביכולתו לגלות קדושת ארץ ישראל, רואים בחוש שהיום היא נעלמת אבל לבא ולומר שאין ביכולת לגלות קדושתה זה אסור לומר! והוסיף שם ואמר, היה זה ויכוח בין הרבי מסאטמר ומרן החזון איש, בשאר נושאים היו בדעה אחת ושניהם סברו שהציונות זו קליפה גדולה מאד, אבל בענין "אורא דארץ ישראל מחכים" הרבי מסאטמר אמר שהציונים כל כך טמאו את האויר עד שאוירא דא"י כבר אינו מחכים. אולם החזון איש הביע דעתו בנחרצות ואמר "זה לא!" "אורא דא"י מחכים זה דבר תמידי, וזהו דבר שאינו בטל לעולם!" והוסיף רבי לוי יצחק זצ"ל שכך מסביר הרבי בתורה מ' תנינא שאוירא דא"י מחכים משום ד"עיני ה' אלקיך בה תמיד

מתפרשין, שהם המחין הקדושים, שצריכים שהמח והדעת הקדוש יאכל את הגוף, דהינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה, שהוא המח והדעת (כמבאר במקום אחר). שזהו בחינת אכילה, שהמזון נתהפך לזון כנ"ל.

¹⁷ עיין דברי הטשערינר-רב בביאורו פרפראות לחכמה על תורה כ' אות ח' שכתב- הנה לעיל מבואר מה שאמר רבינו זכרוננו-לברכה, שאי אפשר להיות איש יהודי, דהיינו לילך מדרגא לדרגא, כי אם על ידי ארץ-ישראל, ואמר אחר-כך שכוונת דבריו כפשוטו - ארץ ישראל זה הידוע לנו, עם אלו הבתים והחצרות פּנּוּפּר-לעיל, ואם-כן יש להבין איך הלך רבינו זכרוננו-לברכה בעצמו מדרגא לדרגא קודם שהיה בארץ-ישראל, (כידוע שגם אז היה חידוש גדול צדיק נפלא ונורא כמבואר במקום-אחר), וכן עוד כמה צדיקים גדולים שלא יכלו לבוא לארץ ישראל, כגון הבעל-שם-טוב זכרוננו-לברכה, ועוד כמה כיוצא בידוע. על-כן נראה לעניות דעתי, די שבוודאי צריכין להיות בארץ-ישראל זה ממש, אך קודם שזוכה להוציא מכח אל הפועל ענין זה, אז על-כל-פנים על-ידי השתוקקות והגיעוטים והכיסופין שנכסף להיות בארץ-ישראל נמשך עליו על-ידי-זה גם כן הארה מקדושת ארץ-ישראל, עד שזוכה על-ידי-זה גם-כן לעלות מדרגא לדרגא בעבודת השם, אך הכיסופין צריכין להיות באמת לאמתו, דהיינו שבעת שמוצא שעת הכושר להוציא מחשבתו אל הפועל, אזי ישבר כל המניעות, עד שיבוא בפועל ממש לארץ-ישראל, וזהו עיקר נצחון המלחמה פּנּוּפּר-לעיל, אך קודם שזוכה לזה, אז אף-על-פי-כן על-ידי הכיסופין האמתיים לבד נמשך עליו גם כן קדושת ארץ ישראל פּנּוּפּר ללעיל. (וכן מבואר להדיא בליקו"ה או"ח ח"ב הל' בה"ר ד, יח-ט). וסעד לדברינו אלה, ממה שמבואר לקמן (בסי' קנ"ה) מאמר "אריכת אפים", שעל ידי ארץ-ישראל זוכין לאריכת אפים, ולבטל כל הכעס והעצבות וכו', וסיים שם: "וצריך כל אדם לבקש מהשם יתברך שיהיו לו כיסופין וגיעוטים לארץ ישראל" וכו', וזהו שקודם קריאת שמע אנו מבקשים: "והוא יוליכנו קוממיות לארצנו" וכו', עיין שם, מבואר קצת כדברינו הנזכר לעיל. בפרט כפי מה ששמעתי מאחד מאנשי שלומנו, שאמר בדרך צחות, על ענין הנזכר לעיל שאמר רבינו זכרוננו-לברכה שאי אפשר לילך מדרגא לדרגא כי אם על ידי ארץ ישראל פּנּוּפּר לעיל, היינו כי מבואר במאמר "חותם בתוך חותם" סימן כ"ב, שכשרוצה לעלות ממדרגה למדרגה, צריך להיות לו ירידה קודם העליה וכו', עיין שם, ועל כן צריך לזה קדושת ארץ ישראל, שעל ידי זה זוכין לאריכת אפים פּנּוּפּר לעיל, ואז יוכל להתחזק ולעמוד על עמדו בעת הירידה, עד שזוכה על ידי זה דייקא לתכלית העליה, ואם כנים דבריו בכוונת דברי רבינו זכרוננו-לברכה, בוודאי יש טעם גדול לדברינו מסימן קנ"ה הנזכר-לעיל: עכ"ל.

¹⁸ עיין לק"ה תפלין ה' ז' - כי אפלו צדיק גדול אסור לו להיות זקן בעבודתו, אף-על-פי שזכה לעבודה שלמה במדרגה גבה, אף-על-פי-כן צריך להתחזק לעלות מדרגא לדרגא, ולהתחיל בכל פעם מחדש, פי זה עקר היהדות להתחזק לעלות בכל פעם מדרגא לדרגא, כמו ששמעתי מפי רבנו זכרוננו-לברכה בעת שהתחיל לומר התורה "ט' תקונין ויקירין אתמסרו לדיקנא" (בסימן כ' לקוטי א), שאמר אז בזה הלשון: "מי שרוצה להיות איש ישראלי, דהינו שילך מדרגא לדרגא, אי אפשר לו כי אם על - ידי ארץ ישראל". ומכלל דבריו אנו שומעים - שאין נקרא איש ישראלי באמת, כי אם פשוטו לכוין מדרגא לדרגא, וזה זוכין על-ידי ארץ-ישראל וכו', עין שם בהתורה ט' תקונין ויקירין הנזכר-לעיל:

ועיין לק"ה דברים הנהגים בסעודה ד' א' - וזה בחינת ראש השנה. פי כל עבודתנו בימים הקדושים הללו בראש השנה ועשרת ימי תשובה וערב יום הכפורים ויום הכפורים וסכות וארבעה מינים עד שמיני עצרת, הכל הוא פדי לגלות קדשת ארץ-ישראל, פדי שנופה לבא לארץ-ישראל. שזה עקר קדשת איש הישראלי, כמו שאמר רבנו זכרוננו-לברכה, בעת שהגיד לעמו התורה הנוראה הנזכר-לעיל (סימן ב), שאמר אז בזה הלשון: "מי שרוצה להיות איש ישראלי, דהינו שילך מדרגא לדרגא, אי-אפשר פי אם על-ידי ארץ-ישראל". גם אמר: שהעקר שזוכה אדם לנצח המלחמה לבוא לארץ-ישראל, כמו שקתיב שם בסוף התורה הנזכר-לעיל. וזה לשונו: "באלוין אשתבח גבר תקיף" - הינו פשטא לביחנת ארץ-ישראל אזי נקרא גבר תקיף, פי קדם שפא לביחנת ארץ-ישראל - אזי יתהלל חוגר במפתח. אבל אחר כך פשוטו, אז נקרא איש מלחמה, עד כאן לשונו. נמצא שעקר קדשת איש הישראלי, ועקר נצחון המלחמה שצריכין לנצח בזה העולם, העקר הוא לבוא לארץ-ישראל:

דייקא, ועינים על שם החכמה נאמר אם כן לא שייך לבוא ולומר שאוירא דארץ ישראל כבר אינו מחכים! עוד אמר שם שרואים בחוש שאפילו החופשיים משפיע עליהם אוירא דא"י מחכימה אותם בדברים שלהם, כי אוירא דא"י מחכים את כולם אלא שכל אחד בעניין הנוגע ללבו. ורואים במוחש שהאויר של א"י קדוש וצנוע, ובכח קדושת א"י אפשר להתגבר על קליפת הציונים. עי"ש

מה מתחדש בתורה זו

נראה שהנושא העיקרי בתורה זו הוא מה שמבאר "מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל הש"י בחי" עינים להשגיח". ומבאר שזה ע"י ההתפארות שלו ית' מנשמות ישראל, ועיקר התפארותו היא ע"י הצדיק שמקרב אותם ע"כ עיקר ההשגחה היא מכח הצדיק האמת.

עוד מתחדש כאן שגם בחוץ לארץ יכול להיות אוירא דא"י ע"י צדיק אמיתי. כי אע"פ שבארץ ישראל זה נעשה ע"י עיני ה', אבל כיון שגם עיני ה' הם מכח התפארותו בישראל ובעיקר ע"י הצדיק אמיתי, כפי שיתבאר, ע"כ גם לצדיק האמיתי יש עינים כאלה שעל ידן נעשה אוירא דא"י ואם הוא בחו"ל פועל זאת בחו"ל. ועיין לקמן מה שמתחדש בלק"ה בזה.

כיצד מהתפארותו בעם ישראל ע"י הצדיק נעשה אוירא דא"י מחכים, מבאר כי התפארותו היא בחי' התפילין שלו. כי תפילין נקראים פאר כמ"ש "פארך חבוש עליך", ותפילין הם מוחין והם נכנסים בראש ובוקעים בעינים ועינים הם עיני השכל דהיינו חכמה, על כן היכן שמסתכל נעשה שם אוירא מחכים, ונראה שאע"פ שתמיד עיני ה' אלקינו בארץ והשגחתו עליה אבל הארת החכמה בה נתחדש במתן תורה. כשישראל נהיו לעם ישראל. כי אע"פ שישראל עלו במחשבה תחילה זה היה בבחי' בכח אבל יצא לפועל במתן תורה. כידוע שאע"פ שיש מחלוקת אם כבר יצאו מדין בן נח קודם לכן אבל לכו"ע לא נשלם דין ישראל אלא במתן תורה שאז נתגירו כולם.

הצדיק האמת כיון שהוא המקרב את ישראל להקב"ה נמצא שהוא בעצמו עיקר הפאר והוא בחי' התפילין של הקב"ה וגם בעצמו זוכה שהמוחין של התפילין האלה יכנסו בראשו ויבקעו בעיניו והיכן שיסתכל יהיה נעשה שם אוירא דא"י מחכים. ובוזה צ"ע האם רק היכן שמסתכל או שמתפשט וא"כ עד כמה והאם רק בזמן שמסתכל או שנשאר הרושם שם ואם נשאר כמה זמן נשאר. ושמעתי שמתפשט יב מיל כמחנה ישראל במדבר וצ"ע משה הצדיק היה במחנה שכינה שבאמצע הרי שסוף המחנה שש מיל.

עוד מתבאר שגם מי שרואה את הצדיק האמת בעת הקבוץ בר"ה שכל אנשיו אצלו שאז עיקר התגלות הפאר הנ"ל גם אצלו נעשה הפאר הזה לתפילין ונכנס בראשו ובוקע בעיניו והיכן שמסתכל בחו"ל נעשה שם אוירא דא"י מחכים. ומי שמתוועד עם זה שהיה אצל הצדיק בר"ה, אם הוא מכיר ויודע טעם א"י הוא יכול להרגיש עי"ז האויר געגועים לארץ ישראל, ולפי חוזה הגעגועים המתעוררים אצלו בשעה שמתוועד עמו יכול לדעת אם זה שמתוועד עמו עתה הוא צדיק או שהיה אצל צדיק אמיתי בר"ה ואם היה אצל צדיק גדול או קטן במעלה.

עיין תורה קט תנינא/ט¹ צדיקים ירשו ארץ ומקום קבורתם בחוץ לארץ יש בו קדושת א"י ממש, צ"ע האם כפשוטו שמקום קבורתם יצא מהנהגת השרים לגמרי להשגחת ה' ואוירא דא"י מחכים. וצ"ע אם גם מקום הצדיק בחייו או שצדיקים גדולים בהסתלקותם מבחייהם.

עוד חידוש עיין בלק"ה ברכת המזון ד' יא - נמצא שעל ידי זה האיש שזוכה לעינים הנ"ל שפכל מקום שהוא מסתכל נעשה בחינת ארץ ישראל אפלו בחוץ לארץ. על ידי זה חוזרים ומשתוקקים ביותר לארץ ישראל ממש. פי נתגלה קדשת ארץ ישראל ביותר על ידי זה האיש. פי זה פלל שהקדשה פל מה שנמשכת למטה יותר לקדש ולטהר מקומות החיצונים יותר. אין הקדשה נגרעת על ידי זה חס ושלום אדרבא נתוסף עליו אור גדול ונפלא יותר ויותר בכפלי כפלים. ועל פן פל מה שממשיכין קדשת ארץ ישראל בחוץ לארץ יותר ויותר על ידי בחינת עינים הנ"ל של פל אחד ואחד פנ"ל. על ידי זה נתוסף אור גדול בארץ ישראל בעצמה יותר ויותר. ועל פן מרגישים יותר ויותר טעם ארץ ישראל ומשתוקקים לארץ ישראל ביותר. וצ"ע כוונתו ואולי סבר כיון שמאיר בחו"ל למקומות נמוכים יש חשש יניקת הקליפות לכן ימשך רק אור מועט, ומבאר שאדרבה מי שמאיר למקומות נמוכים יותר ה' משפיע לו יותר אור, בבחי' אבא יסד ברתא ואמא את הבן, ואולי גם היה קשה לו אם יש אוירא דא"י בחו"ל מדוע משתוקק לא"י מה חסר לו כאן, ומתירוצו משמע שאוירא דא"י שבחו"ל נמשך מהארץ וכיון שבחו"ל יורד למקומות הנמוכים לכן נתוסף בא"י ומשם נמשך גם לחו"ל ביותר קדושה. וצ"ע.

^ט תורה קט תנינא - ספר עמי מענין קבר הבעל שם טוב, וזכר צדיק וקדוש לברכה, שטוב מאד להיות שם על קברו. ואמר פי "צדיקים ירשו ארץ" (תהלים ל"ז), הינו שהצדיקים אמתיים ירשים ארץ ישראל, שזוכין שמקום גניזתם הוא קדוש בקדשת ארץ ישראל ממש, וארץ ישראל הוא תקון גדול לפגם הברית:

עוד שם – וזה בחינת צדיקים יירשו ארץ פי עקר קדשת ארץ ישראל נמשך על ידם כנ"ל. פי זה ידוע שעקר הקדשה נמשך למטה כפי מעשה בני אדם. והפל תלוי במעשה התחתונים. ועל פן פשנמשך קדשת ארץ ישראל על ידי ה' יתברך על ידי הסתכלות עיניו יתברך שמו בעצמו. עדין אין הקדשה בשלמות כל פה. פי עקר המשכת הקדשה למטה בשלמות הוא על ידי בני אדם דיקא פידוע. ועקר תלוי בהצדיק. ועל פן פשהצדיק מקבל זאת ההתפארות וזוכה לעיני ה' הנ"ל. עד שזוכה להמשיך קדשת ארץ ישראל על ידי הסתכלות עיניו. אז נמשך ונתגלה קדשת ארץ ישראל בשלמות גדול ביותר. נראה כוונת רבינו לקדושה שבחול"ל שמצד עצמו המקום טמא וצריך לטהר אותו וזה צריך להיות רק מכח בחירה צריך לזה התפארות בבחי' מיין נוקבין ועוד שהצדיק ימשיך את הקדושה ואזי היא שלימה כשנעשית מכח אדם. וכמבואר בתורה יט שקדוש הבאה מלמעלה אין בה שלימות. אבל בא"י המקום טהור מצד עצמו.

עוד מבאר רבינו שטעם ארץ ישראל א"א לצייר למי שהוא בור כי טעם א"י הוא טעם החכמה ורק מי שיש לו הרגשה בחכמה וכשלומד מרגיש היכן יש קושיא אפשר לצייר לו את טעם א"י. לצייר טעם הכוונה לטעם רוחני שאפשר לצייר לו איזה ענין של חכמה דומה לו.

ונראה כוונת רבינו שאוירא דא"י בחוץ לארץ גורם לגעגועים לא"י לכל אחד אפילו בור, וכ"ש הם ציירו לפניו טעם א"י והבין מה שציירו לו כי אינו בור, וכ"ש אם כבר טעם פעם טעם א"י, דהיינו שהן שלש דרגות בהרגשת הגעגועים לא"י למי שנמצא באוירא דא"י בחו"ל. וכל זה מדובר כשהאוירא דא"י נעשה בחו"ל ע"י מי שראה צדיק אמיתי בשעת התקבצות אנשיו אצלו. אבל מי שנמצא אצל צדיק אמיתי כשהצדיק לבדו אזי מסתמא ראו שירגיש געועים הרבה יותר חזקים לא"י וגם זה בג' דרגות הנ"ל. נמצא שהן שש דרגות בהרגשת הגעועים לא"י ע"י אוירא דא"י שבחול"ל.

אוירא דא"י מחכים

חכמה ושכל דייקא כנ"ל עד שא"א להסביר זאת למי שהוא בור, ובאמת צ"ע למעשה מה הכוונה ונתבאר שיש בזה כמה דרגות כי מעיני ה' מסתמא זה מאיר בחוץ גדול ואח"כ מעיני הצדיק ואח"כ מעיני מי שהיה אצל הצדיק, שאצל האחרון זה מתבטא רק שמי שמתוועד עימו מרגיש געועים לארץ, ובאמת מסתמא גם מי שמתוועד עם הצדיק כשהוא לבדו אזי רק מרגיש געועים לארץ אלא שהם יותר חזקים כנראה.

מה שא"א להסביר אלא למי שאינו בור, זה לצייר דייקא אבל אם הוא בארץ או אפילו בחו"ל היכן שצדיק אמיתי מסתכל אזי לא צריך לצייר לו אלא מרגיש ממש.

וכשמתוועד עם מי שהיה אצל צדיק בקבוץ של ר"ה מרגיש געועים לא"י כנ"ל. זה רק מי שטעם ממש טעם א"י אבל מי שרק ציירו לפניו מסתמא לא ירגיש, כך נראה הפשטות. ואם הוא צדיק גדול אולי ע"י שרק ציירו לו טעם א"י כבר יכול להתגעגע כשמתוועד כנ"ל כדמצינו בחיי מוהר"ן נד שרבינו לפני שהיה בא"י התגעגע לא"י כשהתוועד עם אחד שהיה אצל צדיק ברי"ה. או דאע"פ שאיהו לחוי מזליה חוי ומתגעגע.

וצ"ע מה אמור להרגיש מי שנמצא בארץ ישראל ממש, דהיינו מה היא הארת החכמה ובמה זה מתבטא אצלינו, ואיתא בתיקונים שהאויר של ארץ ישראל הוא רוחניות גבוהה שמאיר בה תורה דאצילות שתתגלה לעתיד ואע"פ שעדיין אין השגה בה כי התורה שלנו היא תורת דבריא אלא הרושם שלה מאיר חכמה באויר הארץ כמקיף. ונ"ל שהארת החכמה היא, הרגשת שפלות²¹ כי חכמה בחי' כח מה בחי' מה כוחי, דהיינו להשיג עד כמה רחוק ממנו להשיג את אמת מציאותו ית', וכפי שיתבאר בסוף התורה עה"פ "עיניך תראינה ארץ מרחקים", ועפ"י תורה פג תנינא שהחכמה נקראת מרחקים, כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, דהיינו שזו עצם החכמה להבין שהיא רחוקה ממני. ומזה הטעם מבואר בגמ' שתלמידי חכמים שבא"י נוחים זה לזה להבדיל מת"ח שבבבל שמתנצחים זה עם זה, כי אוירא דא"י גורם להיות בשפלות/כ"א ולכבד את הזולת, ועיין בזה תורה עא תנינא. גם עיין תורה קנה שבא"י זוכים לאמת ואמונה ועי"ז לאריכות אפים/כ"ב, והיינו כנ"ל שאע"פ שהולך לאדם לא כסדר שתכנן, הוא מאריך אף שפל וסבלן כי מבין שיש מי שמבין יותר טוב ממנו מה טוב לו. וכן כתיב סייג לחכמה שתיקה, היינו כנ"ל ששותק על כל הבא עליו גם הפך מה שתכנן/כ"ג. ועיין

³ עיין תורה קצו שלשון הרע מפריד בין ענוה לחכמה ואז הענוה פסולה, מבואר שעיקר הענוה היא הארת החכמה שבה.

^{כא} עיין זמרת הארץ לקוטי תנינא – סימן ס"ג – וע"כ נקראת א"י ארץ החיים ועיקר החיים הוא שיהי' נחי' השפלות של כל א' זה בחי' תחיית המתים יהי' בא"י כמו שאמרו רז"ל. ושם בא"י עיקר השפלות והענוה כנ"ל כמ"פ שזה בחי' ועניים יירשו ארץ והתענוו וגו' כי זה בחי' עונג עולם הבא ענג שבת כמבואר בפ'. והשפלות הוה הוא עיקר הגדולה בחי' מלכות שזוכין ע"י בחי' התנוצצות המוחין. וע"כ א"י גבוה מכל הארצות וירושלים גבוה מכל א"י. ואמרו ז"ל הכל מעלין לא"י הכל מעלין לירושלים. גם א"י היא בחי' מלכות כידוע וירושלים קרית מלך רב. וזהו וראמה וישבה תחתיה שהגדולה והרוממות קשורים וכלולים בשפלות וענוה כנ"ל:

^{כב} עיין תורה תמימה דברים כח סה שזה בעצמו הטעם שאוירא דא"י מחכים כי (פסחים סו:) כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ובא"י אין כעס. כמבואר בנדרים כב. עה"פ ונתן ה' לך שם לב רגז א"ר יוחנן שם בבבלי ולא בא"י.

^{כג} נראה גם מה שלא מתפאר בחכמתו גם זה מוחין של א"י, כמו שראיתי בפרדס יוסף (ויקרא י' ג) כשאדמו"ר מגור שליט"א היה בארץ ישראל שאל אותו הגאון רבי אברהם יצחק קוק ז"ל מה שאמרו חז"ל (ב"ב קנ"ח ע"ב) אוירא דארץ ישראל מחכים האם מרגיש זה, וענה לו סייג לחכמה שתיקה (אבות פ"ג, מ"ד):

כתובות עה. חוד מנן (מא"י) עדיף כתרי מנייהו (מבבל/כ"י) ובסנהדרין כד. א"ר ירמיה שהיה בא"י "במחשכים הושיבני כמתי עולם" זה תלמודה של בבל. ועיין בגמ' ב"מ פה. שעל כן רבי זירא שהיה בבבל ורצה לעלות לא"י ללמוד לפני רבי יוחנן עשה מאה תעניות כדי שיזכה לשכוח תלמוד בבלי (שיש בו בחי' התנצחות). כדי שלא יפריע לו ללמוד תורת א"י (תורה של אריכות אפים), כמבואר שם בפרש"י ומהרש"א. גם הנבואה שורה רק בארץ שע"כ ברח יונה לחו"ל. ועיין מועד קטן כה. פתח עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמה ליה. ופרש"י שאין השכינה שורה בחו"ל/כ"י.

בעניין התפילין מוחין שנכנס בראש ובוקע בעינים

צ"ע לפי המבואר בע"ח שער הנקודים שאורות שיצאו מהעינים היו רבוי אור ביחס לכלים ושברו אותם, וכן רואים בחוש שפגם העינים גדול ביותר, וזה שאמרו חז"ל עין רואה ולב חומד, פירוש שבדרך כלל אין לנו כלים להכיל את האור והוא נשבר ונהפך לחרפת התאוה. ושם מבואר שאור החיובי שבא לתקן את השבירה הנ"ל הוא אור הברודים אור מה החדש היוצא מנקבי המצח. וצ"ע היכן מצינו אור היוצא מהעינים להשפיע חכמה? ואולי באמת הכוונה לאור המצח ורק מכוונה עינים וצ"ע.

ונראה לבאר כפשוטו כי באמת מצינו אור עינים שעושה קיום, כמבואר ברמב"ן עה"פ וירא אלקים את האור כי טוב. וגם מצינו ראייה שפועלת ממש כגון הבת יענה שבמבט בלבד פועלת על הביצים שיצא מהן אפרוח כמבואר בעץ חיים. ומצינו עין רעה שיכולה להזיק כמבואר דין היזק ראייה בגמ' ב"ב פ"א, ומדה טובה מרובה א"כ עין טובה יכולה לקיים ולחזק. ובאמת גם מצינו אור עינים שמשפיע גדולה דהיינו שפלות בתורה עב תנינא, שהצדיק שמסתכל על אדם יכול להשפיע לו גדולה דהיינו שפלות כמבואר שם. ולפי הנזכר לעיל שפלות היינו הארת החכמה.

ההתפארות מחידוש בהתקרבות דייקא

מבואר שהתפארות הקב"ה מישראל היא רק מהרצון לעבדו ולהתקרב אליו דייקא, משמע לא מעצם העבודה אלא דייקא מבחי' התשובה שיש בכל מעשה ורצון, אבל מעשה לבד כשנעשה בבחי' הרגל ומצוות אנשים מלומדה אין בו התפארות כל כך. ועיין לעיל בהערה מה שמביא בלק"ה תפלין ה' כה מכוונות על מצוות תפילין שתפילין של ראש הן שמות אקיק הויה אקיק, ועיין תורה ו' ששם אקיק הוא בחי' אנא זמין למהווה דהיינו תשובה שמזמן עצמו שתייהיה לו הויה כי קודם התשובה אין לו הויה כי טוב לא שלא נברא, נמצא שכוונת תפילין של ראש דהיינו התפארות הקב"ה מישראל היא דווקא כשיהודי מזמן עצמו לשוב ושב ומיד כשיש לו הויה שוב מזמן עצמו שתייהיה לו הויה יותר. וענין זה מבואר נפלא בלק"ה שעיקר ההתפארות היא מהתקרבות חדשה של רחוקים דייקא וכתב שם כי תענוג תמידי אינו תענוג, משמע התפארותו היא על מי שמענג אותו באיזה התקרבות וע"כ רחוקים מענגים אותו יותר.

ונראה שעיקר התשובה הנוגע לכאן היא ההתקרבות לצדיק אמיתי, ועיין תורה יז שכדי שהצדיק לא יהיה חשוך אצלו צריך לתקן תאוות אכילה, ובוה בעיקר מתפאר בו הקב"ה ועיין גם תורה סב וכמבואר בלק"ה ברהמ"ז ד' יא'. ועיין תורה לו שכדי להבין דברי הצדיק צריך לתקן הברית ובמקום אחר מבואר שפגם הברית גורם לפגם בצדיק.

עוד עי"ש אות כ"י/כ"י דברים נפלאים בגודל מעלת הרצון שהוא עיקר התפארותו ית' בישראל מה שהם עזים ועקשנים על הרצון והם עיקר התפילין שלו ית'.

עד כאן ההקדמה

תורה מ [כ"י]

^{כ"י} ועיין חת"ס עה"ת במדבר כז ז' שזה דווקא בחכמה אבל בפלפול חכמי בבל היו יותר.

^{כ"ב} צ"ע מהאבות, האם זה התחדש אחרי כיבוש הארץ או שגם אח"כ תלוי במי מדובר?

^{כ"ג} ל"ה ברכת המזון ד' כ' – נמצא, שעקר העקשנות ב'רצון. וזה עקר התפארותו יתברך פנ"ל. וזה בחינת שימני כחותם על לבך פחותם על ירוץך כי ענה כמות אהבה וכו'. כחותם על לבך פחותם על ירוץך / זה בחינת תפילין כמו שאיתא בזהר הקדוש ותפילין הם התפארות מה ש'ה' יתברך מתפאר עם ישראל ומשים אותם פחותם על לבו וכו'. ועקר ההתפארות שהם חותם התפילין נעשין על ידי האהבה וההשתוקקות והרצון והכסופין דקדשה של ישראל פנ"ל. וזהו שימני כחותם וכו', הינו תפילין התפארות פנ"ל, כי ענה כמות אהבה וכו'. כי אהבתנו ורצוננו אצלך ענה וחוקה מאד בעויות ועקשנות גדול מאד על פן ראוי לך להתפאר בנו, כי זה עקר ההתפארות פנ"ל. וזה, כי ענה כמות אהבה קשה כשאל קנאה. אהבה הוא בחינת רצון וחשק והשתוקקות לה' יתברך שעל ידי זה עקר ההתגברות על הסטרא אחרא שהוא סטרא דמותא שמשם כל המונעים מן הקדשה וכפי שהסטרא אחרא שהיא כלל המונעים מתגברת נגד האדם, כמו כן צריך שיהיה להאדם אהבה והשתוקקות ורצון חזק לה' יתברך ולהדבר שבקדשה שרוצה לעשות כי החשק שהוא בחינת אהבה צריך שיהיה פני המניעה פנ"ל.

^{כ"ד} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן אות נד

מבאר שאפילו מי שנמצא בחוץ לארץ יכול להרגיש שם אורא דארץ ישראל מחכים, וכפי שיתבאר לקמן שצדיק אמיתי היכן שהוא מסתכל נעשה שם אורא דא"י וגם מי שרואה אותו בעת הקבוץ ברה"ש שכל אנשיו אצלו גם הוא היכן שמסתכל בחו"ל נעשה שם אורא דא"י מחכים. ומי שמתוועד עם זה שהיה אצל הצדיק ברה"ה, אם הוא מכיר ויודע טעם א"י הוא יכול להרגיש עי"ז האויר געגועים לארץ ישראל, ולפי חוזה הגעגועים המתעוררים אצלו בשעה שמתוועד עמו יכול לדעת אם זה שמתוועד עמו עתה הוא צדיק או שהיה אצל צדיק אמיתי ברה"ה ואם היה אצל צדיק גדול או קטן במעלה.

מי שיוודע מארץ ישראל שטעם באמת טעם ארץ ישראל, טעם החכמה (בחי' מרחקים כדלקמן). הלשון "שטעם באמת טעם א"י" משמע שהיה בה, אבל אם רק ציירו לו הטעם, לא נקרא שטעם באמת, **הוא יכול להכיר באחר אם היה אצל צדיק על ראש השנה אם לאו**, כי כשמתוועד עמו מרגיש טעם א"י ומתעורר אצלו השתוקקות לאורא דא"י המחכים וגם יכול להבחין אם **אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן** לפי חוזה השתוקקות שמתעורר אצלו לא"י שמרגיש כשמתוועד עם זה שהיה אצלו, כי זה שעתה מתוועד עימו ראה את הצדיק האמת בשעה שהתקבצו אצלו אנשיו והיה מקרבם להקב"ה, ואזי ראה את התפארות הקב"ה בעמו ישראל שהם התפילין שלו ונכנס גם במוחו, והיכן שהסתכל נעשה בחי' אורא דא"י, שמעורר השתוקקות לא"י, למי שכבר טעם פעם הטעם הזה, וגם יכול להבחין אם אותו צדיק שזה שמתוועד עמו היה אצלו **הוא צדיק אמיתי אם לאו**, כי רק צדיק האמת המקרב ישראל להקב"ה נעשה בעצמו בחי' תפילין של הקב"ה עד שהרואה אותו בשעה שמקרב את אנשיו שהיא השעה שהקב"ה מתפאר מהם זכה שההתפארות הזו תהפך אצלו לבחי' תפילין מוחין שיבקעו מעיניו, **או אם** זה שעתה מתוועד עימו **הוא בעצמו צדיק** שמקרב את ישראל להקב"ה אזי בוודאי היכן שמסתכל נעשה אורא דא"י, ק"ו אם מי שרק ראה אותו בשעת הקבוץ זכה ממש לבחי' תפילין עד שהמתוועד עמו נעשה לו געגועים כ"ש כשמתוועד עם הצדיק בעצמו אע"פ שהוא לבדו שיזכה לגעגועים גדולים לא"י.

עתה יבאר שאפילו מי שהוא בחו"ל/ב"ח אפשר לצייר לו טעם א"י, אלא כיוון שמדובר בטעם רוחני של חכמה, צריך שלא יהיה בור אלא שתיהיה לו איזה הרגשה בחכמה קצת כגון שלומד יודע היכן יש קושי שצריך לשאול או לעיין.

וע"י שיצויר לו טעם א"י צ"ע האם להכיר כנ"ל כשמתוועד עם מי שהיה אצל צדיק, או שכוונת רבנו כאן רק לבאר שטעם א"י הוא עניין רוחני ושכלי.

כי טעם ארץ ישראל יכולין לצייר לפני מי שיוודע טעם שכל. על כן רק מי שיוודע טעם שכל ירגיש השתוקקות לא"י כשיתוועד עם מי שהיה אצל צדיק אמיתי ברה"ה, **כי רק מי שהוא איש בור אי אפשר לו לידע זאת, אבל מי שיוודע משכל כגון לומדים שמרגישים מעט טעם השכל בפשט וקושיא כדרך הלומדים או חכמים בחכמות אחרות חכמות חיצוניות/כ"ט, העיקר שיהיה מרגיש היכן יש קושיא בזה כבר יוצא מגדר בור/ל, דהיינו שידע להודות ולהרגיש היכן קצרה דעתו מלהבין/ל"א וכ"ש מי שגם כואבת לו הקושיא ומחפש תירוץ ושמח בו כדרך הלומדים שמרגישים טעם שכל יכולין להבין טעם ארץ ישראל,**

^{כ"ח} כן נראה לפרש שהרי מי שהוא בא"י מדוע צריך לצייר לו הרי הוא נמצא בה. אבל באמת אפשר שגם מי שנמצא בה צריך לצייר לו כמו שרואים בחוש וצ"ע. כי בחי' מוהר"ן אות נד מבואר שריבנו עוד לפני שהיה בא"י הרגיש געגועים לא"י כשהתוועד עם מי שהיה אצל צדיקים ברה"ה, ולכאורה ידע זאת רק ממה שציירו לו הטעם. מאידך רבנו היה במדרגה גבוהה כל כך שע"י ציור לבד הרגיש הטעם או ברוח הקדש, ואינו דומה לסתם אדם שאפילו כשנמצא בה לא ברור אם הוא מרגיש.

^{כ"ט} צ"ע האם הכוונה שאפשר שגם פרופסור ירגיש את ההבדל בין א"י לחו"ל, או אפילו גוי. שהרי למעשה רואים בחוש שארץ ישראל חשובה לגויים, אלא שצ"ע אם זה בגלל שמרגישים כנ"ל או סיבה אחרת.

עיין פרדס יוסף בראשית א' כד – ...וכמה מהנוסעים לארץ ישראל בעלי ההרגש יספרו כי ירגישו רגשי קדש רעיונות נשגבים, ובהיסטוריה כתוב שהנסוף רודאלף יורש העצר האוסטרי סיפר, כי בדרכו על אדמת הקדש הרגיש חרדת קדש, ובהגיעו שערי ירושלים כמו רוח ממרום לבשה אותו, ונפשו רחפה על תענוגים רוחניים אשר לא לבני אדם המה:

^ל **אולי אפ"ל** דהיינו בחי' מרחקים כפי שיתבאר שהחכמה נקראת מרחקים כי זו עיקר החכמה שיוודע עד כמה רחוק ממנו השגת החכמה, נמצא שלדעת היכן אינו יודע זה בחי' חכמה וצריך אפילו רק בחי' קטנה של חכמה כדי להרגיש טעם א"י וזה כשיוודע להבחין היכן אינו מבין מה שלומד, אבל כשלומד שנדמה לו שאין קושייתו כי הכל מובן זה בור.

^{ל"א} כן נ"ל לדייק ממה מדברי רבינו שנקט רק שמרגיש טעם קושיא ולא אמר גם תירוץ כי באמת עיקר הטעם בלימוד הוא בתירוץ אחרי שהקושיא כואבת, ומלא הזכיר אלא רק את הקושיא משמע שהיא לצאת מגדר בור, ולהרגיש היכן קשה, ולא יהיה אצלו הכל כמישור וכקורא תהלים, עוד נ"ל הטעם לזה כי עיקר הנושא כאן בתורה הוא החכמה דהיינו להרגיש טעם א"י דהיינו אורא דא"י מחכים מחכי בחכמה דייקא ולקמן מבאר שחכמה נקראת מרחקים וכמבואר בתורה פג תנינא הטעם כי זה עיקר החכמה כשמבין שרחוק ממנו השגת החכמה האמיתית. לכן כל מי שקצת מרגיש היכן קשה דהיינו היכן קצרה דעתו מלהבין כבר יש לו איזה הרגשה בחכמה.

והסיבה שרק מי שיש לו הבנה בחכמה אפשר לצייר לו טעם א"י כי אורא דא"י מחכים/לב) לגב"ב קנח./לד) ובזוהר פנחס רמה: [לה]/לו) ובתיקון כב [לי]/[לט] דהיינו שהאור של ארץ ישראל הוא

לב עיין חסד לאברהם א' כד – ונבאר עתה מה ענין לישראל בגלות הענין הוא כי אור ארץ העמים שבח"ל הוא שמירתה מטמא, וסודו הוא להיות כל מציאות האור סוד הקליפות, וזוה יובן נסיון אברהם אבינו ע"ה ברדתו למצרים, וגם נסיון יעקב אבינו ע"ה ברדת לח"ל לחרן, שאמרו בזוהר כי האבות נכנסו בשלום ויצאו בשלום, וזוהו כי להיות אור ארץ העמים מטמא בלי ספק שם חזק הקליפה לכל דבר שבעולם, אם להחטיאם באור הטמא שהם מובלעים בתוכו ויתבטל שם חכם לשמור התורה והמצוה, ואם להיותם נמסרים שם ביד הקליפות ושביחא הזיקא ומן הראוי שיהיו בסכנות גוף ונפש, וזוהו שבח אברהם אע"ה שירד למצרים עיקר מקום הקליפות והכניעם שם ולא ביטל עבודתו עבודת השמים, וכן יעקב אבינו ע"ה כשירד לחרן, ולכן כשירד יעקב למצרים פחד שמא ישתקע שם בתוך אותן הקליפות ושם ישראל לא יזכר עוד, כי לא ידע אם דורות הנמשכים ממנו יוכלו לעמוד בנסיון, ושמא ישתכח מהם לשמור דרך ה' צדקה ומשפט, והש"י הבטיחו על זה ואמר לו אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה:

והסוד הוא כי אור א"י הוא טהור המוכן לקדושה ולעבודת הש"י, שאין הקליפות שולטות בא"י והיצה"ר אינו גובר שם, רק במה שיש לאדם בטבעו או מה שירצה הוא להגבירו עליו, ולכן השכינה משכנה באור א"י ואוירה טהור, מצד הטהרה מוכן לתורה ולמצוות ולמע"ט, ולשון אור א"י שוכן בה, בסוד חכמה זעירא כמשרז"ל אורא דא"י מחכים, ומה עשה הש"י שלח עמהם השכינה בגלות כדי לשמרם ב' שמירות, הא' הוא שלא ישתקעו בתוך הקליפות כי חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם מכל צד הרוצה צד קליפה להגביר עליהם להחטיאם, וכמעט אור קדוש שוכן אתם בתוך טומאתם. הב' הוא לשמירת הגוף כדי שלא יאונה להם כל און והיזק כמש"ה כי ה' אלה"ך מתהלך בקרב מחניך ואור ח"ל מתקדש, ומטעם זה אמר הכתוב דרשו בשלום העיר כי בשלומה יהיה לכם שלום, כי הנביא גילה להם סוד זה שהשכינה עמהם בגלות ואור קדוש שוכן אתם בתוך טומאתם, והמלך והמלכה גולים עם בנייהם ושם מתייחדים בתוכם, וזש"ה כי בשלומה יהיה לכם שלום שהוא היסוד והייחוד, וז"ס שהשכינה גולה עם היות שאינה בגלות כי אם לשמור בניה כדי שלא ישתקעו בין האו"ה, ולא יזוקו בח"ל במקום דשכיחא הזיקא מפני האור הטמא, ובהיות השכינה שם האור מתטהר בחו"ל, ואין לתמוה על כך כי הרי ישראל קודם שנכנסו לארץ באשר יצאו ממצרים והלכו במדבר נחש שרף ועקרב וצמאון אין הקרבו קרבן והיו בתוך ענני כבוד, אלא שבעננים היה להם אור קדוש ואור של א"י הלך עמהם, כמו שנבאר בס"ד במקומו וזמש"ל:

לב בתקפא השאיר כאן ריוח לציין מ"מ ולא ציין ובתורלד ציין (כ"ב דף קנח) ובתורלו הוסיף כניל

לד ב"ב קנח: – מתנ"י נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו אמר ר"ע מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן אמר לו בן עזאי על חלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השוין: גמ' בחזקת מי ר' אילא אמר בחזקת ירשי האם ר' זירא אמר בחזקת ירשי הבן כי סליק רבי זירא קם בשיטתיה דרבי אילא קם רבה בשיטתיה דרבי זירא אמר רבי זירא שמע מינה אורא דארץ ישראל מחכים וטעמא מאי אמר אב"י הואיל והחזקה נחלה באותו שבט:

פרש"י – שמשעליתי לא"י נתתי את לבי לצאת משיטתי הראשונה ולעמוד על אמיתת דבריהם:

לה ע"ש ברע"מ ובגרות הוזהר שלנו זה כתוב בסוגרים (ובביאור המתוק מדבש אינו) אבל עיין באור יקר שהיא גרסת הרמ"ק וע"ש בפירושו (בכרך טו שער ה סה"ן עמ' סב) מבאר למה אור ולמה בא"י ולמה מחכים ולא מבין.

לו זוהר רע"מ פנחס דף רמה: – ענין שלטי עשוף הנאמר זכום של זכרה, היינו כי צ'ר"ך ל'א'ע'ט'פ'א ר'י'ש'יה צעעת זכרת המזון לריך האדם לעטוף ולכסות את ראשו, בגין דש'כ'י'נ'ת'א על ר'י'ש'יה צעציל אימת השכינה הסורה על ראשו, ד'ה'כ'י אוקמוה מ'א'ר'י מ'ת'נ'י'ת'ין כי כך פירשו חכמי המשנה (לעיל כ"פ נשא דף קכ"ב ע"ב), כי אסור לתלמיד חכם למינה ארבע אמות בגלוי הראש, משום שנאמר מלא כל הארץ כבודו כי השכינה שורה בכל מקום, כל שפן בב'ר'כה ובא'ד'פ'ר'ת ש'מ'א ק'ד'י'ש'א ל'מ'ה'י' בגלוי הראש כל שכן שאסור בזכרה וזכרתה שם הקדוש להיות בגלוי ראש.

וסוד ענין העטוף הוא ד'א'ת' י' מן יהו"ה ש'א'ות י' מן השם הו"ה שהיא חכמה, א"הי א'ת'ע'ט'פ' ב'א'ור היא נחעטפה ז"אור" של החסד ז"א, ו'א'ת'ע'ב'י'ד א'ו'ר' ונעשה אור"עס י' או"י"ר, שהוא סוד התפארת (כמ"ס לקמן דף נ"ה סו"ע"ה, וז"ל תפארת אור) (והיינו אורא דא"י מחכים (גרסת הרמ"ק). בגין ד'א'ת' י' ד'א'י'הי ח'כ'מ'ה ב'א'ו'ר לפי ש'א'ות י' שהיא החכמה תלכסה לך החסד זכור שבתפארת, ו'ה'י'י'נו אור ד'א'ת'ע'ט'פ' ב'יה כ'ד ב'ר'א ע'ל'מ'א והחסד הוא האור שנתעטף בו הקב"ה שהוא החכמה כשזכר את התפארת הנקרא עולם, ה'ר'א הוא ד'כ'ת'י'ב וזו סתתוב עושה אור פ'ש'ל'מ'ה וזו נטה שמים כיריעה, ושמים הוא התפארת, ו'ה'א'י א'י'הו וזו סתתוב י'הי אור היינו י'הי א'ו'ר פי על ידי שנתלכסה אות י' בזכור נעשה אור.

וביאר הרמ"ק באור יקר – שהעיוטוף שעותף את ראשו בגופו מרמז ל'י שבראש השם הויה שמתעטף בבחי' הגוף של השם דהיינו אותיות הויה, שהן בינה וזו"ן, ובינה נקראת אור מבואר בתיקונים כענין חמישה אורות שבפרשת יהי אור. לכן חיבור י' ואור, הוא יחוד חו"ב, ומבין שניהם נאצל הת"ת, שהוא אור, אור מים אש הם ת"ת חסד גבורה, דהיינו ש"י ואור ואור הם בחי' יהו, וכיוון שקשורים הת"ת ומלכות, שהם אורא דארץ ישראל, לכן הוא מחכים כי הת"ת הוא אור אותיות י' אור בחי' חו"ב. וטעם שנקרא מחכים ולא מבין, כי הבינה רק רמוזה שם באור, אבל החכמה מפורש באות י', שמורה על עצם החכמה. והטעם שהבינה לא נמצאת בעצמותה באות ה', כי סוד אור הוא מציאות הבינה הקודם אל מציאות אצילותה ממש כשעדין נעלמת בחכמה, ובאותה בחי' מתעטפת החכמה להאציל הבינה עצמה, וזוהו שאמר "והיינו אור דאתעטף ביה כד ברא עלמא" דהיינו בריאת הבינה עצמה שנקראת עולם, וזוהו "עוטה אור בשלמה" היינו בינה הדבוקה בחכמה ומשם נטה שמים דהיינו התפשטות הרקיעים שהם שמונה רקיעים שהבינה מכללם וכו' ע"ש.

עוד מענין האור עיין זוהר בראשית טז: עה"פ ויהי אור.

לז דף טד. ובזוהר חדש ויצא נדרש נעלם שם מאמר הארץ אשר אתה שוכב עליה

לח תיקון כב דף סד. – כתב הארז"ל בלקוטי תורה (רי"ג פ' בראשית), וז"ל בראשית, לא זכרה התורה צלילות לאל זכריה, על כן התורה נקראת תורת זכריה, ולכן התחילה התורה זכ', כי הא' היא רומזת על האצילות, והב' רומזת על הזכריה, וגם א' תחילת תיבת האצילות, וז' תחילת זכריה, עכ"ל. נמצא שכל התורה זכריה היא תורת הזכריה, אבל תורת האצילות עליין עין לא ראתה ואזן לא שמעה סודותיה העמוקים שבה. (שע"ר)

ואמר עוד כי א'ו'ר'א ד'כ'י'א או"י הטבור שהוא א'ו'ר'א ד'א'ר'ץ י'ש'ר'א'ל ד'א'י'הי מ'ח'כ'י'ם מ'ס'פ'ר'א ד'ח'כ'מ'ה ד'א'י'הי י' האור של ארץ ישראל שהוא "מחכים" הוא מלך החכמה שהוא סוד י' לשם הו"ה, כי הארת האור בארץ ישראל שהוא המלכות נמשכת מן החכמה לאצילות, ובה סליק ו' ל'ע'ש'ר וכנח הארת החכמה הנמשכת לז"א, עולה אות ו' של הו"ק דז"א כל אחד לעשר, דהיינו ו' ו'מ'ג'י'ן ע'ש'ר (ה"ס בגר"ל) שש פעמים עשר שהם ששים, וב' ה'ה"י'ן א'י'נ'ן ושתי ה'ה"י'ן של השם הו"ה, ה' ה'ב'ל מ'ל'ג'א ה' אחת שהיא הבינה היא סוד ההכל שנתן ה'ב'ל, ה' ה'ב'ל מ'ל'ב'ר ה' שניה שהיא המלכות היא סוד ההכל מצחו דהיינו זכרה,

היא מעלה יקרה מאד, אבל יש מעלה גדולה יותר והיא השגחת ה' על ארץ ישראל/מט' ותחילת הבריאה ממנה ובה עיקר הקדושה וממנה מתפשטת לחוץ העיקר בירושלים באבן השתיה שבקדש הקדשים ומתפשט עד חומת ירושלים וממנה בכל הארץ וממנה לחו"ל והן ג' דרגות קדושה כמבואר בווהר"ן, ומראשית הבריאה היא מכוונת כנגד הארץ העליונה ומקום המקדש שלמעלה, וגם באלפים שנות התווה שמחטאי האנושות נסתלקה השכינה מרקיע לרקיע, ארץ ישראל היתה שונה משאר הארצות וכגון בזמן המבול דכתיב בה ארץ אשר לא גושמה ביום זעם, אע"פ שכבר נסתלקה לרקיע הרביעי היה עליה השגחה יותר משאר ארצות, ובראשית הב' אלפים של תורה שהתחיל מאברהם אבינו דבר ראשון שנצטווה היה להלך בארץ ולקנותה לזרעו, אע"פ שעדיין היתה הולכת ומסתלקת עד רקיע שביעי ורק אחרי עקידת יצחק זכה אברהם אבינו להורידה לרקיע השישי, ומשהוקם המשכן במדבר ע"י משה רבינו זכו שתרד השכינה מרקיע הראשון לארץ ומכניסתם לארץ ישראל שוב לא עזבה אותה לעולם ואפילו בחורבנה. ומזמרת

ופרצה זו נפרצה אז במדבר נוכח מושב בני ישראל והלכה עמהם על ראשם עד שעמדה כנגד כל ארץ ישראל ד' מאות פרסה, והוא מתחלת גבול ארץ ישראל עד קצהו מצד אחד נקרא גבילו"ן ומצד השני נקרא מגדו"ן, ומאלו התחומין כל מה שבין גבילו"ן ועד מגדו"ן אין שום קליפה ומחיצה כלל בין פתח היכל לבנת הספיר לארץ ישראל הקדושה הזאת, אלא אותו האויר ירד מיד ומאיר בלי התלבשות כלל בד' קליפות שהם סוד הכתרים החיצונים, ומצד בחינה זו נאמר שארץ ישראל קדושה ואויר ארץ ישראל קדוש משא"כ ארץ העמים שעפרה טמא ואוירה טמא, והנכנס אליה קרוב מאד להכשל. ולזה כשיצאו האבות לחוץ הוצרכו לכמה נדרים הלא תראה יעקב אמר אם יהיה אלקים עמדי, ביוסף כתיב ויהי י"י את יוסף ופירשו רבותינו ז"ל משל לאדם שהיה נושא וגו', הרי אברהם שנכנס למצרים להתנסות אם יתדבק בקליפות, אמנם בארץ ישראל האדם שמור שרשות ארץ ישראל רשות הקדוש ברוך הוא, ורשות חוצה לארץ רשות החיצונים אויר טמא, ולזה צריך שמירה לצדיקים בח"ל כנזכר. וזמשי"ל:

שם מעין ג' נהר ג' – וכשרבו הפריצים בבית המקדש ראשון מהבל מדברי לשון הרע ורכילות וניבלות הפה גרם העון ונתגשם אותו הבל ונתעבה ונעשה דמות ענן עבה, והתחיל להסגיר מעט מעט סביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית. ותכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקב"ה פתח את החלון והוריד את עולם האופנים וצמצם מלכות עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד, ולעולם פתח זה לא יסתם אלא דוקא בעת החרבן שניתן רשות אל החיצונים ליכנס לארץ להחריב בית המקדש כנזכר, ומיד נתגרשו משם, ויש כיסוי ומסך פרוכת סביב לארץ ישראל שהיא שומרת הגבולים האלו שלא תתפשט הקליפה ומגרש כל זר מתוכה, ואפילו שארץ ישראל חרבה ושממה מפעולת החיצונית הזאת שהיא בעל החרבן, עם כל זה אינה שולטת בארץ ישראל אלא החריבה ונתגרשה ועמדה ארץ ישראל אפילו בעת חורבנה נקייה וברה מאין זר בתוכה:

מט עיין רמ"ז על זוהר תרומה דף קכו סע"א – והרי כמה וכמה מעלות טובות הקדים ה' לעמו במקוריהם המושרשים למעלה, והאחרון הכביד. ועביד לון עמא ויחידא בעלמא, שאעפ"י שהם למטה בעוה"ז שהוא מוקף מן הקליפה מכל מקום הפליא להטיב להם במה שסידר והתקין שלא ישלטו החיצונים על ישראל בהיותם זוכים לשבת בארץ ישראל שאין רקיעי העשיה שולטים עליה. ועוד שבית המקדש מכון בישר כנגד היכל לבנת הספיר שבבריאה שהוא סוד היסוד, ונמצאו תמיד אחוים ומושפעים מאורות קו האמצעי שהם אורות ממשיים ועצמיים, וז"ש גוי אחד בארץ, פי' בארץ ישראל שנקראת אר"ץ בסתם שהיא בגי' ג' פעמים מ"ה ב"ן בסוד ג' השרשים הנ"ל שהם דת"י, וגם ארץ מלשון רצון כמאמר רז"ל (ב"ר ח' ח') שרצתה לעשות רצון קונה. וכל זה היה להשפיע בם כח לשיוכלו להתעלות למעלה. ואינון אתרעו ביה, ירצה שקבלו שפע הרצון והעלו מ"ן לעוררו, ואתקשרו ביה, שנתעלו לסוד יסוד הנוק' וגרמו הקשר העליון שכל קשר הוא בסוד קו האמצעי כנודע (תיקוני זוהר דף מו).

עוד עיין ליקוטי תורה על בראשית יג ב' שהרקיע של א"י הוא עולם היצירה ואילו של חו"ל הוא עולם העשיה.

³ עיין זוהר שמות דף רכב. – פתח (כזי יאולה) ואמר, (תהלים מח) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירפתי צפון קרית מלך רב. תא חזי, פד ברא קודשא בריה הוא עלמא, אשדי חד אבנא יקרא מתחות ברכי יקריה, ושקע עד תהומא, ורישא חדא דהוא אבנא נעיץ גו תהומי, ורישא אחרא לעילא, והוא רישא אחרא עלאה, איהו חד נקודה (עילאה) דקיימא באמצעייתא דעלמא, ומתמן אתפשט עלמא לימינא ושמאלא ולכל סטרין, ואתקיים בההיא נקודה אמצעייתא, וההיא אבנא אתקרי שתיה (מלשון יסוד), דמנה אשתיל עלמא לכל סטרין. תו (ויחי רל"א ע"א) שתיה, שת י"ה, קודשא בריה הוא שני לה למיהו יסודא דעלמא ושתילו דכלא.

וסוד הענין הוא, כי המלכות נקראת אבן, והקב"ה הורידה שתיקה בתחוננים, והיא יקרה מלך החכמה, ויורה מתחת הבינה שהיא כסא לחכמה, והיא נשקפה ונתפשטה עד התהום, להיטו עד משכן החיטונים שהם תאו וזכו ומשך ותהום, וזהו שראשית האחד תקוע בחוק תהום, כי היא אינה רוצה להשפיע להחילונים אלא שגלילה ויודות מות ונחוצים זה בעל כרחו, וראשית העליון הוא צלילות לזכו עם ז"ל, וקיום כל העולם הוא על ידה, ונקראת שתיה כי שם הוא משכן יסוד, ושם הוא צלילות שמכסה נתפשטה המלכות להיות יסוד העולם. (מחוק מדבס)

(דף רכ"ב ע"ב) בתלת גוויין אתפשטת ארעא סחרנייה דההוא נקודה, אתפשטותא קדמאה, סחרנייה דההוא נקודה, כל צחותא וזכותא דארעא קיימא תמן, ותמן איהו. והיא קיימא לעילא על כל ארעא סחרנייה דההוא נקודה. אתפשטותא תניינא, סחרנייה דההוא אתפשטותא קדמאה, לאו איהו צחותא וזכותא פההוא קדמאה, אבל איהו דיקן וצח בצחותא דעפרא, תירי מכל שאר עפר אחרא. אתפשטותא תליתאה, איהו חשוף וגסו דעפרא תירי מכלהו, וסחרנייה דהיא, קיימין מיין דיימא דאוקיינוס, דאסחר כל עלמא. אשתבח דההוא נקודה קיימא באמצעייתא, וכלהו גוויין דאתפשטותא דעלמא סחרנייה:

אתפשטותא קדמאה איהו בי מקדשא, וכל אינון היכלין ועזרות, וכל ההוא תקונא דיליה, וירושלם, וכל מתא משורא ולגו. אתפשטותא תניינא, כל ארעא דישראל דאתקדשת בקדושה. אתפשטותא תליתאה, איהו כל שאר ארעא, אתר בי מותבא דשאר עמין. ויימא דאוקיינוס דסחרא כלא:

שהש"י מסתכל בא"י תמיד/א כ"ש (דברים יא) תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית [ג/ד] השנה ועד אחרית השנה,

וע"י הסתכלות הקב"ה בעיניו על הארץ כנ"ל עי"ז א"י מקודשת/ו ואוירה מחכים [ז/ח] שהאוויר בא"י מסוגל לחכמה להנמצא בו/ט, וטעם שמסוגל לחכמה דייקא כי כי אוירה מחכים ע"י הסתכלות עיני ה' בארץ דהיינו עיני

^א צ"ע כי למדנו בתורה ב' שפנה עורף בגלל מעשינו הרעים וצריך הרבה רחמים שיפנה פניו וכאן משמע שבא"י הוא תמיד בבחי' פנים. וכנראה שגם בבחי' עורף יש חילוק בין א"י לחו"ל. כי בחו"ל משגיח רק בכלליות ואילו בפרטיות ע"י שרים, (ד"ר-ה' ח"ב ד' ח) אבל בארץ משגיח בעצמו לפעמים בעורף וכשעושים רצונו אזי בפנים. נמצא שהעורף שעל ישראל הוא יותר פנים מהפנים שעל חו"ל. אבל השגחה ממש היא הנהגה ניסית כמבואר בתורה יז תנינא.

וכבר נתבאר כ"פ טעם שמפנה פניו הוא חסד כדי שלא לדון אותנו כחוטא לעיני המלך, ואעפ"כ יש חילוק בין א"י לחו"ל כמבואר בתורה קפו שבא"י מעניש מדה כנגד מדה כדי שידע לפשפש במעשיו ולא בחו"ל ע"ש.

^ב דברים פרק יא (יא) והארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשטה מים: (יב) ארץ אשר ידוד אלהיה דרש אתה תמיד עיני ידוד אלהיה בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

רש"י (יב) אשר ה' אלהיך דרש אותה – והלא כל הארצות הוא דורש שנאמר להמטיר על ארץ לא איש אלא כביכול אינו דורש אלא אותה וע"י אותה דרישה שדורשה דורש את כל הארצות עמה: תמיד עיני ה' אלהיך בה – לראות מה היא צריכה ולחדש בה גזירות עתים לטובה ועתים לרעה וכו' כדאיתא בר"ה: מרשית השנה – מר"ה נדון מה היא בסופה: (ועיין בעל הטורים מרשית אותיות מתשרי)

שפתי כהן פסוק יא – והארץ אשר אתה בא שמה ארץ הרים. לומר שהרים גדולים משפיעים בה, כמו אשא עיני אל ההרים (תהלים קכ"א, א'). והרב רבינו בחיי ז"ל כתב בשם הרמב"ן כי הארץ אשר היא ארץ הרים ובקעות תאבה במהרה יותר משאר ארצות כשלא ישלח מטרות עזו, כי החולה צריך זכות ותפילה שירפאהו יותר מן הבריאה שלא יבוא עליו החולי, כי היא צריכה יותר מטר משאר ארצות עד כאן. ולזה שואלים הגשמים בארץ ישראל משבעה בחשון ובחוצה לארץ מששים לתקופה, אם כן מה שאמר ארץ הרים הוא איום שיהרו כי היא צריכה ריבוי מים, ולזה צריך זכות ותפילה, כי היא ארץ אשר ה' דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה, ואומר (דברי הימים ב ט"ו, ט) עיני ה' משוטטות בכל הארץ, אמר עיני לרמוז על שתי מדות שמתנהג בהם העולם:

שם פסוק יב – ובזוהר (ח"ג קל"ז ע"ב) זה לשונו תאנא כתיב עיני ה' אלהיך בה וגו'. הדא הוא דכתיב (ישעיה א, כ"א) צדק ילין בה דבה אשתכח גזירו דדינין יתיר מכל שאר אתרי ולזימנא דאתי ישתכח בה עינא חד דרחמי הדא הוא דכתיב (שם נ"ד, ז) וברחמים גדולים וגו', אבל כען הכי איצטריך לאכפיא לדינא דאשתכח בה ולרחמא עלה עד כאן. וביראים אמר (תהלים ל"ג, י"ח) הנה עין ה' אל יראיו עין חדא שהיא עין הרחמים ולזה מרשית השנה חסר א', לומר שעתה אין ההשגחה מעתיקא דאיהו חד עינא, ולזה מרשית שהוא מלשון ריש ועושר (משלי ל', ח), וזהו מרשית השנה ועד אחרית, שהיא מאמא עילאה עד אמא תתאה שהיא נקראת אחרית שנאמר (ישעיה ב', ב) והיה באחרית הימים:

עוד מרשית חסר א' רמז כאן תשרי, כמו שאמרו ז"ל (ביצה ט"ז). כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה כפי זכותו, ולזה אמר כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים אשר יצאתם משם, לומר שאין ביאתכם לארץ כיצאיתכם מארץ מצרים, ארץ מצרים היתה דירתכם עראי, לזה לא הייתם מונין שמיטין ויובלות, אבל ביאתכם לארץ לרשתה דירה של קבע, אתם מונין שמיטין ויובלות. בארץ מצרים אמר כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא, בין עושין רצונו של מקום בין אין עושין רצונו של מקום, אבל ארץ ישראל אם עושין רצונו של מקום אתם ניוזנין והיא לכם לאכול מפריה ולשבעו מטובה, ואם לא היא מקיאה אתכם. ולזה אמר אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד, לראות מה היא צריכה ולגזור בה גזירות עתים לטובה ועתים לרעה, כן אמר במדרש (ילקוט רמז תת"ס). זהו עיני ה' הוא לטובה, אלהיך לרעה לדין, לזה עיני ולא עין, לזה אמר הרים מלשון רוממות, ובקעות מלשון השפלה, ובקעות בקעת כתיב לומר שמתבקעת על ידי ישראל:

עוד במדרש (שם רמז תת"ט) ארץ הרים ובקעות לא בגנותה דיבר הכתוב אלא בשבחה, ארץ הרים ובקעות מגיד שלא שוו טעם פירות הר לטעם פירות הר אין לי אלא הר להר טעם בקעה מנין שלא שוו תלמוד לומר הרים הרבה, רבי שמעון בן יוחאי אומר שנים עשר ארצות נכתבו בפסוקים כנגד שנים עשר שבטים ולא שוו טעם פירות שבט זה לטעם פירות שבט זה. ארץ זבת חלב ודבש, הארץ אשר אתה בא, והארץ אשר אתם עוברים, ארץ הרים. ארץ אשר ה' אלהיך דורש, כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים, ארץ חטה ושעורה. ארץ זית שמן ודבש, ארץ אשר לא במסכנות. ארץ אשר אבניה ברזל, על הארץ הטובה אשר נתן לך. הרי שנים עשר ארצות כנגד שנים עשר שבטים עד כאן: עד כאן ביאור השפתי כהן.

² בפסוק כתוב מרשית בלי א' ועיין לעיל תורה ה' תנינא אות יד [דף י.]. ותורה ח' תנינא אות י' ואת יא [דף יח.]: שרבינו בכל מקום בלק"מ כתוב מראשית עם א'

³ נ"ל טעם שרבינו שינה מהכתוב רשית בלא א' וכתב ראשית, אע"פ שחז"ל למדו מרשית לשון תשרי ולשון רש לימוד חשוב שהכל נקבע בתחילת השנה מתשרי אותיות מרשית. אעפ"כ שינה רבינו לכתוב מראשית עם א' נ"ל לרמוז לראשית חכמה שהיא הנושא המרכזי בתורה זו בחי' אוירה דא"י מחכים דייקא בראשית חכמה, עוד עיין לקמן לשון רבינו עיני ה' בא"י שמסתכל בה תמיד ועי"ז נעשה אוירה דא"י מחכים בחכמה דייקא, בחי' איש הישראלי צריך להתסכל בשכל והחכמה שבכל דבר המבואר בתורה א' כי החכמה בחי' ראשית עי"ש.

⁴ גם בדפדפו ותולד- השנה, ומתולדו- שנה (כלשון הפסוק. לעיל בשני המקומות שהביא פסוק זה כתב שנה)

¹ מקודשת ואוירה מחכים – עיין תורה פ' שחכמה נקרא קדושה.

¹ ב"ב קנה: ועיין לעיל תורה מד [דף נד:] ובהערה שם

² ועיין תורה ח' תנינא אות י' – ולעתידי יחדש הקדוש ברוך הוא את כל העולם פלו בבחינה זו של ארץ ישראל, כי אז יתגלה שהשם יתברך ברא הכל, ואז יחדש כל העולם פלו בבחינת ארץ ישראל. ועקר קדשת ארץ ישראל הוא, ששם הוא השגחתו יתברך תמיד, בבחינת (דברים י"א): "תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"; ולעתידי, שיחדש את כל העולם פלו בבחינת ארץ ישראל פנ"ל, אז יתנהג כל העולם פלו על ידי השגחה לבד, כמו ארץ ישראל, ואז יתבטל הטבע לגמרי, ויתנהג העולם על ידי השגחה לבד, שהוא בחינת נפלאות, שלא כדרך הטבע. ואז יתער שיר חדש, בחינת (תהלים צ"ח): "שירו לה' שיר חדש, פי נפלאות עשה"; הינו השיר שיתער לעתיד, שהוא נגון של השגחה, בחינת נפלאות, פי אז יתנהג העולם על ידי השגחה ונפלאות:

השכל כי עינים¹ ע"ש החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחי' עינים² דהיינו עיני השכל כ"ש על אדם וחיה כשאכלו מעץ הדעת טוב ורע (בראשית ג)³ ותפקנה עיני שניהם דהיינו שנפקחו עיניהם להבין איזה דבר שהיה נעלם מהם קודם⁴ ופירש"י על שם החכמה נאמר כי אין הכוונה לעיני הגשמיות אלא לעיני השכל, שע"י החטא נתערב בהם זהמה שגרם שמראה הגוף עירום יעורר תאוה ואז ראו בעיני שכלם והבינו את ההפסד שהפסידו מדרגתם הנפלאה שהיתה להם⁵.

ומחמת שעני ה' דהיינו עיני החכמה של הקב"ה הם בא"י שמסתכל⁶ בה תמיד⁷ כנ"ל עי"ז אורא דא"י מחכים⁸, כפי שיבאר שאור המוחין של התפילין נכנס בראש ובוקע בעינים ומאיר חכמה היכן שמסתכל.

¹ צ"ע מדוע תלו חז"ל את החכמה באויר דייקא? דלא מסתבר שאם ניקח אויר מא"י לחז"ל תשאר בו הסגולה. אמנם עפ"י הסוד המבואר לעיל בווהר ותיקוני זהר יש הסבר מדוע דווקא האויר אבל עפ"י הפשט צ"ע. וכנראה רוצה לומר שההמצאות בארץ היא באויר שלה. ואולי גם רומז שהנמצא בארציות וגשמיות הארץ לא זוכה להחכים אלא דווקא הנמצא באוירא דא"י.

² עינים - אע"פ שעינים הן כלי קליטה וגם עני השכל היא שקלט איזה דבר שנעלם ממנו קודם. וכאן ההסתכלות בעינים משפיעה חכמה לאויר הארץ, אמנם מצינו בכמה מקומות כח השפעה בעינים, עיין ספר הברית ח"א מאמר יד איכות החי פ"ה ד"ה היענה שלומד כח הראיה היוצא מהעין מהיענה וכתב ללמוד מכאן גודל חיוב שמירת העינים והצדיקם היה היו ממייתם רשעים בהבטה לבד כמוכא נתן בו עיניו ונעשה גל וכו'. הלימוד מהיענה מקורו בעץ חיים שער ח' פ"א מ"ת מצינו קצת כח בהסתכלות העין כנראה בחוש בטבע כענין ביצת בת היענה שנולד ממנה אפרוח ע"י הסתכלותה וזמן מה בלתי שתשב על הביצים לחממן כשאר עופות עי"ש.

עיין בתורה עב תנינא שהצדיק ע"י הסתכלותו ממשיך התנוצצות מוחין לאדם. ועיין רמב"ן בראשית א' ד' עה"פ וירא אלקים את האור כי טוב שהאמירה היא הוצא המכח אל הפועל וקיומם יקרא ראייה דהיינו שבהסתכלות נתן הש"י קיימות לבריאה. וכן הוא בכל עין טובה שכמו שיש כח בעין רעה להזיק כמבואר בגמ' ב"ב פרק א' דיני הזיק ראייה, כן יש כח בעין טובה לקיים שזה בחי' עין יעקב. דברים (לג כח) וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמימי יערפו טל: ועי"ש פרש"י שעין יעקב בא לבאר באיזה אופן אומר שישכון ישראל בטח בדד דהיינו לפי העין הטובה של יעקב ולא בחי' בדד לרעה שאמר ירמיהו איכה ישבה בדד. רוצה לומר שיש בחי' בהסתכלות שגם יכול על ידה לתקן את העולם וזה נקרא עין יעקב דהיינו ע"י עין השכל הנ"ל.

³ התפתחות החכמה נקרא בחי' עינים - צ"ע שמביא לזה ראייה מפרש"י שם הלשון להפך שהתפתחות העינים על שם החכמה.

התפתחות החכמה והעינים - צ"ע מה שייך התפתחות אצל הקב"ה הרי יודע הכל לפני ואחרי כאחת, ואולי כיון שעיקר התפארותו היא מעם ישראל ודווקא מהתקרבות חדשה כמבואר בלק"ה ברהמ"ז ד' יא לכן נחשב כמו התפתחות שכביכול בכל התקרבות חדשה כאילו נפתחות עיניו להכיר יותר בגדולת עמו ישראל ולהתפאר בהם עוד יותר.

⁴ בראשית פרק ג (ו) ותרא האשה פי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים ונחמד העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה יאכל: (ז) ותפקנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפירו עלה תאנה ויעשו להם חגרות:

רש"י (ז) ותפקנה וגו' - לענין החכמה דבר הכתוב ולא לענין ראייה ממש וסוף המקרא מוכיח: וידעו כי עירומים הם - אף הסומא יודע כשהוא ערום אלא מהו וידעו כי עירומים הם מצוה אחת היתה בידם ונתערטלו הימנה (ב"ר): עלה תאנה - הוא העץ שאכלו ממנו בדבר שנתקלקלו בו נתקנו (סנהדרין ע) אבל שאר העצים מנעום מליטול עליהם ומפני מה לא נתפרסם העץ שאין הקב"ה חפץ להונוות בריה שלא יכלימוהו ויאמרו זהו שלקה העולם ע"י. (מדרש רבי תנחומא):

שפתי חכמים (ט) כלומר לענין החכמה של ידיעה נאמר שנודע להם עכשיו מה שאבדו, ר"ל היא מצות ומעץ הדעת וגו'. (רא"ם). ונ"ל דלענין החכמה של דעת טוב ורע הכתוב מדבר, וכמו שכתב הרב לעיל (ב, כה), ואע"פ שניתנה בו דעה לקרוא שמות לא ניתן בו יצה"ר עד אכלו מן העץ. ומה שכתב וסוף המקרא מוכיח היינו שלא אמר הכתוב ויראו כי ערומים הם אלא וידעו שמע מינה שנתחדש בהם ידיעה וכו'. (נחלת יעקב):

אור החיים (ז) ותפקנה עיני וגו' לפי מה שפירשנו בפסוק ויהיו שניהם ערומים (לעיל ב כה) שהעין יוליד הרגשת הערוה אשר מצדה יוליד בושת הערום הוא הדבר שאמר הכתוב ותפקנה וגו' וכל אחד נתבייש מחברו: עוד ירמוז באומרו ותפקנה על דרך אומרים ז"ל (וזהר ח"א קכא) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נסתתמו עיני שכלו, והוא שמיחס הכתוב הסמאון לרשעים כאומרו והעורים הביטו לראות (ישעיה מב יח), והוא שהודיע הכתוב כאן באומרו ותפקנה פירוש שאחר שעברו העבירה ועבר המסית המכונה במדת חשך שמחשיך עיני האדם תיכף ומיד נפקחו עיניהם והרגישו "כי ערומים הם" פירוש שנפשטו מזהר דקדושה וכן יקרה לכל רשע שבגמר מעשה הרע ירגיש כי התעיב ויכלם במעשיו ויאורו עיני שכלו ולדברי רבותינו ז"ל שאמרו (פדר"א פרק יד) וזה לשונם לבושו של אדם הראשון עור ציפורן וענן כבוד מכסה עליו, יתיישב הכתוב על נכון אומרו כי ערומים הם ממלבוש שהיה עליהם:

⁵ עיני בראשית רבה יט ו' ותפקנה עיני שניהם (בראשית ג, ז), וכי סומים היו, רבי יודן בשם רבי יוחנן בן זכאי ורבי ברכיה בשם רבי עקיבא אמר, משל לעירוני שהיה עובר לפני חנונו של זגג, והיה לפניו קפה מלאה פוסות ודיטרוטין, ותפשם במקלו ושבדו, עמד ותפשו, אמר ליה ידע אנא דלית אנא מהני ממה פלום, אלא בוא ואראה לך כמה טובות אבדת, כך הראה להן כמה דורות אבדו.

⁶ עיין היכל הברכה על בראשית - ועיין לק"ת שנתלך ממנו נפש רוח נשמה דאצילות ונעשה ערום ועיין בע"ח שער קליפות נגה פ"ד ח"ל ועתה יתבאר ענין אדם כי יש לו עצמות וכלים עצמות נר"ג וכלים הם לבוש נר"ג ותחלה היה הלבוש כתנות אור חשמל צפרנים עליונים וכשחטא אדם נסתלק נשמה ורוח כיון שהפסידו לבושיהן סוד החשמל ולקחתם קליפות נוגה בהאי נוגה אפתי לאיתתא לנטלא נהורא סוד החשמל והנה אז פרוח נשמה ורוח של אדה"ר ונשאר נפש ואע"פ שגם לבושו נפש דאצילות לקחתן הנוגה חזר השי"ת לעשות מחשמל דעשיה מגן ערן דעשיה ואח"כ עשה לו מלבוש אחר מקליפות נוגה כתנות עור משכא דחויא וזה באמיתות חטא אדה"ר בעץ הדעת טוב ורע וכל מצות ומעש"ט שלנו לברר ולהעלות הלבושים מקליפות נוגה בסוד ותתפשהו בגדו לשם שמים נתכוונה ובסוד ותנח בגדו אצלה עד בא אדוניו אל ביתו עד שיבוא מלך המשיח והבן היטב.

⁷ נקט מסתכל דייקא ולא משגיח אולי לרמוז לאיש הישראלי שצריך להסתכל בשכל והחכמה שבכל דבר (תורה א'), וכאן מבאר הטעם כי הסתכלות ה' בארץ מאיר חכמה בכל דבר, שהיא ההתקשרות אליו, חכמה דייקא שהיא בחי' שפלות וענוה, כח מה מה כוחי הוא השכל של הענוה כמבואר בתורה קצו ענוה בלא חכמה אינה ענוה.

עיין לעיל תיקון כב שמאיר בארץ תורה דאצילות, אע"פ שהתורה שלנו היא תורה דבריאה, אבל בבחי' מקיף מאיר בארץ ישראל תורה דאצילות, שהיא בחי' החכמה עילאה שתתגלה לעתיד לבוא.

אך מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השי"י דהיינו בחי' עינים להשגיח כנ"ל פי' מאיזו סיבה נמשך רצונו להיות משגיח תמיד על ארץ ישראל דווקא, ומתוך שזה נעשה ע"י נשמות ישראל/יח, שהן שעלו במחשבה תחילה/י"ט דהיינו שהם סיבת הבריאה כמ"ש לכבודי בראתיו וכו' דהיינו כדי שישראל יחזירו לו כבוד מכל פרטי הבריאה/י"ז ע"י תורה ומצוות, **שהשי"י מתפאר בהם בבחי' ישראל אשר בך אתפאר (ישעי' מט/כא)** ישעיהו הנביא אומר לישראל שמעת יצירתו נועד להחזיר את ישראל בתשובה והקב"ה קרא לו "עבדי אתה" ולא יוכל להתפאר בשם זה אם לא יצליח לקיים שליחותו להחזירם בתשובה. דהיינו שבפשוט הפסוק תיבת ישראל היא פנית הנביא לעם ישראל, ואתפאר הכוונה לנביא, ורבנו דורש את הפסוק כאילו הקב"ה אומר לישראל ואתפאר הכוונה להקב"ה, כשעושים רצונו ומגלים כבודו, ולקמן משמע שעיקר התפארות היא דווקא מההתקרבות של ישראל

^ט כי א"י תמיד היתה מכוונת כנגד הארץ העליונה בלא מסכים, גם באלפים שנות תוהו והלכה ונסתלקה השכינה מרקיע לרקיע עד השביעי וחזרה וירדה חזרה ע"י ו' צדיקים מאברהם אבינו עד משה רבנו בש"ה שנים מהעקדה עד הקמת המשכן. תמיד היתה מכוונת כנגד ישראל. (למעט ארבעים שנה במדבר שהיתה במדבר). כל החילוק היה מאיזה מרחק משגיח. להבדיל משאר ארצות הנכר שם הקב"ה משגיח דרך מסכים ע"י שרים. כמבואר בחסד לאברהם ג' ו' – וזה כי השראת אלהותו יתברך עלינו הוא בשני דברים הא' (נח"ל) ע"י התלבשות המדה הזאת שהיא השכינה השוכנת עלינו בלבוש נכרי דהיינו השרים החיצונים ע"י התפשטות באופנים, ולזה העומד בחו"ל מקבל אלוהותו בדרך זה, אמנם הדרך הזה יקרא העבודה לאלהים אחרים מפני שיקבל השפע מתחת יד השרים, ועל זה נאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת י"י לאמר לך עבוד אלקים אחרים, והיינו ישראל העומדים בחו"ל עובדים ע"ז בטהרה הם, ואלו אינם מקבלים אלוהותו כראוי אחר שיקרא קצת עובדי ע"ז מפני שהוא משפיע בחוץ;

הדרך הב' (נל"ך ונל"ל) הוא על ידי פשיטת לבוש נכרי, דהיינו שלא יהיה בינו לבין אלהותו שום מפסיק אלא שכינה שוכנת דרך המדריגות הקדושות על ישראל, והיינו היושב בארץ ישראל שאינה מלובשת בשרים אלא ממש דרך פתח היכל לבנת הספיר התפשט ותשתרבב שכינה באויר ארץ ישראל, ותשכון באויר ארץ ישראל המחכים מצד החכמה זאת חכמת שלמה. ומטעם זה ארץ ישראל היא המלכות מפני שאוירה משכן לשכינה ואין השכינה שוכנת בערלים מפני שאינה מתייחדת לערלים החיצונים, ולכן צריך השוכן בארץ ישראל לימול את בשרו שאם לאו הוא מטמא את הארץ, נמצאת למד שקבלת אלוהותו תלוי בשיבת הארץ, ושיבת הארץ תלוי במילה וזה בשלימות, וג"כ קבלת האלקות תלוי במילה וזה אם לא יזכו לארץ, אבל אינה בשלימות כי היא בהתלבשות על דרך שפירשנו, וזהו גלו לבבל שכינה ביניהם גלו לעילם וכו' גלו לאדום וגו' שכינה ביניהם בזכות המילה, וזה שאמר והייתי לכם לאלהים וגו', ומש"ל:

^י ואולי אפ"ל ממה שנקט חכמה דווקא שהכוונה להרגשת ביטול בחי' מה כוחי ובחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כפי' רבינו לקמן שהכוונה שעיקר החכמה היא לתפוס שהיא רחוקה ממני וכדלקמן שלכן נקראת ארץ מרחקים דהיינו שבא"י נתפסת גדלות השי"י שמי שנמצא בה יש לו אלוהים, יש לו יראת שמים דהיינו מרגיש שנמצא תחת מציאות השי"י, שזה עיקר החכמה, ובהשתלשלות גם יש בה חכמה תתאה יותר כנ"ל בגמ' ב"ב

ועיין תורה קפז שלכן נוהג בה יותר מידה כנגד מידה דהיינו שנוהג בה מידת הדין יותר כי החוטא בה חוטא בבית המלך לעיני המלך.

אבל כל זה לא נראה שאפשר לצייר בהרגשה לאיש פשוט אלא שיש בה בהשתלשלות גם נעימות ושלוש שיכול להרגיש גם איש פשוט שאינו גס כ"כ אלא יש לו המינימום שכל להרגיש בקושיא בפשט איזה חכמה דהיינו הרגשת חילוק בין שני דברים שע"ז יכול להרגיש שיש חילוק בין א"י לחו"ל.

^{י"א} צ"ע ממתי התחיל ההשגחה הזו? ומה הקשר בין מקום א"י לעם ישראל? והאם זה דווקא כשישראל נמצאים בארץ?

עיין לעיל חסד לאברהם ג' ב' שפתח ההשגחה התחיל במדבר באוהל מועד והלך עממה עד שנכנסו לארץ ונשאר שם. ועי"ש ג' ג' שגם בזמן חורבן הארץ הפתח פתוח.

^{י"ב} כפי שהתבאר בהקדמה עפ"י הרמח"ל שכוונת הבריאה היתה שכל האנושות יהיה לה אפשרות להתעלות למדרגת צדיקים גמורים ורק אחרי חטא הפלגה נתבטל מכל העמים ונקבע שרק מאברהם יצא רוע משובח ועדיין מאברהם ולא כל אברהם וכן מיצחק ולא כל יצחק עד שפסקה זהמה ביעקב אבינו ועוד יותר במתן תורה. עכ"פ הכוונה בישראל עלו במחשבה נראה רוצה לומר שבסוף כשעם ישראל שקבלו את התורה והציאו לפועל את כוונת הבריאה אז התברר שאליהם היתה הכוונה בתחילה.

^{י"ג} עניין זה מבואר באריכות בתורה יז אות א' – פי' כל העולם פלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמר: 'בראשית בשביל ישראל, שנקרא ראשית' (א). פי' ישראל עלה במחשבה תחילה (ב), דהיינו שהשם יתברך צפה להתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיהו מ"ט): 'ישראל אשר בך אתפאר', ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא, שכל העולם פלו נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר בישראל, וזה היה פלל הבריאה, דהיינו שכלל הבריאה היה בשביל פלל ההתפארות שיקבל מישראל:

וכן פרטי הבריאה הוא בשביל פרטי ההתפארות של ישראל. פי' יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שבין ישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליהם, פי' נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, פי' יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל התפארות אחר. ויש לפעמים שאיזה פחות שבין ישראל עושה נענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה:

^{י"ד} ישעיה פרק מט (א) שמעו א"י אלי והקשיבו לאמנים מרחוק יודו מנטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי: (ב) וישם פי כהרם חדה בצל ידו החביאני ושימני לחץ ברור באשפתו הסתירני: (ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:

מלבי"ם (ג) ויאמר לי עבדי אתה – ויקרא אותי בשם עבדו, בהיותי מוכן לעבודתו בדבר הזה, ישראל – הנביא מסב עתה פניו אל ישראל, אומר אתה ישראל – דע כי בך אתפאר – מה שאני אומר שד' קרא אותי עבדי ההתפארות הזה לא אוכל להתפאר רק בך ועל ידך, כי עבודתי הוא להחזירך בתשובה, ועת אפעול זאת, עת תשוב ישראל, אז אתפאר להקרא עבד ה', כי השלמתי עבודתי – לא כן אם לא תשוב בתשובה שאז לא אוכל להקרא עבד ה', כי עבודתי לא נשלמה:

אליו ית' ע"י כל הנ"ל דהיינו ע"י תשובה דייקא, אבל מה שעושה כמוצות אנשים מלומדה, ואפילו בעסק התורה אע"פ שבכל אופן לשם שמים היא תיקון גדול, אבל בלא ששב מכח הלימוד אפילו רק טיפה אליו ית', לכאורה אין בזה התפארות^כ כל כך.

וע"י ההתפארות נעשין לו ית' בחי' תפילין כמבואר בגמ' (ברכות ו.ו.)^כ שהקב"ה מניח תפילין והפרשיות שבהן כתוב בהם התפארות בעם ישראל, בחד ביתא "כי מי גוי גדול" ו"מי גוי גדול" דמייין להדדי, ובחד ביתא "אשריך ישראל" ו"מי כעמך ישראל", ובחד ביתא "או הנסה אלהים", ובחד ביתא "ולתתך עליון". ומהתפארותו בישראל נעשין לו תפילין **שנקראין פאר** [כ"ד]^כ כמ"ש שהקב"ה ציוה את יחזקאל הנביא להניח תפילין בומן שהיה אונן על אשתו אמר לו "פארך חבוש עליך". והתפילין שלנו נקראים פאר על שם ההתפארות שלנו בו ית' כמ"ש שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, והתפילין של הקב"ה נקראים פאר על שם התפארותו ית' בעמו ישראל כנ"ל/כ"ו. עפ"י המבואר במ"א^כ שהתפילין הן דביקות בו ית' וכן הלשון תפילין לשון התחברות/כ"ו לשון צמיד פתיל אולי הכוונה שלא סוף דבר ההתפארות אלא הדביקות וההתחברות הנובעת מההתפארות.

והתפילין שלו ית' דהיינו התפארותו שמתפאר בעמו בישראל הם בחי' מוחין [כ"ט]^כ ונכנסין המוחין לפנים ובוקעין בעינים, ומזה נעשה השגחת הש"י כביכול, שע"י נעשה קדושת א"י, בחי' אוירא דא"י

^כ כך נ"ל לדייק ממה שהדגיש רבנו לקמן שהצדיק נקרא תפילין כיון שמקרב את ישראל להקב"ה, והרואה אותו דייקא בומן שהמתקרבים מתקבצים אצלו, אבל אין הכוונה שאין התפארות רק מתשובה כגון שהיום מתפלל יותר טוב מאתמול אלא אפילו כשקם בבקר בלא חשק לתפלה ומתגבר כדי לעשות רצונו ית' זו התקרבות עצומה ביחס למקומו שנמצא בו כשהתעורר. כי בוודאי כל איזה מסירות נפש לכבודו ית' היא התקרבות נפלאה. אבל הלומד ככולל למחיתו או מתפלל מתוך הרגל בלא שבירת היצר לכאורה אין בזה התפארות כל כך, מאידך עיין תורה יז שאפילו נענוע פאה של פחות שבישראל יש ממנה התפארות, אבל נ"ל הכוונה דווקא ביחס למקומו שנמצא במדרגה נמוכה שכבר היא מסירות אצלו להשאיר פאה.

^כ עיין ברכות ו. – א"ר אבין בר רב אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר (ישעיה סב-ח) נשבע ה' בימינו ובורוע עוון בימינו זו תורה שנאמר (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו ובורוע עוון אלו תפילין שנאמר (תהילים כט-יא) ה' עוון לעמו יתן. ומנין שהתפילין עוון הם לישראל דכתי' (דברים כח-ז) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייה בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו א"ל (דברי הימים א יז-כא) "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" ומי משתבח קוב"ה בשבחייה דישאל? אין דכתיב (דברים כו-יז) את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר (דברים ו-ד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ו"מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי תינח בחד ביתא (סל לאס) בשאר (סלסס) בתי מאי א"ל (דברים ד-ז) כי מי גוי גדול ומי גוי גדול (דברים לג-כט) אשריך ישראל (דברים ד-ד) או הנסה אלהים (דברים כו-ט) ולתתך עליון, אי הכי נפישו להו טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דמייין להדדי בחד ביתא, אשריך ישראל ומי כעמך ישראל בחד ביתא, או הנסה אלהים בחד ביתא, ולתתך עליון בחד ביתא וכולהו (וכל פסוקי ג"ל) כתיבי (נצית למח) באדרעיה:

פרש"י – מה כתיב בהו. בשלמא בתפילין דידן כתיב שמע (דברים ו) והיה אם שמוע (שם יא) קדש לי כל בכור (שמות יג) והיה כי יביאך פרשיות שנצטוו בהם לשום זכרון מצותיו של הקב"ה אות וזכרון להם לישראל אלא בדידיה מאי כתיב בהו:

^כ * סוכה כה

^כ **סוכה כה** : – גופא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל מצות האמורות בתורה חוץ מתפילין שהרי נאמר בהן פאר מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל (יחזקאל כד-יז) פארך חבוש עליך וגו' את הוא דמחייבת אבל כ"ע פטירי וה"מ ביום ראשון דכתיב (עמוס ה-ז) ואחריתה כיום מר

^כ **התפארות בעם** ישראל היא התפילין של הקב"ה, והתפארותו בו ית' היא התפילין שלנו, אעפ"כ א"א לומר שמי שמתפאר רק בו ית' ולא מתפאר כלל מעם ישראל יש לו תפילין, כי עם ישראל בכללותו הם אחד עם הקב"ה, (וזה ויקרא עג) שכל אחד חלק אלוך ובכלליות הם אלוך שלם, ואולי אפ"ל כיון שהלכה עשו שונא לישראל לכן לא שייך אצלם תפילין כלל. וכמו ששמעתי בשם איזה גוי שאמר מה ההבדל בין גוי ליהודי שגוי אם תשאל אותו על עם ישראל מיד יחרף אותם אבל תשאל אותו מי העורך דין שלך ומה דעתך על פלוני יהודי השכן שלך ואזי יהלל את מדותיו הטובות שהוא משהו אחר. לעומת זה תשאל יהודי על עם ישראל יאמר לך מי כעמך ישראל העם הנפלא נזר הבריאה אבל תשאל אותו על השכן היהודי שלו ומיד יתחיל לקלל אותו ועל פלוני יהודי מיד יספר לך את כל מדותיו הרעות. נמצא שלגוי אין התפארות מעם ישראל אלא מפרטים אבל ליהודי יש התפארות מכלל ישראל לבד מפרטים ובאמת הפרטים האלה הם החסרון שלו בעצמו בהתפארות.

^כ **תורה לח אות ו** (א) כי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם יתברך. והסימן של דבקות הוא תפילין, כי תפילין הם סימן על הדבקות (א):

עיין מהרש"א חדושי אגדות ברכות דף ו. (ד"ה מנין שהקב"ה מניח תפילין) שכתב כי מצות ענין תפילין הוא שיש לנו להיות דבקים בו ית' והנחתן עלינו היא משרה שכינה עלינו. וע"ש עוד שמאריך.

^כ **עיין תורה פד תנינא** – כי תפלה היא מלכות, כמו שכתוב (תהילים ק"ט) "ואני תפלה"; ותפלה לשון התחברות, כמו שכתוב (בראשית ל): "נפתולי אלקים נפתלתי", תרגומו: 'לשון התחברות':

^כ לק"ה תפילין הלכה ה' אות כה

^ל **עיין לק"ה תפילין הלכה ה'** אות כה- והנה כלל התפילין הם בחינת מוחין חיים, דהיינו להתחיל לחיות בכל פעם מחדש בין צדיק, בין בינוני, בין רשע. כל זמן ששם ישראל נקרא עליו צריך בכל יום להתחיל מחדש וכו' וכנ"ל. וזהו בחינת (דברים ד') ואתם הדבקים ביה אלקיכם חיים כלכם היום, הנאמר על התפילין הקדושים פידוע. חיים כלכם היום' דיקא, כי צריך לחדש החיות בכל יום ויום כאלו הוא מתחיל לחיות היום. וזהו חיים כלכם היום'. 'היום' דיקא כנ"ל. וזהו בחינת תפילין של יד ותפילין של ראש. ואיתא בפגנות שתפילין של ראש הם בחינת ג' שמות אלו, אקו"ק הוי' אקו"ק, שהם בגימטריא חיים בחינת מוחין. ותפילין של יד הם בחינת מחי המלכות. ועל פה הם ג' שמות אלו אקו"ק הוי' אדני שעולים יב"ק וכו', עין שם. ומבאר שם שאור התפילין יוצאים על ידי השנה שישנים בלילה, שאז נתחדשים המוחין בתוך האמונה, שהוא בחינת מלכות. ועל ידי שקמים

מחכים כנ"ל נמצא שאוירא דא"י מחכים בשרשו הוא התפארות מעם ישראל, ולפ"ז אולי אפ"ל שמי שא"י לא משפיעה עליו התפארות מעם ישראל לא מאיר בו כראוי האוירא דא"י מחכים, כי החכמה היא בחי' שפלות ואריכות אפים שעל ידו יכול כל אחד לסבול ולכבד את חבירו אע"פ ששונה ממנו הרבה/לא^א, כדאיתא/ב^ב כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם.

ועל שם זה נקרא ארץ ישראל שמקבלת קדושתה מבחי' ישראל אשר בך אתפאר כנ"ל דהיינו שמקבלת קדושתה מהתפליין של הקב"ה שהם התפארותו מכל אחד מישראל. דהיינו שארץ ישראל היא על שם עם ישראל המתקרבים ושבבים אליו. וידוע שהשם מלמד על מהות הדבר, נמצא כיון שלא נקראת ארץ החכמה, אלא ארץ ישראל מבואר שעיקר מהות קדושתה מההתפארות בעם ישראל וההשגחה על ישראל דייקא, מה שמלמד על הקשר ההדוק בין עם ישראל לארצו. שאין זה כמו כל העמים שכשגולים מאבדים את הקשר לארצם, אבל ישראל קשור לארצו תמיד והגעגועים לארץ הם חלק מהיהדות וכן להפך הארץ מהותה שכל מעלתה היא רק מכח ההתפארות מעם ישראל, ולכן מקיאה את מי שאין ממנו התפארות. וצ"ע בזה מדוע ההתפארות מישראל מתבטאת בהסתכלות והשגחה על הארץ ולא על ישראל? ואע"פ שישראל והארץ הן קשורים זה לזה מאד וגם המצוות עיקר חיובן בארץ, וממילא גם עיקר ההתפארות מישראל היא כשהם בארץ/לג^ג, אעפ"כ הטבע הוא שהמתפאר במשהו מסתכל עליו ולא למקום אחר.

בחצות ומתאבלין על חרבן בית המקדש ועוסקים בתורה, על ידי זה מעלין את בחינת נקדת המלכות אמונה שירדה בכל הלילה לכל העולמות התחתונים לברר משם נצוצות הקדושים, (שהם הנשמות שנפלו בעונותיהם להכניס בהם הרהורי תשובה, להגביהם ולהשיבם להשם יתברך וכו') והצדיקים והיראים על ידי קימת חצות ועסק התורה בלילה, הם מעלים נקדת המלכות עד שהיא עולה באור היום ויושבת בורע שמאלי, כי שם מקומה וכו'. ואז מאיר בה הז"א הרשימו של המחזין שלה שנסארו בלבו, כי עקר המחזין דגדלות ממש הם רק בשעת התפלה. ואחר התפלה נסתלק המחזין רק שנסאר רשימו מהם, שזהו בחינת אור התפליין, שהם בחינת הרשימו של המחזין שנסארו כל היום, רק העקר הוא בשעת התפלה וכו'. ואחר כך בלילה מסתלק גם הרשימו. ועל כן אין תפליין בלילה. וגם רשימו של המחזין של המלכות נסתלק בלילה, רק שזאת הרשימו של המלכות אינו מסתלק לגמרי, רק שנסארה בלבו, שזהו בחינת שימני בחותם על לבך בחותם על זרועך וכו'. ואחר כך בבקר הוא מאיר בה הרשימו בורע שמאלי, שהוא בחינת תפלה של יד. ואזי בשרואה הז"א שכבר יש לה התפליין רשימו של המחזין אזי הוא מתקבא בה, שזהו בחינת קשה בשאל קנאה. ואז חוזר ולזקק לעצמו גם כן המחזין שלו, הינו הרשימו שנתחדשה בלילה. והוא בחינת תפליין של ראש וכו', עין שם בפגנות באריכות. נמצא, כי תפליין של ראש הם בחינת התנוצצות המחזין של הדעת, שהוא בחינת ז"א. ותפליין של יד הם בחינת התנוצצות המחזין של המלכות, שהוא בחינת אמונה כנ"ל. ועקר התפליין והמחזין והחיות נמשכין על ידי צדיקי הדור האמתיים, שהם המחזין והחיות של כל העולם, כי כל צדיק הדור הוא בחינת משה משיח, כמו שכתוב (שפת ק"א), משה שפיר קאמר. ומשה הוא הדעת, בחינת תפליין מחזין, כמו שאמר רבנו ז"ל במקום אחר. (לקוטי א' סימן ל"ח) כי הצדיק האמת הוא בחינת נהר היוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, שהם בחינת ד' פרשיות שבתפליין פידוע, שהם המחזין של התפליין שנמשכין על ידי הנהר היוצא מעדן, שהוא הצדיק האמת פידוע. והוא תפליין של ראש ותפליין של יד, זה בחינת צדיק שהוא בחינת ז"א פידוע. וכנסת ישראל, שהוא בחינת מלכות וכנ"ל. הינו המחזין של הצדיק בעצמו, זה בחינת תפליין של ראש. ומחזין של כלל ישראל שהצדיק מאיר בהם ומקרבם להשם יתברך, זה בחינת תפליין של יד. שעקרום הם בבחינת אמונה,

^{לא} כמבואר בגמ' שת"ח שבישראל נוחים זה לזה להבדיל ת"ח שבחור"ל וכמבואר בתורה עא תנינא והארכנו בזה לעיל בסוף דף כה:

^{לב} ברכות נח. ע"ש מהרש"א (ורמב"ן) מדרש תנחומא פנחס את י'

^{לג} כי עיקר קיום המצוות הוא בא"י (רמב"ן ויקרא יח כה), אבל הנמצא בחור"ל כאילו אין לו אלוה' והוא כע"ז (כתובות קי) והוא כעובד ע"ז בטהרה (ע"ז ח), וכן כתוב (ירושלמי נדרים פ"ו הל' ח') 'חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל מסנהדרין גדולה שבחוצה לארץ' וכיוצא בזה במקומות אחרים (ראה עוד בירושלמי שבת פ"א הל' ד', סיפור על רב ורבי יהודה נשיאה).

ועיין רמב"ן על במדבר פרק לג פסוק גג - (גג) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה' ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור חולתן ולהתישב שם, יעברו על מצות ה' ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי) במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוונו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצות עשה ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, באו ורשו את הארץ (דברים א ח) אבל רש"י פירש, והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, ומה שפירשנו הוא העיקר:

ועיין ספר אמרי מנחם - פרשת לך לך - והוא שצוה אותו השי"ת לילך אל הארץ אשר אראך, דהיינו שיצא מחור"ל לארץ ישראל, כי בחוץ לארץ שולטת מדת הגאווה וגסות הרוח, כמו שפירש רש"י ז"ל על הפסוק (ויקרא כה, לח) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים, שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלקים וכל היוצא ממנה כעובד עבודה זרה, וזה הוא ודאי מוכח הגאווה, שע"ז נחשב כעובד ע"ז, כאמרם ז"ל (סוטה ד ע"ב) כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודה זרה, כי חוץ לארץ הוא בחינת רשות הרבים, כדאיתא בתיקוני זוהר (ס) דבשעת הגלות שכנינתא נפקא מאתרה דאיהי ארץ ישראל רשות היחיד וגולה בין אומין דעלמא דאינון רשות הרבים, והוא בחי' שבירת הכלים שהיה על ידי הגאווה והפירוד שכל אחד אמר אני אמלוק, וממילא אי אפשר להנור שם מן הגשם ולקנות התורה, מה שאין כן ארץ ישראל היא בחי' רשות היחיד שהוא בחי' עולם התיקון (ע"ח שער ט פרק ב) שנעשה ע"י שם מ"ה (שם שער י פרק א), ושם נשפע לאדם מדת הכנעה כמבואר בשל"ה הקדוש (פרשה זו תורה אור אות ב) שהשם כנען מורה על עבדות והכנעה, וכדברי קדושת מרן הרבי מלובלין זצלה"ה ז"ע (דברי אמת פר' שלח) על הפסוק (במדבר יג, יח) עלו זה בנגב וראיתם את הארץ מה היא, שזו היא סגולת ארץ הקודש להביא את האיש הישראלי היושב בקרבה להכניע את עצמו בבחי' מה, וממילא על ידי זה בא להבדיל עצמו מן הגשם וזוכה לקנין התורה, ולזאת נצטוה אע"ה לילך אל הארץ אשר אראך, דהיינו לארץ ישראל, להיות כי רק שמה, בכח קדושת הארץ, יוכל לזכות למדרגת ההכנעה האמיתית, ועי"ז יהיה ביכולתו להתפשט מן הגשם ולהתדבק בשרשו שהוא התורה. ולכן מצינו שעיקר שלימות התורה הוא דוקא בארץ ישראל, כמו שאמרו חז"ל (בר"ט ז) אין תורה כתורת ארץ ישראל, ואמרו (ילקוט שלח תשמג) בגוים אין תורה (איכה ב, ט) מכאן שהתורה בארץ ישראל, וכאשר ענינו ראות שדוקא שם יכולים לקיים את כל תרי"ג מצוות התורה ולא בחו"ל, יען כי רק בארץ ישראל, על ידי מדת ההכנעה שבה, יכולים לפרוש מן הגשמיות ולקנות התורה: ונראה דזהו ענין מאמרם ז"ל (ב"ב קנח ע"ב) אוירא דארץ ישראל מחכים, המכוון שבארץ ישראל יכולים לבוא למדת הכנעה שהיא

לקמן יתבאר שהצדיק הוא עיקר ההתפארות, כי על ידו מתקרבים ישראל, ומבואר שגם מעיני הצדיק נמשך אוריא דא"י מחכים, צ"ע כשהצדיק בחו"ל? ואם גם שם יש קדושת א"י? ועיין לק"ה/ל"ו דמבואר שם ש"ע"י שהצדיק מסתכל בחו"ל ונעשה שם בחי' אוריא דא"י זה בעצמו גורם שגם בישראל עצמה יהיה אוריא דא"י. ונ"ל פשט התורה שההשגחה בא"י ואוריא דא"י שבא"י נעשה ע"י הסתכלותו והשגחתו ית'. ורק בחו"ל נעשה ע"י הצדיק האמת ומי שראה אותו בקבוץ ר"ה, אבל בפשטו יש חילוק שהקב"ה משגיח בא"י ומהשגחתו נמשך גם האויר המחכים, אבל הסתכלות הצדיק בחו"ל, לכאורה עושה רק אוריא דא"י מחכים, ולא שאר המעלות של השגחה. וצ"ע בזה מלק"ה ברהמ"ז ד' בעיקר אות טז עיין בזה בסוף התורה. שממורהנ"ת משמע שכל קדושת א"י נמשכת ע"י עיני הצדיק. ע"י"ש אות יא שכל קדושה בהכרח שתייהיה ע"י אדם דאל"ה אין לה שלימות.

עתה יבאר שכיון שהתפילין של הקב"ה שעל ידן נעשה השגחתו על א"י שעי"ז אוריא דא"י מחכים, הם התפארות מכל אחד מעם ישראל, ע"כ לא כל העיתים שוות שהרי לכל יהודי יש ירידות ועליות ויש לפעמים שיהודי מתרחק מאד מהקב"ה, ואזי גם התפארותו ית' נחלשת/ל"ו וממילא גם ההשגחה שנעשית ע"י"ז נחלשת והאויר המחכים נחלש בארץ.

אך בוודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להש"י/ל"ו כי טבע האדם שיש לו ירידות ועליות בהארת המוחין, ויש גם לפעמים ח"ו יש שנופל למוחין דקטנות עד שנתרחק א' מהש"י [ל"ו] צ"ע שפתח במדרגות בהתקרבות וסיים בהתרחקות, ונראה אין עמידה במקום אחד/ל"ו כי כשאין התקרבות אזי היצה"ר מתגבר ומרחיק מזה ואזי אדרבא במקום התפארות מישראל השכינה צועקת קלני מראשי קלני מזרועי (סנהדרין מו)/ל"ט שם מבואר כיצד תולין את הנסקליון, תולין לרגע ומיד מורידין, דכתיב "לא תלין נבלתו על העץ

החכמה, על דרך הכתוב (איוב כה, יב) והחכמה מאין תמצא, ועל ידי זה נקל לזכות שם לקנין התורה. וזהו מה דאיתא בזה"ק (ח"א רלט). שלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא, היינו כי עיקר השלימות הוא ההתבטלות, כדרך אמרם ז"ל (מגילה כט). האי מאן דיחיר בעל מום הוא, וכח זה לא נמצא אלא בארץ ישראל:

^ל ברכת המזון ומים אחרונים הלכה ד אות יא – זה בחינת אור ההתפארות שנתגלה אצל כל אדם ואדם. על ידי שזוכה לראות אור ההתפארות הזאת על ידי שמתסתכל בהצדיק וכו' פנ"ל. וזאת ההתפארות מאיר יותר מחמת שנתגלה ההתפארות כל כך עד שגם אנחנו זוכין לבחינת עינים אלו להמשיך קדושת ארץ ישראל על ידי הסתכלות עיניו. ואז מאירה קדושת ארץ ישראל יותר ויותר. כי על ידי שאנו מקבלין זאת ההתפארות וזוכין לעינים אלו. ואזי גם בכל מקום שאנו מסתכלין נעשה קדושת ארץ ישראל כמו שמבאר שם בהתורה הנ"ל. וכל מה שנומשך קדושת ארץ ישראל ביותר. אפילו לחוץ לארץ מאירה ארץ ישראל ממש באור גדול ונפלא יותר ומשתוקקים ומתגעגעים ביותר לארץ ישראל וכמוכן היטב שם בהתורה הנ"ל. שמתחיל שם, מי שידע מארץ ישראל שטעם באמת טעם ארץ ישראל. אזי הוא יכול להכיר באחר אם היה אצל הצדיק על ראש השנה. ומסים שם בטעמו כי על ידי זה האיש שהיה אצל הצדיק אמתו על ראש השנה נעשה האויר בבחינת ארץ ישראל בכל מקום שהוא מסתכל בו. ומרגישים טעם ארץ ישראל שם וכו'. ואמר שהוא ידע זאת מקדם כי קדם שהיה בארץ ישראל היה משתוקק מאד לארץ ישראל. ופעם אדם התנועע יחד עם איש אחר. ונתעורר לו תשוקה גדולה לארץ ישראל. והבין שזה האיש היה בודאי אצל הצדיקים על ראש השנה. ושאל את אותו האיש. וכן הוה. כי ספר לו שהיה אצל כמה צדיקים על ראש השנה וכו'. (ועין ענין זה בשיחות שלו חיי מוסר"ג) נמצא שעל ידי זה האיש שזוכה לעינים הנ"ל שבכל מקום שהוא מסתכל נעשה בחינת ארץ ישראל אפילו בחוץ לארץ. על ידי זה חוזרים ומשתוקקים ביותר לארץ ישראל ממש. כי נתגלה קדושת ארץ ישראל ביותר על ידי זה האיש. כי זה כלל שהקדושה כל מה שנומשך למשה יותר לקדש ולטהר מקומות החיצונים יותר. אין הקדושה נגרעת על ידי זה חס ושלום אדרבא נתוסף עליו אור גדול ונפלא יותר ויותר בכפלי כפלים. ועל פן כל מה שמומשיכין קדושת ארץ ישראל בחוץ לארץ יותר ויותר על ידי בחינת עינים הנ"ל של כל אדם ואדם פנ"ל. על ידי זה נתוסף אור גדול בארץ ישראל בעצמה יותר ויותר. ועל פן מרגישים יותר ויותר טעם ארץ ישראל ומשתוקקים לארץ ישראל ביותר. וזה בחינת והמהדרין נר לכל אדם ואדם. זה בחינת אור ההתפארות הנמשך על ידי כל אדם ואדם. על ידי שזוכה לראות התפארות הזאת על ידי שמתסתכל בהצדיק וכו' ל:

^ל רק נחלשת, כי יש להקב"ה התפארות אפילו מתנועה קלה של ישראל אפילו בפאה כמבואר בתורה זו, – וכן פרטי הבריאה הוא בשביל פרטי ההתפארות של ישראל. כי יש בכל אדם ואדם מישראל התפארות בפרטיות. שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפילו פחות שבישראל, אפילו פושעי ישראל, כל זמן שישם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, כי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל התפארות אחר. ויש לפעמים שאיזה פחות שבישראל עושה נענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה:

אבל שמתבטלת לגמרי זה לא שכיח כי אזי הארץ מקיאה אותו, עיין חסד לאברהם – מעין ג – נהר יב – ודע שכל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק, גם שאינם צדיקים כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היה מקיאה אותו הארץ, כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה, וכיון שאינה מקיאה אותו בודאי נקרא צדיק אף על פי שהוא נראה בחזקת רשע. (וכן כתב בספר טוב הארץ דף יט בשם הרמ"ק)

^ל כדמצינו בישראל אבינו התבטל ממנו השם יעקב שרומז על מוחין נמוכים מהשם ישראל

^ל * עיין וזהו בבלח א' ב' /אולי הכונה דף סב ע"א ע"ב ע"ש ד"ה ומאן דשאל מונוי בכל יומא ויומא וכו' ישראל אשר בך אתפאר ע"י"ש

^ל כמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים, דהיינו שמלאך כיון שאין לו יצה"ר נקרא עומד, אבל ישראל תמיד הולך או בעליה או בירידה. –הערת החברותא אריה.

^ל סנהדרין מו. – מתנ"י כיצד תולין אותו משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא ומקפף שתי ידיו זו על גב זו ותולה אותו רבי יוסי אומר הקורה מוטה על הכותל ותולה אותו כדרך שהטבחין עושין ומתירין אותו מיד ואם לן עובר עליו בלא תעשה שנאמר (ודברים כא–כג) לא תלין נבלתו על העץ כי קבר תקברנו כי קללת אלהים תלוי וגו' כלומר מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא שם שמים מתחלל אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים.

כי "קללת" אלהים תלוי, ומלת קללת נדרשת: קל לית, כלומר איני קל אלא כבד, ורוצה לומר שהשכינה מקוננת שכבד עליה ראשה וזרועה מהצער לראות יהודי תלוי על עץ אע"פ שחטאו גרם לו. ולשון הגמ' שם מה השכינה "אומרת" ורבינו נקט "צועקת" (וכן נקט בתורה כג) נראה שדורש לשון קלני גם מלשון קולות וזהו שצועקת השכינה כבד עלי ראשי וכבד עלי זרועי מחסרון הדעת שגרם לו לחטא, וממה שכבודות השכינה היא בראש ובזרוע דורש רבינו שרומז לפגם התפילין היינו שצעקתה שנתקלקל ונפגם בחי' ההתפארות שאינו יכול להתפאר בהם באותו יהודי שנתרחק כנ"ל ונפגם עי"ז בחי' התפילין שנעשין מן ההתפארות כנ"ל וזה קלני מראשי קלני מזרועי, מראשי מזרועי דייקא בחי' תפילין מ'שמיניחין על הראש ועל הזרוע, וכנ"ל.

עתה יבאר שהתפארות הקב"ה מ'ישראל היא רק מהרצון לעבדו ולהתקרב אליו דייקא, משמע לא מעצם העבודה אלא דייקא מבחי' התשובה שיש בכל מעשה ורצון, אבל מעשה לבד כשנעשה בבחי' הרגל ומצוות אנשים מלומדה אין בו התפארות כל כ'ר/א. ועיין לעיל בהערה מה שמביא בלק"ה תפילין ה' בה מכוונות מצוות תפילין שתפילין של ראש הן שמות אקיק הויה אקיק, ועיין תורה ו' ששם אקיק הוא בחי' אנה זמין למהווה דהיינו תשובה שמומן עצמו שתייהיה לו הויה כי קודם התשובה אין לו הויה כי טוב לא שלא נברא, נמצא שכוונת תפילין של ראש דהיינו התפארות הקב"ה מ'ישראל היא דווקא כשיהודי מזמן עצמו לשוב ושב ומיד כשיש לו הויה שוב מזמן עצמו שתייהיה לו הויה יותר.

ועיין לק"ה ברהמ"ז ד' ה' המ"ו שמבאר עפ"י תורה יז שעיקר ההתפארות היא מאכילה בקדושה של ישראל/מ"ו. עוד עי"ש/מ"ו שעיקר התפארותו ית' היא על התחדשות הרצון מה שיהודי נכסף לדבר שבקדושה ולא מותר עי"ש דברים נפלאים, שחושב את הרצון גבוה אפילו מהמעשה. והתפארותו ית' מהעזות דקדושה והתקיפות של ישראל נגד כל המניעות בעבודת ה'.

פרש"י – שאדם מצטער. שפורענות באה עליו בעונו: מה לשון אומרת. באיזה לשון היא קובלת ומתנודדת עליו: קלני מראשי. כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי זרועי כבד עלי ודיינו קללת קל לית אני איני קל:

ועיין פרש"י חגיגה דף טו. – במדרש כי קללת אלהים תלוי (דברים כא) קל לית, איני קל, ולישנא מעליא כינה הדבר כלפי מעלה: קלני מזרועי – כבד אני מזרועי שיצרתי זה שמת בעונו:

כוונת רש"י שזה הוא דרש הכתוב: וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ. לא תלין נבלתו על העץ כי "קללת" אלהים תלוי, ומלת קללת נדרשת: קל – לית, כלומר איני קל אלא כבד. ורוצה לומר שהשכינה מקוננת שכבד עליה ראשה וזרועה מהצער לראות יהודי תלוי על עץ בגלל חטאיו.

² הוספה זו אינה בדפוס ולא בתקופה אלא נוספה בתורל ובתורל בתוך הספר בלי סוגרים ומתוצו הוקף בסוגרים (אולי מלוח השמסות שהיה ונאבד מאתנו)

^{מא} ועיין לק"ה ברכת המזון ומים אחרונים הלכה ד אות יא – וזה עקר השעשועים וההתפארות של ה' תברך. פי עקר ההתפארות והשעשועים של ה' תברך הוא על ידי חדושי ס' דיקא. דהיינו פשעולה התפארות חדש למעלה. דהיינו פשמתקרב הרחוק לה' תברך וכמבאר בהתורה הנ"ל. שעקר ההתפארות הוא פשאחד מ'ישראל נתקרב לה' תברך ונתוסף עוד אחד מ'ישראל שרוצה לעבדו תברך. אזי הוא עקר ההתפארות של ה' תברך. וכן מובן ומבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות שפל ההתפארות שה' תברך מתפאר ב'ישראל אינו עולה כלל כנגד ההתפארות החדש שעולה למעלה פשמתקרב אחד מחדש אליו תברך ורוצה לעבדו בבחינת פד אתי יתרו וכו'. כדן אסתלק ואתיקר שמא דקדשא בריך הוא עלא ותמא שעקר גדלתו והתפארותו תברך הוא פשמתקרב הרחוקים לה' תברך. פי ההתפארות הוא בחינת לבושים בחינת ה' מלך גאות לבש וכו'. כי רבי יוחנן קרי למאני מכבודתא. ועקר חשיבות הלבושים הוא פשוזכין לעשות בחינת לבושים חדשים לה' תברך שזה עקר כבודו והתפארותו פי אין המלך מתפאר בלבושי מלכות שיש לו מכבד. אפלו אם הם יקרים מאד כמו שמתפאר בלבוש חדש ונגון חדש שעולה למעלה על ידי שנתקרב הרחוק לה' תברך שזה עקר שעשועיו והתפארותו וכבודו ונדרלו. פי תענוג תמיד אינו תענוג. ועל כן עקר תענוגיו ושעשועיו והתפארותו תברך הוא על ידי חדושים ידקא. ועל כן איחא בזה הקדוש ולבושא דאיהו לביש ביומא דא לא לביש ליומא אחרא. ולבושין דאיהו לביש בצפרא לא לביש ברמשא וכו'. כי ה' תברך מתפאר בכל עת בלבושים חדשים הנעשים על ידי התקרבנות הרחוקים פשמתקרבין בכל פעם על ידי צדיק הדור שהוא בחינת יוסף. פי זה הצדיק מתחיל בעצמו בכל פעם מחדש פאלו לא התחיל בעבודתו מעולם כלל. כמבאר בדברי רבנו מזה כמה פעמים. ומתחמת זה יש לו בח' לקרב רחוקים ממש בכל עת לה' תברך לקרב בכל פעם רחוקים יותר. פי בכח התגברותו להתחיל בכל פעם מחדש פאלו הוא מתחיל עתה לעבד את ה'. בכח הזה יש לו בח' לעורר בכל פעם רחוקים ממש שיתחילו מעתה לשוב לה' תברך. ועל כן מצדיקים פאלו יש לה' תברך תענוגים ושעשועים והתפארות נפלא בכל עת. דהיינו התפארות חדש. שזה עקר ההתפארות כנ"ל: כי ההתפארות עולה מחדש על ידי הצדיק בעצמו שמתחדש ממש בכל עת ומוסיף והולך בעבודתו ועל ידי התקרבנות רחוקים שבאים חדשים להתקרב לעבודתו תברך.

^{מב} לק"ה ברכת המזון ד' ה' – וזה שפתוב בהתורה ויהי הם מריקים שקיהם בסימן יז שעל ידי אכילה בקדשה וזכין לדעת שעל ידי זה מאיר אור הצדיק שהוא מגלה כל ההתפארות שה' תברך מתפאר בכל אחד מ'ישראל אפלו עם הפחות שבפחותים וכו' עין שם היטב כי התגלות ההתפארות הוא בשעת אכילה דקדשה כנ"ל:

^{מג} שם מבואר שע"י אכילה בקדושה יוצא מכסילות ואזי זוכה לראות את האור של הצדיק, והמשל בזה שם הוא עפרון שלא ראה את האור הנפלא של מערת המכפלה, ולמעשה צ"ע דלפ"ז כל המאמין בצדיק אמיתי יצא מתאוות אכילה ולכאורה במציאות בחש נראה שיש בעלי תאוות אכילה גם מאמינים בצדיק.

^{מד} לק"ה ברכת המזון ד' ב' – והענין פי עקר קדשת איש הישראל ויעקר עבודתו הוא רק הרצון והכסופין דקדשה, כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות וכמו שאמר הוא זכרוננו לברכה שלעבד את ה' אין מי שיתפאר בזה שיוכל לעבדו תברך. ואפלו מלאך ואפלו שרף אינו יכול להתפאר בזה שיוכל לעבדו תברך רק העקר הוא הרצון והכסופין שצריך להתגבר שיהיה לו תמיד רצונות חזקים וכסופין גדולים לעבודת ה' תברך וכו'. (כמבאר שיהיה זאת קצת בסוף ספורי מעשיות, עין שם) ויותר מזה שמענו מפיו זכרוננו לברכה בעצמו מגדל מעלת הרצון דקדשה שהוא עקר עבודת ה'. וכל העבודות תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים כלם כלולים בזה. ואי אפשר לזכות לשום דבר שבקדשה פי אם על ידי זה, על ידי רצון וחשק והשתוקקות וכסופין ונגעויעים חזקים ולא ירפה את הרצון בשום אופן, רק כל מה שהמניעה מתגברת ביותר יראה לגבר את עצמו בחשק וכסופין ונגעויעים ורצונות חזקים ביותר ויותר וכן לעולם עד שיזכה לגמר להוציא מכח אל הפעל את

רק כשא' מישראל נתקרב להש"י דהיינו ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו ית', וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו ית', שהוא ית' מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו ועי"ז ההתפארות נעשין תפילין מוחין ומזה נעשה קדושת א"י בחי' אוירא דא"י מחכים ע"י עיני השגחתו כנ"ל :

אך מי שיכול לראות זאת ההתפארות שמתפאר הש"י בעמו ישראל, דהיינו נביא וצדיק אמיתי/מה/ שיכול לראות את הקב"ה כיצד הוא מתפאר בעמו ישראל אזי הוא מקבל בחי' פאר ומוחין מן זאת ההתפארות שרואה ונעשין אצלו ג"כ בחי' תפילין ונכנסין לפניו כנ"ל ובוקעין בעינים כנ"ל, ואזי נעשין עיניו ג"כ בבחי' עיני ה'. ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה נעשה שם ג"כ בחי' אוירא דא"י מחכים, כי עיקר קדושת א"י הוא רק מבחי' עינים הנ"ל.

אבל מי הוא זה שזכה לנבואה שיוכל לראות את הש"י שיוכל לראות התפארותו ית'?, התירוץ על זה שאמנם מי שרואה את הצדיק האמת שהוא מקרב בני אדם לעבודתו ית' והוא עיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר הש"י בעמו, כי על ידו כל ההתקרבות וההתפארות.

אזי מי שמסתכל בו בצדיק האמת ועיקר הדבר בעת הקיבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הבאים לשמוע את דבר ה', וביותר בר"ה/מ/ שאז הוא הקיבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול

המצוה או הדבר שבקדשה שהוא רוצה. וכן אחר כך בשאר עבודות ודברים שבקדשה שירצה אחר כך עוד לעשות. יתגבר גם כן ברצונות חוקים. וכל מה שהמניעות והעבובים והבלבולים מתגברים יותר. יתגבר את עצמו ברצונות חוקים יותר עד שיוציא מבוץ אל הפעל ויזכה גם לאותה המצוה והעבודה וכן לעולם, כמבאר בהתורה ויהי נא פי שנים (בסימן 10) שהמניעה הוא רק בשביל החשק. ואם יתגבר שיהיה לו חשק גדול כפי המניעה, בודאי ישבר המניעה. נמצא, שעקר ההתחזקות להתגבר על המונעים מהקדשה הוא רק הרצון והחשק. וזהו עקר ההתפארות מה שה' יתברך מתפאר עם כל אחד מישראל. שעקר ההתפארות מהעזות והעקשנות שלהם. שעל ידי זה עקר קבלת התורה. שהיא כלל ההתפארות כנ"ל. ועקר העזות והעקשנות הוא בהרצון שצריך האדם שרוצה לכנס בעבודת ה' שיהיה עקשן גדול ברצון לבל יעוב ולא ירפה את הרצון משום מניעה בעולם. וזהו עקר העקשנות דקדשה. וזהו עקר התפארותו יתברך מה שהוא יתברך מתפאר בעבודת ישראל, כי באמת עקר ההתפארות הוא רק מה שה' יתברך מתפאר עם הרצון והחשק והפסוקין דקדשה של כל אחד מישראל. מה שכל אחד מישראל לבו בוער תמיד ברצון חזק לזכות לעבודת ה' באמת. וזה עקר התפארותו יתברך שמו. כי העבודה בעצמה אינה יקרה כל כך, כי הכל מאתו יתברך, כמו שכתוב, מי הקדימני ואשלם וכו'. ואי אפשר לנו לעשות שום דבר שבקדשה ולא להנצל משום עברה כי אם על ידי שועתו יתברך, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, בכל יום יצור של אדם מתגבר ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו היה נופל בידו. ועל כן עקר ההתפארות הוא רק בהרצון מה שכל אחד מישראל רוצה ברצון חזק לעבדו יתברך. וכפי התגברות הרצון שמתגבר כל אחד לכסף לה' יתברך ברצון חזק, כמו כן זוכה לעבודת ה' וכמו כן ה' יתברך מתפאר עמו, כי עקר ההתפארות הוא העזות והעקשנות של ישראל מה שאיש הישראלי הוא עקשן גדול בעבודת ה' שזהו עקר התפארותו יתברך כנ"ל. ועקר העקשנות הוא ברצון, שזהו עקר ההתגברות על המונעים לזכות לפעל מה שהוא רוצה בעבודת ה', כי אפלו אם יהיה עקשן גדול ביותר בעבודת ה', אף על פי כן בודאי יש מניעות כאלה שאי אפשר לאדם לשברם.

¹⁰⁰ עיין לק"ה ברכת המזון ד' אות יא – וגם הצדיק הוא יכול לראות את ההתפארות של ה' יתברך. כי אף על פי שכתב רבנו שם מי הוא שיוכל לראות ההתפארות של ה' יתברך וכו'. זה נאמר על סתם בני אדם שבודאי אינם זוכים לראות את ה' יתברך שיראו את ההתפארות שלו. אבל הצדיקים האמתיים הם רואין את ה' יתברך והתפארותו כמו שמצינו בנביאים. כמו שכתוב (ישעיהו ו) ואראה את ה'. וכן מביאנו אמר ראיתי את ה' ישב וכו'. (מלכים א כב) ועל כן הצדיקים בעצמם בודאי רואין את ההתפארות של ה' יתברך בעצמו. וגם הם בעצמן הם עקר ההתפארות וכו' כנ"ל. ועל כן עקר קדשת ארץ ישראל נתגלה על ידי הצדיק שהוא כלל כל ההתפארות שעל ידי זה נעשה קדשת ארץ ישראל כנ"ל. וזה בחינת צדיקים ירשו ארץ כי עקר קדשת ארץ ישראל נמשך על ידם כנ"ל. כי זה ידוע שעקר הקדשה נמשך למטה כפי מעשה בני אדם. והכל תלוי במעשה המתחוננים. ועל כן בשנמשך קדשת ארץ ישראל על ידי ה' יתברך על ידי הסתכלות עיניו יתברך שמו בעצמו. עדין אין הקדשה בשלמות כל כך. כי עקר המשכת הקדשה למטה בשלמות הוא על ידי בני אדם דיקא כידוע. ועקר תלוי בהצדיק. ועל כן כשהצדיק מקבל זאת ההתפארות וזוכה לעיני ה' הנ"ל. עד שזוכה להמשיך קדשת ארץ ישראל על ידי הסתכלות עיניו. אז נמשך ונתגלה קדשת ארץ ישראל בשלמות גדול ביותר.

¹⁰¹ ליקוטי הלכות תפילין הלכה ה' אות כג – כי עקר בחינת חיים הוא בחינת חיים ארפים הנ"ל של הזקן העור הנ"ל שזכה לתכלית הזכרון בשלמות כנ"ל שממנו נמשך קדשת ראש השנה, שהוא בחינת קדשת התפילין, שהם בחינת ולזכרון בין עיניו כנ"ל. ועל כן נקרא ראש השנה "יום הזכרון". כי עקר קדשתו מבחינת הזכרון הנ"ל של הזקן הנ"ל. וכל בקשתנו בראש השנה על החיים פונתנו על חיים אמתיים ונצחיים, הינו בחינת חיים ארפים הנ"ל, דהיינו לחדש חיותו בכל עת, בחינת חדש עלינו שנה טובה, 'חדש' דיקא כנ"ל:

שם אות כד – וזהו החסד שעשה השם יתברך עמנו שקבע ראש השנה בראש חדש שהוא חסד גדול, כמו שמבאר בהתורה "תקעו א" (בלקוטי תנינא). וכן שמענו יותר בהמעשה נוראה השיכה לזה מעגין הפסא וכו' שלא נדפסה עדין, כי אנו צריכין שיתחדש השם יתברך עלינו את השנה. בבחינת ראש חדש, שהוא בחינת התחדשות החיות בכל עת, שזהו בחינת מלכות דוד משיח כנ"ל. שאנו מרביץ לבקש בראש השנה שיתגלה מלכותו, שהוא מלכות קדשה שאנו מבקשין בראש השנה שיתגלה ויבאנו אומרים בראש השנה כמה פעמים, ותמלך וכו' ומלוך וכו'. ועריכת נר לכן ישי משיחה וצמיחת קרן לדרך עבדה במהרה בימינו. כי מלכות משיח הוא בחינת חיים ארפים הנ"ל שאנו מבקשין עליהם בראש השנה, שזהו בחינת קדושת החדש כנ"ל. ועל כן קבע לנו ברחמי ראש השנה בראש חדש כנ"ל. וזהו בחינת מה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה לענין ראש השנה, שהוא בראש חדש. זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. 'זכרון' דיקא, כי קדשת ראש השנה, שהוא בבחינת ראש חדש, דהיינו לחדש השנה בבחינת חיות חדש, שהוא בחינת ראש חדש, בחינת חיים ארפים הנ"ל כנ"ל, כל זה הוא בחינת זכרון כנ"ל. וכן מבאר בדברי רבנו ז"ל

ביותר מחמת שמתקבצים הרבה בני אדם החפצים להתקרב אליו ית', ואזי נתגדל ונתוסף פאר יויופי הצדיק כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל,

אזי מי שמסתכל באמת באמונה ועין טובה בזה הצדיק האמיתי אזי הוא ג"כ מקבל מן ההתפארות הזאת ונעשין אצלו ג"כ בחי' תפילין מוחין כנ"ל¹⁰¹ משמע שנכנס דרך עיניו ונעשה אצלו ההתפארות שרואה בחי' תפילין מוחין ויוצא ובוקע בעיניו ואזי נעשין עיניו ג"כ כנ"ל בבחי' עיני ה', ואזי גם בכל מקום שהוא מסתכל נעשה ג"כ בחי' ארץ ישראל, בחי' אוירא דא"י מחכים, כי הוא מחכים את האויר על ידי הסתכלותו בעיניו הנ"ל שנעשין מן ההתפארות כנ"ל¹⁰². עיין בביאורו של הטשרינער-רב בפרפראות לחכמה/מ"ט מה שכתב לפני כמאה ארבעים שנה על ההתקבצות בר"ה בציון של רבינו שכל כך שנים אחרי פטירתו עדיין מקרב רבים להקב"ה, ע"ש עד כמה נפלאים הדברים היום שנעשה כל זה בכפל כפלים כי אז אלף איש היו המון והיום כחמישים אלף עוזבים כל עסקיהם ונוסעים מהארץ ומכל קצווי תבל להיות שבוע שלם באומן בתשובה ותפילות וגם רחוקים מיהדות באים ומתעוררים מאד והכל מכח הצדיק שנסתלק לפני יותר ממאתים שנה ועדיין מקרב אלפים לתשובה ועבודה ומעורר ישנים רבים ועדיין הוא עיקר התפילין של הקב"ה כנ"ל. ואע"פ שא"א להסתכל עליו בעצמו אבל פניו נמצאים בקבוץ אנשיו ביחד למי שמסתכל בעין טובה על כולם. ובאמת מי שזוכה להסתכל באמונה על תלמיד רבנו¹⁰³ צדיק אמיתי החי שמקרב המונים להקב"ה לפי המבואר כאן מסוגל יותר לזכות שהפאר הזה יכנס במוחו ויבקע בעיניו והיכן שיסתכל יהיה בחי' אוירא דא"י, וכל הרואה אותו ואפילו המתועד עם מי שראה אותו בזמן הקבוץ צריך להרגיש השתוקקות לא"י, אבל צריך שיהיה באמת ולא דמיון, שלא בגלל שהוא צדיק בעיני אזי אני מרגיש געגועים לארץ, אלא שהגעגועים באמת לארץ ואוירא המחכים הם הסימן שהוא צדיק כנ"ל בתחילת התורה. ומסתמא מי שביתו בארץ יותר קשה להבחין בזה ממני שביתו בחו"ל ומתגעגע לארץ ולא לביתו והרגליו.

וזה פי' נ"א¹⁰⁴ (ישעיה לג) נב"א, מלך ביפיו תחזנה¹⁰⁵ עיניך היינו כשתזכה לראות מלך ביפיו, דהיינו הצדיק ביפיו ותפארתו בשעה שגורם התפארות גדולה ונפלאה להקב"ה מבני ישראל דהיינו בעת הקיבוץ

(בְּלִקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן מו') הַמִּתְחִיל מִי שְׂיֻדַּע מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, עֵינַי שָׁם, מִבְּאֵר שָׁם שֶׁתְּפִלִּין וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הֵם בְּחִינָה אַחַת, עֵינַי שָׁם, הֵינּוּ כַּנ"ל:

¹⁰¹ צ"ע כיצד זוכה לזה? ומדוע דבשלמא הצדיק זכה לזה כיון שהוא בעצמו יש ממנו עיקר ההתפארות אבל איזה התפארות יש מזה שרואה את הצדיק כמתגלית התפארותו של ה' מישראל ע"י הצדיק. ועיין תורה יז שזו מעלה גדולה כשהצדיק לא חשוך אצלו וסימן שהמוחין שלא לא עכורים ע"י שלא פגם במעשיו ובפרט באכילה.

¹⁰² עיין פל"ח שגם היום נוהג הענין הזה ע"י הסתכלות על אנ"ש הבאים לציונו הקדוש וכו' ע"ש

¹⁰³ עיין פרפראות לחכמה כאן – כבר מבואר במקום אחר (הכוונה לביאורו על תורה ד' חלק א') שענין זה המאמר נוהג גם עכשיו כי על ידי שמסתכלין על כלל הקיבוץ שמתקבצין אליו ז"ל על ראש השנה, ובערב ראש השנה משתטחין על קברו הקדוש ואומרים העשרה קפיטיל תהלים כפקודתו ז"ל, ומתפללין שם הרבה על התשובה, ולזכות לעבוד את ה' כראוי כל אחד כפי בחינתו ואחר כך בראש השנה מתפללין ביחד בבית המדרש הנקרא על שמו ז"ל ובוודאי השם יתברך מקבל התפארות גדול מזה ומי שמסתכל על זה בעין האמת ומתבונן בגודל כח וזכות הצדיק שזכה וזיכה את הרבים בחייו כל כך, עד שגם עכשיו זה שנים רבות אחר פטירתו ז"ל עומד ומשמש במרום ומזכה את הרבים כל כך בספריו הקדושים ובקברו הקדוש, וזה מה שנראה גם לעיני בשר הגשמיים, מלבד מה שעוסק ברוחניות בתיקון נפשות ישראל, להחזירם בתשובה ולקרבתם להשם יתברך, וביותר נראה זכות ההתפארות הזאת בראש השנה בזמן הקיבוץ הגדול ומי שיש לו עינים לראות הוא מתפלא מאד בכל שנה ושנה בעת זמן הקיבוץ כי מי פועל ועוסק זאת לקבץ בכל שנה ושנה קיבוץ גדול כזה ה' עליהם יחיו, ורובם ככולם הם בעלי תורה, והרבה מהם גם בעלי עסק, ויש שיש להם עסקים גדולים מאד בביתם, ולפני ראש השנה משליך כל אחד מהם כל עסקיו שבביתו ובא ביגיעות וטירחות גדולות ויש שבאים ממקומות רחוקים וכו' ואין עושים שם שום דבר, רק כל אחד מבקש ומתחנן ושופך נפשו לפני ה' לזכות לתשובה שלימה וכו', ושיתקנו כל פגמיו שפגם עד עתה ושמעתה לא יפגום עוד, ומרבים שם בתחנונים רבים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול עד אין חקר, הן על קברו הקדוש קודם ראש השנה הן בבית מדרשו הקדוש בראש השנה בעצמו, וכל אחד מקבל הארה והתעוררות מחבירו ובכל שנה ושנה מתחדש ומתחזק בעזרת השם האהבה וההתקשרות והאחדות שבין כל הקיבוץ לשם שמים ושאינה תלויה בשום דבר כלל וגם בעזרת השם בכל שנה נותספין נפשות חדשות אל כלל הקיבוץ ורואין בחוש ממש הפעולה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקיבוץ בכל השנה על ידי זה ברוחניות וכמעט שהחיות וההתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כולה הוא על ידי החיות וקדושה וההארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ וכשנתקן ברוחניות ממילא מסתמא נתתקן גם בגשמיות גם כן כמבואר במקום אחר ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת (וממילא מובן כי אי אפשר לבאר בשלימות כל ענייני ההתפארות הקדושים שיש להשם יתברך על ידי זה) בוודאי הוא גם כן בבחינת (ישעיה לג) מלך ביפיו תחזנה עיניך וזוכה גם כן לכל הבחינות המבוארים בפנים:

¹ בפשטות כיון שעיקר הנקודה שהוא מקרב רחוקים וצדיק אמיתי אולי גם לאו דווקא תלמיד רבנו, אלא שלפי המבואר במקום אחר שרפואת הדור הזה היא בעצות רבינו דווקא נראה שדווקא תלמיד רבנו.

¹⁰⁴ נראה לדייק ממה שלא אמר זה בחי' אלא זה פירוש משמע שזה פירוש הפסוק כפשוטו שהכוונה לצדיק ולא להקב"ה, ועיין במפרשים שפירשו מלך על חזקיהו המלך.

¹⁰⁵ ישעיה פרק לג (יז) מלך ביפיו תחזנה עיניך תראינה ארץ מרחקים:

שכל אנשיו שמקרב להקב"ה נמצאים אצלו שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל עי"ז עיניך תראנה"י ארץ מרחקים [ג] דהיינו שהיכן שתסתכל בעיניך יהיה בחי' א"י בחי' אוירא דא"י מחכים, והיינו ארץ מרחקים כי החכמה נקרא מרחקים כמ"ש (קהלת ז) [ט] אמרתי אחכמה והיא רחוקה [יג] דהיינו שכוונת הפסוק לומר שזו עצם החכמה שיודע עד כמה רחוק ממנו להשיגה, לכן היא נקראת מרחקים כמבואר בתורה פג תנינא/יג, וזהו מלך ביפיו תחזינה עיניך היינו שעי"ז שתראה את הצדיק ביפיו ותפארתו בקיבוץ המקורבים על ידו שאזי מתגלה עד כמה הוא בחי' פאר התפילין של הקב"ה כנ"ל, עי"ז גם אתה הרואה את הצדיק האמת בכל מקום שתראה בעיניך יהיה נעשה בחי' אוירא דא"י מחכים כנ"ל. וזהו עיניך תראנה ארץ מרחקים כנ"ל.

לסיכום למעשה:

נמצא מי שיש לו תאוה והשתוקקות לא"י ע"י שצייירו לו טעם א"י כנ"ל שמי שאינו בור/יג אפשר לצייר לו טעם א"י, בפרט מי שטעם טעם האמת של א"י, כשפוגע ומתוועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתי על ר"ה, הוא מחויב להרגיש אז טעם א"י, כי עי"ז האיש שהיה אצל הצדיק אמת בקיבוץ אנשיו בראש השנה, גם הוא היכן שמסתכל בעיניו נעשה גם זה האויר בבחי' א"י כנ"ל, וראוי שיתעורר לו לזה המתוועד עימו עתה עוד יותר השתוקקות וגיעגועין לארץ ישראל כ"א כל אחד לפי בחינתו [ס]/סא. ועיקר הדבר שיהי' באמת ובתמימות שבאמת מרגיש געגועים לארץ מצד קדושתה ולא שמתגעגע לביתו והרגליו. גם לפעמים כיון שיש לו נגיעות לומר שחבירו לא היה אצל צדיק אמיתי סובר שלא מרגיש געגועים לא"י כשמתוועד עימו, וכן להפך כשיש לו נגיעות שהיה אצל צדיק אמיתי כי הוא רבו, סובר שמרגיש געגועים לא"י :

רש"י (ז) מלך ביפיו תחזינה עיניך – פי' תזכה לראות מארץ מרחקים מלךך בהדר גאון, או פי' (הקב"ה שהוא מלך אותו תחזה מארץ מרחקים שאתה עומד תראה הניסים והגדולה שאעשה לך ועם נועז עמקי שפה לא יראה שכנית המלך ביפיו ע"כ, כל זה בספרים אחרים אינו). מלך ביפיו תחזינה עיניך – לך הצדיק אני אומר שתזכה לראות זיו שכינתו של מקום. תראינה ארץ מרחקים – תירגם יונתן תסתכל ותחזי בנחתי ארע גיהנם: מצודות דוד (ז) מלך ביפיו – בעיניך תראה את המלך חזקיה ביפיו ובגדולתו ולא תהיה גולה מארצך. תראינה ארץ מרחקים – מלת מלך האמור בתחלת המקרא עומדת במקום שנים כאלו אמר תראינה מלך ארץ מרחקים ור"ל העינים שראו עד הנה מלך ארץ אשר הנה עתה תראינה את המלך חזקיהו ביפיו ובגדולתו:

¹² גם בתרלד - תחזנה, מתרלד - תחזינה (כמ"ש בפסוק)

¹³ גם בתרלד - תראינה, מתרלד - תראינה (כמ"ש בפסוק)

¹⁴ המשך הפסוק הנ"ל

¹⁵ קהלת פרק ז' (כג) כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני:

חומת אנך להרחיב"א – כח. אמרתי אחכמה וכו'. ר"ל אמרו שלא ידע טעם פרה אדומה ואם תחשוב אחכמה והיא רחוקה עולה גימטריא דיני פרה אדומה הרב המג"ן ז"ל:

תורה תמימה (כג) אמרתי אחכמה וגו'. היה שלמה מתקשה בהלכות פרה אדומה, שהמזה ומוזין עליו טהור ונוגע טמא, והיינו שאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני <פט> <וימא ר"ד א'>:

תורה תמימה <ביאורים> - <פט> ר"ל שכל טעמי המצות השיג לידעם זולת ענין זה, ועיין נדה ט' א' ובתוס' שם:

¹⁶ עיין תורה לה ח"א אות ו' ולקמן תורה פג תנינא ועיין ע"ח שער לב פ"א מ"ת (ד"ה ושרש ביאור) בשם הוהר"ה עה"פ ותתצב אחותו מרחוק. ועיין שער הפסוקים פ' תולדות בסוף הביאור עה"פ ויבא לו יין וישת.

¹⁷ **תורה פג תנינא** – וקדשת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשביל זה שבת נקרא תכלית שמים וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ז): "אמרתי אחכמה, והיא רחוקה ממני", הינו זה עקר החכמה שישפיל שרחוק ממנו החכמה: ותכלית הזה הוא עקר המקום, הינו בחינת מקומו של עולם, שזה התכלית הוא המקיף את כל העולם שנברא בחכמה, כמו שכתוב (תהלים ק"ד): "כלם בחכמה עשית". וזהו בחינת (ברכות ו): 'הקובע מקום לתפלתו', כי זה עקר המקום, בחינת (שמות ט"ז): "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי": **תורה** לה סוף אות ו' כי השכל נקרא רחוק, כמו שכתוב (קהלת ז): "אמרתי אחכמה והיא רחוקה":

¹⁸ קצת צ"ע כיון שאוירא דא"י שנעשה ע"י זה שהיה אצל הצדיק וכו' פועל בלב להרגיש השתוקקות מדוע בור לא יכול להרגיש זאת. וצ"ל כי אוירא דא"י טעמו ענין שכלי שבור לא ישתוקק אליו כמו שמי שאין לו חוש טעם גשמי לא ישתוקק כשנתאר לו טעמו של מאכל טעים, אע"פ שהפניה אינה אל השכל אלא אל תאוות הלב.

¹⁹ עיין חיי מוהר"ן סימן נד

²⁰ **חיי מוהר"ן** אות נד – דבר עמנו מענין התורה הנדפסת בליקוטי תנינא סימן מס המתחלת מי שידע מארץ ישראל, שטעם באמת טעם ארץ ישראל, ואמר שהוא היה יודע זאת מכבר כי הלא נסעתי לארץ ישראל ומסתמא היה לי מקדם תאנה והשתוקקות לנסע לארץ ישראל, וגם חלם לי ארץ ישראל. ופעם אחת היה אצלי איש אחד ודברתי עמו והתחיל להתעורר אצלי תשוקה וחמדה גדולה לארץ ישראל. ואחר כך שאלתי אותו אם היה אצל צדיקים על ראש השנה וספר לי שהיה אצל כמה צדיקים גדולים אמתיים על ראש השנה ומחמת זה היה לי השתוקקות גדול כשדברתי עמו במבאר בהתורה הנ"ל: **ואמר לי שאף על פי שידע ענין זה מקדם, אבל לא היה יודעו כלל כמו עכשו. כי אז לא היה יודע רק זה ללב שמחמת שמדברים עם אחד שהיה אצל הצדיק על ראש השנה ראוי שירגיש ארץ ישראל מי שמשתוקק לארץ ישראל, אבל ענין הדבר מהיכן נמשך זאת לא היה יודע כלל כמו עכשו. כי עכשו זכה שנתגלה לו הענין בשלמות:**

יש בזה עוד ענינים, הנוגעים לתאוות ממון, שהוא פגם העינים שגורם לחוסר שובע בבחי' (יומא עד:)/^{כ"ו} הסומא שאינו שבע לכן יש לו מנה תאב למאיתם, דהיינו שכל ממון שמגיע אליו, הממון בעצמו גורם לו להרגשת חסרון בשוויו, לכן רק השמח בחלקו נקרא עשיר, והשובע הוא ע"י תיקון העינים דייקא (לק"ה לקמן), שע"ז זוכה למוחין הנמשך עם הממון בבחי' שפע כפול, ומבטל מהממון את טבע החיסרון שבו, ולעינים זוכים ע"י הצדיק כנ"ל כשרואה את הצדיק בקבוץ אנשיו אזי הצדיק בחי' תפילין מוחין הנכנס בראשו של הרואה אותו ומתקן את עיניו, ובוקע לחוץ והיכן שמסתכל נעשה אוירא דא"י. עוד עניין שיש בזה מבואר בחי"מ תקפה/^{כ"ו} שגם ע"י ניגון של א"י יכול לזכות לשפע כפול שיבטל ממנו תאוות ממון, נראה כוונתו כיון שא"י נזונת מבחי' אמת ליעקב גם הניגון של א"י מסוגל להארת האמת שגורם להסתפקות ששמח בחלקו. וכדלקמן בלק"ה.

כי בתאוות ממון אמרו חז"ל **אין אדם מת וחצי תאוותו בידו** {מ"ר קהלת א [ס']} כי טבע הממון להיות ממון חסר כי הוא בחי' עפר וחסרון שגורם לבעליו להרגיש חסר יותר ממה שהיה לפני שהגיע לידו וזה שאמרו חז"ל יש לו מנה רוצה מאתים. **נמצא שאין ממלא תאוותו ורצונו בממון לעולם, כי תמיד חסר לו כנ"ל** כמבואר באריכות בתורה כג. **אבל יש בחי' שפע כפולה** כשווכה להמשיך את הממון בק"מ קולות בחי' שתי לידות אזי נמשך הממון עם המוחין של הסתפקות ואזי הוא עשיר כמאמר חז"ל באבות איזהו עשיר השמח בחלקו. כמבואר כל זה בתורה כג, **בחי' (איוב כב)/^{כ"ו} וכסף תועפות לך** תועפות דייקא **שהוא לשון כפול** [ס'] כסף שהוא שפע כפול, ממון עם המוחין של הסתפקות השייך לו. **נמצא שבוזה השפע נתמלא רצונו מאחר שהיא כפולה.**

ס' (ולא סיים) [ס'] :

רבנו לא סיים ומוהרנ"ת בלק"ה מבאר קצת כוונת רבינו מה שרמז כאן

עיי' לק"ה ברכת המזון ומים אחרונים הלכה ד אות טז) ... והנה רבנו זכרונם לברכה לא באר דבריו מה חבור יש לענין זה עם כל מה שאמר שם מקדם מענין ארץ ישראל וראש השנה וכו'. אף הנראה לעניות דעתי אבאר קצת, כי תאוות ממון, דהיינו מה שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו. וכל מה שיש לו יותר חסר לו יותר. זה בחינת פגם העינים בבחינת וגם עינו לא תשבע עשיר (קהלת ד). ופגם העינים זה בחינת פגם ארץ ישראל, כי עקר קדשת ארץ ישראל נמשך מן העינים שמוסתכלים על הצדיק/^{כ"ו} שפלוול מפל ההתפארות. שעל ידי זה נמשך קדשת ארץ ישראל. וארץ ישראל היא מקור הברכה, כי כל הברכות וההשפעות נמשכין מארץ ישראל פי' דוע, כי ארץ ישראל מקבלת קדשתה מהצדיק כנ"ל. ואצל הצדיק הם כל הברכות וההשפעות בבחינת ברכות לראש צדיק, בחינת צדיק חונן ונותן. וכשווכה לקבל השפע של ארץ ישראל והצדיק בשלמות בודאי אין לו שום חסרון, כי בארץ ישראל פתיב, לא תחסר כל ביה. שהשפע הנמשכת משם אין ביה שום חסרון, כי שם צנה ה' את הברכה, בחינת והריקתי לכם ברכה עד בלי די, שזהו ההפך מבחינת אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, דהיינו שלעולם חסר לו.

^{כ"ו} יומא עד: – (דברים ח-טז) המאבילך מן במדבר למען ענותך רבי אמי ורבי אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל אמר רב יוסף מכאן רמז לסומין שאובלין ואין שבעין אמר אביי הלכך מאן דאית ליה סעודתא לא ליכלה אלא ביממא א"ר זירא מאי קרא וקהלת ו-ט) טוב מראה עינים מהלך נפש.

^{כ"ו} חיי מוהר"ן סימן תקפה (עבודת השם קמב) שמעתי שפעם אחת ספרו לפניו מסייעת הרב הקדוש מפרדיטשוב זכרונם לברכה לי'אס, ואיך שאסף שם ממון הרבה, אמר רבנו זכרונם לברכה נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחין בעל תאוות ממון שעליו דרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד): 'ובכל מאדך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו', אף-על-פי-כן אם היו מראין לפניו נגון של ארץ ישראל, היה נבטל אצלו כל תאוותו אל הממון: (אמר המעתיק עין בלקוטי תנינא סימן מ"ם מי שידע מארץ-ישראל וכו' בסוף המאמר מוכן שם ששפע של ארץ ישראל היא בחינת שפע כפולה שעל-ידי-זה נתתקן תאוות ממון. וכן מבאר בלקוטי הלכות הלכות ברכת המזון הלכה ד' אות ט"ז עין שם. ועין בלקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ רצונו לומר נגון של ארץ ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו שסיים אחר-כך וקטף משנה קחו בידכם בחינת שפע כפולה הנ"ל).

^{כ"ו} קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. לעיל תורה כג אות ה' ותורה רכא

^{כ"ו} איוב פרק כב (כה) והיה שדי בצריך וקסף תועפות לך:

תרגום יונתן (כה) והיה שדי כרך תוקפך ומן כסף תקוף רומא דילך: וכן פרש"י תועפות לשון תקיפות כמו (במדבר כג) ותעפות ראם לו.

מצודות דוד (כה) והיה שדי בצריך – המקום יהיה מבצריך וכסף תהיה עפות ופורחות לך ר"ל יתרבו בכל עת:

והרלב"ג – תועפות – לשון חוזק כדרך תועפות ראם לו או יהיה מעניין הכפל כדמתרגמינן וכפלת ותעוף:

^{כ"ו} שמות כח טז ושם על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. לעיל תורה כג כב, ופרש"י זכריה ה' א'

^{כ"ו} הערה זו בסוגרין נמצאת כבר בדפוס

^{כ"ו} עיי' חיי מוהר"ן סימן תקפה. ועיי' לק"ה ברכת המזון ד' טו', שמבאר כי תאות ממון בחי' פגם העינים הנ"ל שהם בחי' א"י וכשיצא ממנה זוכה לשפע של א"י כפול שאין בו חסרון ע"י.ש. והיינו שהוא כפול הגשמי עם הרוחני שהוא הסתפקות ושמח בחלקו שזומר עליו שלא יהיה עושר שמור לרעהו, שנעשה חסר על ידו ועיי' תורה כג.

^{כ"ו} קצת צ"ע הרי יותר נמשך ע"י עיני הצדיק בעצמו. וכמבואר לקמן. ובכל זה צ"ע כי מלשון רבינו משמע שדווקא האוירא דא"י מחכים נעשה ע"י עיני הצדיק אבל קדושת הארץ היא יותר מזה דהיינו ההשגחה שיש בה שזו מעלה גדולה יותר והיא מעיני הקב"ה בעצמו וצ"ע. אפשר שמוהרנ"ת לא עשה את החילוק הזה לפי הבנתו הרחבה בדברי רבינו.

אבל השפע דקדושה של ארץ ישראל היא בחינת שפע כפולה שאין בה שום חסרון בחינת ברכה עד בלי די, שיבלו שפתותיכם מלומר די שהשפע כפולה ומכפלת יותר ממה שרוצה.

וזה בחינת השפע של שבת דמנה מתברכין כל שתא יומין שהוא בחינת לחם משנה, בחינת שפע כפולה הנ"ל, כי שבת וארץ ישראל הם בחינה אחת כמו שמסדר בהשבע הבדלות שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בירושלמי בין קדשת ארץ ישראל לחוץ לארץ/י^ט בין יום השביעי לששת ימי המעשה.

נמצא, שהצדיק שמומנו נמשך כל קדשת ארץ ישראל/א^ט הוא זוכה לשפע כפולה כנ"ל. וזה בחינת מה שכתוב בצדיקים, לכן בארצם משנה ירשו (ישעיה סא) משנה זה בחינת שפע כפולה, בחינת לחם משנה וזהו לכן בארצם משנה, 'בארצם' דיקא, כי עקר בחינת השפע כפולה הוא בארץ ישראל וכו'.

וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה בהתורה צוית צדק (סימן כג) שעקר שבירת תאות ממון הוא על ידי הצדיק, ומי שחולק על הצדיק הוא נופל לתאות ממון כמו שמבאר שם על פסוק, ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד. כשמקשר להצדיק הוא ממשיך ממנו בחינת שפע כפולה שהוא הפך תאות ממון שהוא בחינת אין אדם מת וחצי תאותו בידו וכנ"ל:

עד כאן ביאור חברותא לתורה מ תנינא

^ט כי הירושלמי היה בא"י שם הרגישו טוב יותר את ההבדל בין א"י לחו"ל.

^א כי הצדיק המקרב את ישראל לאביהם שבשמים הוא עיקר ההתפארות דהיינו התפילין של הקב"ה שהם המוחזין הבוקעים בעיני ה' ומקדשים את הארץ.